

SOSIAALIALAN JOHTAJIEN SITOUTUMISTYYPIT LASTENSUOJELUN PERHEHOITOA
KOSKEVAAN LAKIMUUTOKSEEN

– mittarin kehittäminen sosiaalityön vaikuttavuustutkimukseen

OUTI-MARI SARALA
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Porin yksikkö
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2014

SARALA, OUTI-MARI: Sosiaalialan johtajien sitoutumistyyppit lastensuojelun perhehoitoa koskevaan lakimuutokseen – mittarin kehittäminen sosiaalityön vaikuttavuustutkimukseen

Pro gradu -tutkielma, 107 s., 30 liites.

Sosiaalityö

Ohjaaja: Heli Valokivi

Toukokuu 2014

Tutkielman tarkoituksena on testata luodun mittarin soveltuvuutta sosiaalityön vaikuttavuustutkimukseen. Tutkimuksen lähtökohtana on selvittää mittaamalla sosiaalialan johtajien sitoutumisen arvo lastensuojelulain 50 §:n lakimuutokseen. Vaikuttavuuden arvioinnilla pyritään selvittämään, onko lakimuutoksen myötä palvelu muuttunut haluttuun suuntaan eli onko lastensuojelun perhehoito ensisijainen huostaanotoissa sekä toteutuvatko perhehoitajille määritellyt tukipalvelut kunnissa. Tutkielmassa vastataan siihen, mitä tyypillisiä piirteitä ilmenee eri tavoin sitoutuneissa sosiaalialan johtajien ryhmissä sekä mitkä tekijät edistävät ja estävät sitoutumista. Lisäksi haetaan vastausta siihen, miten valtion säätämä lakimuutos interventiona on onnistunut sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta ja missä määrin muutokset ovat toteutetun intervention tuottamia. E-lomakekysely lähetettiin kaikille Suomen sosiaalialan johtajille, joten kyseessä on kokonaistutkimus. Tutkimusongelmiin vastataan kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen analyysin avulla.

Teoreettisen ja empiirisen aineiston valossa lastensuojelulain muutokseen sitoutumisen tai sitoutumattomuuden taustalla on sosiaalialan johtajien professionaalinen valinta. Lakimuutokseen oli sitoutunut neljännestä sitoutumistyyppin johtajat eli 43 prosenttia vastaajista. Tämän sitoutumistyyppin sitoutumiseen vaikutti edistävasti 1) lastensuojelun perhehoidon kokeminen myönteisenä ja merkityksellisenä, 2) lapsen etu ja oikeus perhehoitoon, 3) vahva tuki kuntapäätäjiltä ja 4) ennakkoluuloton kehittäminen. Yllättävää on se, että tämän sitoutumistyyppin kunnissa on jo ennen lakimuutosta sijoitettu enemmän perhehoitoon kuin laitoshiitoon. Lakimuutoksella ei pystytty vaikuttamaan niihin kuntiin, joissa lastensuojelun perhehoitoon sijoitettiin puolet tai vähemmän huostaanotetuista lapsista. Muiden sitoutumistyyppien esteiksi lakimuutokseen sitoutumiselle ovat puuttuva palvelumuoto, negatiivinen suhtautuminen lastensuojelun perhehoitoon, sosiaalijohtajien näkemuserot kuntapäätäjien ja lainsäätäjän kanssa sekä erilaiset resurssipulat. Yleisesti lakimuutoksella on ollut kuitenkin positiivinen vaikutus lastensuojelun perhehoitoon. Edelleen on nähtävissä ongelmallisena tasa-arvo palvelujen saatavuuden ja laadun suhteen. Lastensuojelun perhehoito näyttää tämän tutkimuksen valossa erityispalveluna, joka edellyttäisi usein laajempaa väestöpohjaa ollakseen toimiva sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta. Lisäksi tarvitaan voimakkaampaa panostamista alueellisiin lastensuojelun perhehoitoon erikoistuneisiin yksiköihin. Tutkimuksen tulokset tukevat näkemystä, että lastensuojelun perhehoitoon tarvitaan lisää resursseja – pelkkä lakimuutos ei riitä.

Näyttää myös siltä, että tutkimuksessa käytetyllä menetelmällä pystytään luotettavasti mittaamaan sitoutumista ja mittari on soveltuva sosiaalityön vaikuttavuuden mittariksi. Selkeästi tulee esiin, että lakimuutosten vaikutuksia voidaan tehostaa mittaamalla etukäteen lakimuutosta koskevaan asiaan sitoutumista ja huomioimalla sitoutumista edistävät ja estävät seikat jo varsinaisen lakimuutoksen yhteydessä. Selkeä tarve etukätestutkimukselle on olemassa, joka voidaan nähdä myös perusteltuna sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta.

Avainsanat: Sosiaalityön vaikuttavuus, sosiaalialan johtaja, sitoutuminen, lastensuojelulain muutos, mittari

SARALA, OUTI-MARI: Social Services Director`s Types of Commitment to The Protection of Children in The Family Carer Law change – developing the measure to Social Effectiveness Research

Master`s Thesis, 107 pages, 30 appendix pages

Social Work

Supervisor: Heli Valokivi

May 2014

The objective of this master`s thesis is to test the applicability of our research measure on the effectiveness of social work research. The basis of this research is to measure the level commitment held by Social Services Directors to amend the child protection law 50 §. Assessing the effectiveness, we clarify if the law amendment has had a desired effect on the service. Is the child protection services` foster program (family carer) the primary custodian, and are the foster families` support services implemented in their respective municipalities. This thesis will answer which typical traits arise from Social Services Director groups and their different levels of commitment, and what factors encourage or deter commitment. Furthermore, we look to answer how the state ordained law amendment, working as an intervention, has succeeded in regard to social work effectiveness, and in what quantities can these changes be associated with the implemented intervention. A web survey was sent to all Social Services Directors in Finland, making this a full study. Research problems will be answered through quantitative and qualitative analysis.

In the light of theoretical and empirical evidence, the Social Services Director`s path of commitment reflects on their choice of profession. Directors who were placed in the fourth commitment category, were all committed to the law amendment. This category represented 43 percent of the respondents. The commitment of the fourth category was affected by the following 1) they felt a child protection services` foster program to be positive and significant, 2) a child`s advantage and privilege to enter a foster program, 3) strong support by municipal decision makers and 4) liberal and open-minded development. Already before the law change, surprisingly, more children were placed in foster care rather than institutional care in the municipalities of this commitment category. This confirms that the law amendment did not affect those municipalities where foster home placement of children was 50 percent or below. Commitment barriers to the law change by the other categories consisted of the following: an absent service structure, a negative attitude towards the family foster program, disharmony between Directors and municipal decision makers/legislator, and a lack of certain resources. Nevertheless, the law amendment has had a positive effect on the child protection services` foster program. Problematic areas remain to be the availability and quality of the service. This study reveals that the child protection services` foster program is a special service, which usually would require a wide population base in order to be utilized in regard to the effectiveness of social services. Furthermore, a higher degree of investment is needed by regional units specializing in the child protection services` foster program. The results of the study support the idea, that more resources need to be allocated into the child protections services` foster program – a mere law amendment is not enough.

It also seems, that the process used in this research truthfully measures the level of commitment, and the measure used is applicable when measuring the effectiveness of the social services. It is revealed, that we can intensify the effects of the law amendment by measuring beforehand the commitment towards the law change, and take into consideration the factors which encourage or deter commitment during the actual amendment process. There is a clear need for this type of anteresearch, which can also be seen as justified through the view of social services effectiveness.

Keywords: Effectiveness of social work, social services director, commitment, law change of the child protection, measure

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	SOSIAALITYÖN VAIKUTTAVUUSTUTKIMUS	4
2.1	Kansainvälinen tutkimus.....	4
2.2	Kotimainen tutkimus	6
2.3	Vaikuttavuuden määritelmä ja vaikuttavuuden vaateen taustalla olevat tekijät sosiaalityössä	11
2.4	Vaikuttavuuden tutkiminen sosiaalityössä.....	13
2.4.1	Järjestelmävaikuttavuus ja inhimillinen vaikuttavuus	13
2.4.2	Vaikuttavuuden mittaaminen.....	15
3	KUNTA SOSIAALIPALVELUJEN LAKISÄÄTEISENÄ TOTEUTTAJANA	17
3.1	Kuntien harkinta sosiaalipalvelujen erilaistumisen taustalla	17
3.2	Sosiaalialan johtajan rooli sosiaalipalvelujen järjestämisen prosessissa	19
3.2.1	Sosiaalialan johtajan määritelmä ja toimintakenttä	19
3.2.2	Sosiaalialan johtajien tasapainoilu eri toimintakenttien välillä	21
4	LASTENSUOJELULAIN MUKAINEN PERHEHOITO JA SITÄ KOSKEVA LAKIMUUTOS VUODEN 2012 ALUSTA	24
4.1	Lastensuojelulain mukaisen perhehoidon tilanne Suomessa ennen lakimuutosta	24
4.2	Lastensuojelulain perhehoitoa koskevat muutokset 1.1.2012 ja odotetut vaikutukset	28
5	SITOUTUMINEN	32
5.1	Sitoutuminen käsitteenä.....	32
5.2	Sitoutumisen malli Shamirin mukaan.....	32
5.3	Sitoutumisen operationalisointi	34
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	36
6.1	Tutkimuskysymykset	36
6.2	Aineiston hankinta	39
6.2.1	Kyselylomakkeen muodostaminen	39
6.2.2	Mittarit lakimuutokseen sitoutumisesta.....	42

6.3	Kyselyyn vastanneiden sosiaalialan johtajien kuvaus.....	44
6.4	Aineiston käsittely ja analysointi	50
6.4.1	Kvantitatiivinen analyysi	51
6.4.2	Kvalitatiivinen analyysi	53
6.5	Tutkimuksen luotettavuus.....	55
6.6	Eettiset näkökohdat.....	57
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	60
7.1	Sosiaalialan johtajien suhtautuminen lastensuojelun perhehoitolain muutokseen yleisten jakaumien perusteella	60
7.2	Sitoutumisen summamuuttujat ja sitoutumisen voimakkuuden kuvailu	65
7.3	Eri tavoin sitoutuneiden sosiaalialan johtajien ryhmät - sitoutumistyyppit.....	69
7.3.1	Dikotomisointi – sitoutumistyyppien muodostaminen	69
7.3.2	Sitoutumistyyppien jakaumat.....	70
7.3.2.1	Sitoutumistyyppi 1 – ”pelkällä lakimuutoksella ei tehdä muutoksia”	80
7.3.2.2	Sitoutumistyyppi 2 – ”toimitaan lain edellyttämällä tavalla olemassa olevien resurssien turvin”	84
7.3.2.3	Sitoutumistyyppi 3 – ”laki on laki ja sen mukaan toimitaan”	87
7.3.2.4	Sitoutumistyyppi 4 – ”Lapsen etu, oma kiinnostus ja tuki päättäjiltä”	88
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	91
	LÄHTEET	99
	LIITEET	108
	Liite 1. Kutsu tutkimukseen	108
	Liite 2. Tutkimuksen kyselylomake	109
	Liite 3. Sosiaalialan johtajien näkemys lastensuojelun perhehoitoon panostamisen taustalla olevista syistä	115
	Liite 4. Sosiaalialan johtajien näkemys syistä, jos perhehoitoon ei panosteta	116
	Liite 5. Sosiaalialan johtajien suhtautuminen lastensuojelun perhehoitoon	117
	Liite 6. Lastensuojelun perhehoitoon panostamisen syitä sitoutumistyypeittäin	118

Liite 7. Summamuuttuja: lastensuojelun laitoshoidon vähenee ja perhehoito lisääntyy sitoutumistyypeittäin	121
Liite 8. Asukasmäärä kaksi- ja viisiluokkaisesti luokiteltuna sitoutumistyypeittäin	122
Liite 9. Syitä lastensuojelun perhehoitoon panostamattomuudelle sitoutumistyypeittäin	123
Liite 10. Summamuuttujan jakauma sitoutumistyypeittäin perhehoitoon panostamisen esteistä	127
Liite 11. Suhtautuminen lastensuojelulain perhehoitoa koskeviin väittämiin sitoutumistyypeittäin (kysymyspatteristo 14)	128
Liite 12. Suhtautuminen lastensuojelulain perhehoitoa koskeviin väittämiin sitoutumistyypeittäin (kysymyspatteristo 15)	132
Liite 13. Sitoutumistyyppien keskinäinen vertailu kysymyksittäin.....	137

KUVIOT

Kuvio 1. Huostassa olleet lapset sijoitusmuodon mukaan maakunnittain 31.12.2011	25
Kuvio 2. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sijoitusmuodon mukaan vuosina 1991–2012	29
Kuvio 3. Huostassa olleet lapset sijoitusmuodon mukaan maakunnittain 31.12.2012	30
Kuvio 4. Sitoutumisen malli Shamirin mukaan (1988).....	33
Kuvio 5. Metsämuurosen operationalisointi sitoutumisesta harrastuksiin	35
Kuvio 6. Tutkimuksen viitekehys.....	37
Kuvio 7. Sosiaalialan johtajien sitoutuminen lastensuojelun perhehoitoa koskevaan lakimuutokseen nelikenttänä.....	38
Kuvio 8. Sosiaalialan johtajien sitoutumisen operationalisoiminen kandidaatin tutkielmassa.....	43
Kuvio 9. Sosiaalialan johtajien sitoutumisen uudelleen operationalisoiminen kandidaatin tutkielman tutkimustulosten perusteella	44
Kuvio 10. Kokonaissitoutumisen jakauma.....	68
Kuvio 11. Ulkoisen ja sisäisen sitoutumisen jakaumat	69

TAULUKOT

Taulukko 1.	Sosiaalialan johtajien edustavuus eri aluehallintovirastojen (AVI) alueilla (n=75).....	46
Taulukko 2.	Asukasmäärät luokiteltuna sosiaalialan johtajien mukaan	47
Taulukko 3.	Tutkimuksen edustavuus asukasmäärän suhteen eri aluehallintovirastojen (AVI) alueilla	47
Taulukko 4.	Ylin tutkinto sosiaalialalta.....	48
Taulukko 5.	Tutkimukseen osallistuneiden ammattinimikkeet	49
Taulukko 6.	Työkokemus sosiaalialan johtotehtävistä	50
Taulukko 7.	Työkokemus lastensuojelun sosiaalityöstä.....	50
Taulukko 8.	Sosiaalialan johtajien kokemus lakimuutosten noudattamisesta.....	60
Taulukko 9.	Lastensuojelun perhehoidon toiminta kunnassa uuden lain mukaisesti	60
Taulukko 10.	Huostaanotettujen lasten määrä tuhatta asukasta kohti	61
Taulukko 11.	Huostaan otetuista lapsista sijoitusmuotona perhehoito.....	61
Taulukko 12.	Lakimuutoksen toteuttamiseksi tehdyt toimenpiteet	62
Taulukko 13.	Sosiaalialan johtajien mielipiteitä koskien lakimuutosta	63
Taulukko 14.	Sosiaalialan johtajien näkemyksiä lastensuojelulain muutoksesta.....	64
Taulukko 15.	Ulkoisen sitoutumisen summamuuttujan luominen	66
Taulukko 16.	Sisäisen sitoutumisen summamuuttujan muodostaminen	67
Taulukko 17.	Sitoutumisen summamuuttujien tunnuslukuja	68
Taulukko 18.	Sitoutumisen tyyppien muodostuminen	70
Taulukko 19.	Huostaanotettujen lasten määrä tuhatta asukasta kohti	71
Taulukko 20.	Huostaanotetuista lapsista perhehoidossa olevien määrä verrattuna laitoshoitoon.....	72
Taulukko 21.	Valtion lakimuutoksiin sitoutuminen	73
Taulukko 22.	Perhehoitolakiin sitoutuminen.....	74
Taulukko 23.	Perhehoidon lainmukainen toimivuus	75
Taulukko 24.	Sitoutumistyyppit aluehallintovirastoittain	76

1 JOHDANTO

Sosiaalityössä vaikuttavuuden arviointi on esillä yhä enemmän, koska Suomen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä on ollut viime aikoina mittavien uudistusten kohteena. Uudistukset ovat liittyneet laajempaan julkisen hallinnon reformiin, jonka pyrkimyksenä on julkisen sektorin toiminnan tehostaminen, kustannusten kasvun hillitseminen sekä palveluiden joustavuuden ja asiakaslähtöisyyden edistäminen. Tämä voidaan nähdä haasteena sosiaalityön saralla, koska samalla kun tulee saada säästöjä aikaiseksi, nähtävissä on ollut asiakasmäärien ja kustannusten jatkuva kasvu. Samaan aikaan lastensuojelun saralla huostaanotettujen lasten hoitomuodoissa on tapahtunut suuria muutoksia – sijaisperhehoito on suhteellisesti vähentynyt, vaikka sijoitusta tarvitsevien lasten määrä on kasvanut. Rousun ja Holman (2003, 47) mukaan syynä ei ole ollut se, että suomalaiset lapset tarvitsivat laitosta hoitoa vaan ennemminkin palvelurakenteeseen ja työskentelyperinteeseen liittyvät tekijät. Palvelujärjestelmän näkökulmasta perhehoidon vähentyminen samaan aikaan kasvaneiden asiakastarpeiden kanssa ei ole ollut myöskään toivottu kehitysjatkumo. Samalla kun asiakaslapset hyötyisivät erityisesti perhehoidosta, myös kunnat hyötyisivät, sillä perhehoidon kustannukset ovat 3–4 kertaa pienemmät kuin laitoshoidon. (Emt., 47–50.) Vuoden 2012 alussa tuli voimaan lastensuojelulain 50 §:n muutokset, joilla on pyritty saamaan muutoksia aikaan lastensuojelun laitoshoidon vähentämiseksi ja perhehoidon lisäämiseksi kunnissa.

Pro gradu -tutkielman perusajatuksena on ollut selvittää mittaamalla sosiaalialan johtajien lastensuojelun 50 §:n lakimuutokseen sitoutumisen arvo. Kun tarkastellaan sosiaalialan johtajan sitoutumista perhehoitoa koskevaan lastensuojelulakiin, havainnoidaan ikään kuin näkymätöntä sidettä yksilön ja työn periaatteen/normin välillä. Side voi olla vahva tai heikko, jota voi ylläpitää tunne, rationaalinen valinta tai puhdas tottumus. Se, millaiset tekijät ovat yhteydessä siihen, miten sosiaalialan johtaja sitoutuu lakimuutokseen, kertoo myös siitä mitkä asiat vaikuttavat siihen etäännyttävästi tai lähentävästi. Tällä tavoin on haluttu saada näkyvämmäksi miten valtion säätämä lakimuutos on interventiona onnistunut sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta. Vaikuttavuuden arvioinnilla pyrittiin selvittämään, onko lastensuojelulain 50 §:n lakimuutoksen myötä palvelu muuttunut eli onko lastensuojelun perhehoito ensisijainen sijoitusmuoto huostaanotoissa sekä toteutuvatko perhehoitajille määritellyt tukipalvelut kunnissa. Vaikuttavuusarvioinnilla on tässä tutkimuksessa seurattu sitä, missä määrin on saatu aikaan haluttuja vaikutuksia. Kiinnostuksen kohteena on myös

se, miten vaikutuksen siirtymiseen voitaisiin myötävaikuttaa ja hyödyntää päätöksenteossa sekä toiminnan kehittämisessä.

Vain tunnistettuja ja tunnettuja asioita voidaan kehittää. Vaikuttavuuden esiin saaminen edellyttää tutkitun tiedon tuottamista sekä vaikuttavuusarvioinnin menetelmien ja mittareiden kehittämistä. Interventio voi olla vaikuttavaa, ja sen vaikuttavuus voi parantua vain jos sen vaikuttavuus tiedetään (Paasio 2003, 5 ja 7). Sen vuoksi on tärkeää tutkia sitoutumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Yhteiskunnalliselta kannalta aihe on merkittävä, koska tällaisella tutkimuksella voidaan saada tietoa siitä, miten valtion ohjeistukset vaikuttavat sosiaalitoimen käytäntöihin. Tutkielman tekijän kiinnostus tutkimuksen aihetta kohtaan tulee ajalta, kun hän työskenteli lastensuojelun määräaikaisena sosiaalityöntekijänä eri kunnissa. Työkokemuksensa kautta hän on tehnyt havainnon, että eri kunnissa voidaan toimia saman lakisääteisen palvelun suhteen hyvinkin eri tavoin samasta lainsäädännöstä huolimatta. Eikö olekaan itsestäänselvyys, että lakimuutoksia noudatetaan kuten on säädetty? Havaintojen mukaan kunnan sosiaalialan johtaja on merkittävässä roolissa sen suhteen, millä tavalla lakimuutokset esitetään kuntapäätäjille ja miten sosiaalialanjohtaja määrittelee siihen suhtautumisen ja toimintatavan organisaatiossa käytännön työssä. Sosiaalialan johtajan sitoutumisella lakimuutokseen on siis vaikutusta organisaation työskentelytapaan sekä sitä kautta myös kuntalaisiin ja sosiaalityön vaikuttavuuteen. Sen vuoksi asiaa on haluttu tutkia ennakkoluulottomasti uudenlaisesta näkökulmasta ja pohtia onko se ylipäättään mahdollista valitusta näkökulmasta käsin. Usein sanotaan, että valtio antaa paljon ohjeistuksia ja säädöksiä, muttei anna tarvittavia välineitä niiden toteuttamiseen. Miten sosiaalitoimien johtavat viranhaltijat kokevat tämän? Pystyvätkö he sitoutumaan lastensuojelulain 50 §:n ohjeistuksiin ja säädöksiin monitahoisen työnkuvan ristipaineessa?

Yhteiskunnalliset muutokset ja tilivelvollisuusvaateet ovat siis vaikuttaneet siihen, että sosiaalityössä vaikuttavuustutkimusta tarvitaan enemmän myös Suomessa. Vaikuttavuustutkimuksen kautta saamme tietoa siitä, millä tavalla rajalliset resurssit tulisi kohdentaa siten että palvelulla on myös vaikuttavuutta. Nykyään pyritään saamaan jo etukäteen vaikutuksia ennakoivaa tietoa ennen kuin mihinkään ryhdytään. Enää ei riitä pelkästään jälkikäteen saatu tieto. Odotuksena on, että tutkielman tulokset tekevät lakimuutokseen sitoutumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä näkyvämmäksi ja lisäävät tietoisuutta aiheesta. Pohjolan (2012a, 23) määritelmä sosiaalityön vaikuttavuudesta kiteyttää tämän tutkielman näkemyksen: ”Vaikuttavuus on olennainen ulottuvuus sosiaalityössä, koska työssä tavoitellaan ongelmallisen tilanteen muuttumista laadullisesti paremmaksi.”

Tutkielman toisessa luvussa esitellään sosiaalityön vaikuttavuustutkimukseen liittyviä aiempia tutkimuksia sekä sosiaalityön vaikuttavuuden tutkimuksen teoreettista viitekehystä. Aluksi määritellään vaikuttavuus sekä sen vaateen taustalla olevia tekijöitä. Vaikuttavuuden tutkimista tarkastellaan järjestelmävaikuttavuuden ja inhimillisen vaikuttavuuden näkökulmista ja miten vaikuttavuutta voidaan mitata. Kolmannessa luvussa esitellään sosiaalipalvelujen järjestämistä ja kuntien erilaistumista palvelujen järjestämisen suhteen. Tarkastelun kohteena on myös sosiaalialan johtajan rooli ja moninainen työnkuva sosiaalipalvelujen järjestämisen prosessissa. Sosiaalialan johtajan työnkuva ja tasapainoilemista erilaisten ristipaineiden alla on kuvattu toimintakenttä-käsitteen avulla. Neljännessä luvussa esitellään lastensuojelulain mukaista perhehoidon tilannetta ennen ja jälkeen vuoden 2012 alussa tullutta lakimuutosta sekä odotettuja vaikutuksia. Viidennessä luvussa määritellään sitoutumisen käsite, esitellään Shamirin sitoutumisen teoria sekä sitoutumisen operationalisointia. Kuudennessa luvussa kuvataan tutkimuksen toteuttamista ja seitsemännessä esitellään tutkimustulokset. Kahdeksannessa luvussa vastataan tutkimuskysymyksiin ja yhdistetään empiirinen ja teoreettinen aineisto mielekkääksi sosiaalialan johtajien lakimuutokseen sitoutumista kuvaavaksi kokonaisuudeksi sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta.

2 SOSIAALITYÖN VAIKUTTAVUUSTUTKIMUS

Sosiaalityön ja -palvelujen toimivuudesta ja vaikuttavuudesta on alettu vaatia näyttöä. Näyttövaatimusten taustalla nähdään olevan muun muassa julkisen sektorin niukentuneet taloudelliset resurssit, veronmaksajien vaatimukset tehokkaammasta verovarojen käytöstä ja laadukkaammista sosiaalipalveluista. Kansainvälisesti on näkynytkin jo laajaa keskustelua sosiaalityön vaikuttavuuden tutkimuksesta ja tulkinnoista. Kiinnostus sosiaalityön vaikuttavuuden tutkimukseen on nähty selkeästi olevan nousemassa myös Suomessa. (Kivipelto & Kotiranta 2011, 122–123; Pohjola, Kemppainen & Väyrynen 2012a, 347; Kemppainen & Ojaniemi 2012, 43.)

2.1 Kansainvälinen tutkimus

Tutkimuksen viitekehyksen mukaisesti erityisen kiinnostuksen kohteena ovat kvantitatiiviset vaikuttavuustutkimukset, joissa on käytetty ja sovellettu erilaisia mittareita vaikuttavuuden osoittamiseen. Kansainvälisestä tutkimuksesta näitä löytyy yllättävän vähän. Hakusanoina käytettiin lukuisia erilaisia yhdistelmiä. Paras tulos löytyi sanojen *social work, effectiveness* ja *measure* yhdistelmällä. Hankaluutena oli se, että esiin tuli paljon erilaisia arviointitutkimuksia, joissa on käytetty erilaisia sosiaalityön vaikuttavuuteen ja arviointiin liittyviä termejä, mutta tutkimusasetelmiltaan ne eivät kuitenkaan täyttäneet tieteellisen tutkimuksen piirteitä. Merkittävänä sosiaalityön vaikuttavuuden tutkimuksen kannalta näyttäytyvät arviointi-instituutit, koska niiden tuottamia raportteja ja tutkimusasetelmia löytyi runsaasti. Koiviston mukaan (2005, 3) arviointi-instituutit ovat syntyneetkin vaikuttavuuden tutkimisen vaateen seurauksena, joiden tehtävänä on kerätä ja systematisoida sosiaalipalvelujen vaikuttavuutta koskevaa tutkimustietoa. Englannissa on perustettu Centre for Evidence Based Social Services, jonka tehtävänä on hankkia rahoitusta sosiaalityön vaikuttavuustutkimukselle. Yhdysvalloissa on perustettu samantyyppisin tavoittein Institute for the Advancement of Social Work Research (IASWR) ja Centre for Social Work Research (CSWR). Social Work Policy Institute (SWPI) puolestaan on perustettu vahvistamaan sosiaalityön ääntä poliittisissa keskusteluissa sekä välittämään sosiaalityön vaikuttavuustietoa poliittisille päättäjille. (Emt.) Sosiaalialan tietoperustan kehittämisen ja työkalujen luomiseen on perustettu Lontoossa toimiva Social Care Institute for Excellence (SCIE). Haverisen (2012, 66) mukaan se on ollut edelläkävijä laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistämisessä sosiaalialan tiedon systemaattisen tarkastelun kehittämisessä. Pohjoismaisia arviointi-instituutteja ovat esimerkiksi Nordic Campbell (Tanska) ja Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, IMS (Ruotsi), joita maiden hallitukset ovat taloudellisesti tukeneet. Niin

Ruotsin kuin Tanskankin hallitukset ovat sitoutuneet tietoperustan arviointiin, näyttöön perustuvan tutkimuksen edistämiseen sekä vaikuttavuusajattelun levittämiseen sosiaalityön kentälle. (Haverinen 2012, 66–67.) Pohjolan (2012a, 38) mukaan Ruotsissa on tuettu sosiaalialan tiedonmuodostusta valtakunnallisella poliittisesti tuetulla ohjelmalla Nationellt stöd för kunskaputveckling inom socialtjänsten, jonka on arvioitu olleen vahvana tukena sosiaalityön tutkimuksen vahvistamisessa ja vaikuttavuustiedon kumuloitumisessa.

Arviointi-instituuttien tuottamia tutkimuksia ja linjauksia liittyen sosiaalityön vaikuttavuustutkimukseen löytyi siis runsaasti. Esimerkiksi Sosiaalityön poliittinen Instituutti suosittaa raportissaan Comparative Effectiveness Research and Social Work: Strengthening the Connection (Social Work Policy Institute 2010, 23) sosiaalityön vaikuttavuuden tutkimiseen tutkimusta yli tieteen rajojen. Lisäksi pidetään tärkeänä erilaisten menetelmien ja tekniikoiden innovatiivista kehittämistä, joilla sosiaalityön interventioita voidaan tutkia. Raportissa toivotaan myös tutkimusten määrän lisääntymistä, jotta aineistoja pystyttäisiin vertailemaan toisiinsa. Raportissa nähdään edellä mainittujen seikkojen hyödyntäminen tärkeänä tulevien käytäntöjen ja toimintatapojen parannuksien yhteydessä. (Emt.) Englantilaisen Sosiaalityön tutkimuslaitoksen raportissa Netten (2011) tarkastelee aikuisille tarjottujen sosiaalihuollon palvelujen ja tuen tulosten mittaamista. Hänen mukaansa sosiaalityön tulosten mittaaminen ei ole yksinkertainen asia sosiaalityön interventioiden kompleksisuuden vuoksi. Hän korostaakin erottamaan sen, mitkä piirteet ovat yhteydessä tulosten kanssa (esimerkiksi olosuhteet). Tässä Netten näkee oleellisena tekijänä tutkimuksen tarkan suunnittelun ja analyysin. Netten suosittaa sosiaalityön tuloksia mitattaessa, että käytettävästä mittarista huolimatta niiden on oltava valideja ja reliaabeleita, ja ne tulee todistaa tutkimuksessa. Lisäksi mittaria käytettäessä tulee ottaa huomioon kohderyhmä ja eettisyys. Netten kirjoittaa, että jos todella haluamme ymmärtää kuinka jokin palvelu tai käytäntö toimii ja miten sitä voitaisiin parantaa, meidän täytyy ”mitata” tuloksia ja reflektoida vaikutusta. (Emt. 25–27.)

Kansainvälisesti löytyi myös tieteellisiä artikkeleita. Tilburyn (2004) artikkelissaan käsittelemä tutkimus on toteutettu Yhdysvalloissa, Englannissa ja Australiassa. Tutkimuksen tärkeimmän johtopäätöksen mukaan on mahdollista kehittää ja mitata suorituskkyä, joka edistää parempia palveluja lastensuojelun lapsille ja perheille. Gorey (1996) sekä Gorey, Thyer ja Pawluck (1998) ovat meta-analyysin avulla tutkineet sosiaalityön interventioiden vaikuttavuutta käytännön kokemusten (sisäisten arviointien) ja muiden tekemien arviointien (ulkoisten arviointien) avulla. Tulosten mukaan so-

siaalityön interventiot ovat tehokkaita, koska kolme neljäsosaa asiakkaista hyötyi interventioista verrattuna niihin asiakkaisiin, jotka eivät olleet interventioon osallisena.

Tärkeää on huomioida, että kun kansainvälistä vaikuttavuustietoa siirretään käytäntöön, se edellyttää aina analyysia siitä mikä on yleistettävää ja siirrettävissä toisaalle. Tulee myös pohtia tarkkaan mikä on erityistä ja tilannekohtaista, eikä ole siirrettävissä toisiin konteksteihin sellaisenaan. Kansainvälisen vaikuttavuustutkimusten hyödyntäminen sosiaalityöhön vaatii siis aina kulttuuristen ja yhteiskunnallisten seikkojen arviointia toimeenpanon kannalta. (Haverinen 2012, 79.)

2.2 Kotimainen tutkimus

Sosiaalityön vaikuttavuuden käytännöllistä kokonaisarviointia on tehty Suomessa vielä vähän (Kostamo-Pääkkö & Niskala 2010, 9; Pohjola & Kemppainen & Väyrynen 2012b, 7). Vaikuttavan työn kehittäminen nähdään kuitenkin olevan elinehto sosiaalityön professionaalisuudelle tulevaisuudessa. Tutkimusalueen kehittymistä on hidastanut vaikuttavuustutkimuksen rahoittamiseen liittyvät ongelmat vaikka vaikuttavuustutkimuksen tiedolle on ollut olemassa selkeä tarve. (Pohjola ym. 2012b, 9.) Pohjola (2012a, 38) näkee, että Suomessa tarvitaan vakiintunut ohjaus- ja rahoitusjärjestelmä, jotta sosiaalityön vaikuttavuuden tutkimus voi rakentua riittävän kattavasti ja täten tukea tietoperustana systemaattisesti käytäntöjen vaikuttavuuden hallintaa. Pohjolan mukaan (2012a, 38) tilanteen ongelmallisuus on havaittu Suomen hallituksen tasolla asti, sillä nykyiseen hallitusohjelmaan on kirjattu tutkimusrahoituksen linjaaminen sekä vaikuttavuustutkimuksen edistäminen. Sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet on myös nostanut esille systemaattisen tutkimuksen tarpeet laatimalla sosiaalityön valtakunnallisen tutkimusohjelman. (Emt.) Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) FinSoc-tiimi edistää myös arviointimenetelmien tuntemusta ja arviointitiedon käyttöä sosiaalipalveluissa ja sosiaalityössä. FinSoc paneutuu erityisesti käytännön sosiaalityössä sovellettavien vaikuttavuuden arviointimenetelmien ja -mittareiden kehittämiseen. Tällä tavoin tuetaan alueilla tehtävää sosiaalityön tiedonmuodostusta ja tietoon pohjautuvien käytäntöjen kehittämistä. (Kivipelto & Blomgren & Karjalainen & Saikkonen 2013, 18.)

Sosiaalityössä esiin ovat nousseet niin sanotut hyvät käytännöt (evidence-based practices)¹, joiden selvittäminen on Pohjolan (2012a, 19) mukaan avannut ovia vaikuttavuudelle. Suomessa monet

---

¹ Hyvien käytäntöjen lähtökohtana on puhtaasti käytännöistä lähtevä ja niihin palautuva tarkastelu. Ne perustuvat har-

kansalliset raportit ja politiikkalinjaukset korostavat näyttöön perustuvaa päätöksentekoa ja käytäntöä. Tästä yksi esimerkki on Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE, 2008–2011). Sen tavoitteena on ollut saada aikaan palvelujen laadun, vaikuttavuuden ja saatavuuden parantumista. (Haverinen 2012, 67.) Toimivien interventioiden kuvaamiseen ja arviointiin on kehitetty teoreettiskäytännöllinen Hyvä käytäntö -malli. Mallin kehittely jatkuu eri tahojen yhteisessä Innokylä-hankkeessa, jossa on tarkoitus koota toimijoita yhteisiin työpajoihin hyviä käytäntöjä työstämään. Aina on kuitenkin huomioitava, että hyvien toimintakäytäntöjen elementtien siirtäminen toiseen toimintaympäristöön edellyttää soveltamista uuden toimintaympäristön ehdoilla. Haverinen tähdentää, että hyvien toimintakäytäntöjen toimivuudesta on arviointitietoa, mutta ei vaikuttavuustietoa. (Haverinen 2012, 77.) Korteniemen ja Borgin (2008, 50) mukaan näyttöön perustuvien käytäntöjen kehittämistä sosiaalialalla ole vielä Suomessa tuettu tarpeeksi. Resursseja on käytetty minimaalisesti verrattuna esimerkiksi Isoon-Britanniaan, Ruotsiin ja Tanskaan (emt).

Sosiaalialan johtamisen tutkimuksia, jotka liittyvät sosiaalityön vaikuttavuuteen, ovat tehneet muun muassa Pekkarinen (2010) ja Simonen (2012). Pekkarinen on tarkastellut laadullisessa tutkimuskatsauksessaan sosiaalialan johtamisen tutkimuksia niin suomalaisessa kuin kansainvälisessä tutkimuksessa. Sosiaalialan johtamistutkimusten jatkotutkimustarpeista Pekkarinen on todennut, että muutoksen tematiikasta kaivataan erityisesti arviointitutkimusta muutosten vaikutuksista palvelujen laatuun, asiakastyytyväisyyteen, henkilöstön pysyvyyteen ja muutosten kustannusvaikutuksiin. Hänen mukaansa arviointitutkimuksen suorittaminen edellyttää paitsi mittaristojen kehittämistä ja välillisten muuttujien sekä mekanismien tarkastelua, myös pitkittäis- ja vertailututkimusasetelmia. Pekkarinen korostaa, että tehokkuuden ja vaikuttavuuden tematiikassa korostuivat mittariston puute, niiden kehittäminen sekä peruskäsitteiden merkityksen selkiyttäminen. (Emt., 34.)

Simonen (2012) on väitöskirjassaan tutkinut vaikuttavuustiedon hyödyntämistä erikoissairaanhoidon johtamisessa. Tutkimustulosten mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon johtajat arvioivat käyttävänsä useita erilaisia tiedonlähteitä päätöksenteossa. Tieteellinen tutkimustieto, johon Simonen (2012) myös liittää vaikuttavuustiedon, ei hänen mukaansa ollut ensisijainen tiedon lähde johtajan työssä. Tutkimuksen mukaan johtajat ymmärsivät vaikuttavuuskäsitteen kuitenkin hyvin laajasti sekä moniselitteisesti ja se sekoitettiin herkästi muihin terveystaloustieteen käsitteisiin. Simonen (2012) mukaan tämä osoittaa vaikuttavuus-käsitteen ymmärtämisen epäyhtenäisyyttä, joka vaikeut-

---

voin työn systemaattiseen analysoimiseen. Tarkoituksena on toimiviksi ajateltujen toimintatapojen siirtäminen ja levittäminen muihin konteksteihin. (Pohjola 2012a, 19.)

taa vaikuttavuustiedon hyödyntämistä. Lisäksi vaikuttavuustiedon hyödyntämistä johtajan työssä esitivät tutkimustyöhön, johtamistyöhön ja organisaatioon liittyvät tekijät. Erityisesti johtajien liian kapea-alainen asioiden tarkastelu esimerkiksi oman yksikön näkökulmasta korostui. Myös ammatitieteen asetti tiedon hyödyntämiselle rajoituksia. Vaikuttavuustiedon hyödyntämistä edistivät vaikuttavuustiedon tuottamiseen ja johtajan omaan käyttäytymiseen liittyvät tekijät sekä yleinen vaatimus näyttöön perustuvasta toiminnasta. Johtajan myönteinen asenne, motivaatio ja kiinnostus vaikuttavuustietoa kohtaan koettiin vaikuttavan myönteisesti vaikuttavuustiedon hyödyntämiseen. Simosen mukaan johtajien päätöksentekoa tulisikin kehittää ammattijohtajuuden suuntaan siten, että yksittäinen johtaja hyödyntäessään vaikuttavuustietoa päätöksenteossaan kykenee tekemään ratkaisuja laajemmin koko organisaation näkökulmasta. Vaikuttavuustiedon laatua, määrää ja saatavuutta kehittämällä sekä johtamistyötä vaikuttavuuden suuntaan tukemalla, voitaisiin vaikuttavuustiedon hyödyntämistä parantaa johtamistyössä. Vaikuttavuustutkimus ja vaikuttavuuden mittaaminen näyttäisi olevan tarpeellista, erityisesti kustannusvaikuttavuustiedon näkökulmasta. Vaikuttavuustiedon hyödyntäminen johtajan työssä on tärkeää, jotta johtamisen keinoin ei tuettaisi sellaista toimintaa, joka ei ole vaikuttavaa.

Pohjolan, Kemppaisen ja Väyrysen (2012c) toimittaman teoksen, Sosiaalityön vaikuttavuus, tavoitteena on vaikuttavuuskäsitteistön moninainen tuominen sosiaalityön tieteelliseen ja käytännölliseen keskusteluun. He ovat pyrkineet myös purkamaan perinteistä ymmärrystä mittaamiskeskeisestä vaikuttavuuden ymmärtämisestä ja hakeneet uusia keinoja vaikuttavuuden arvioimiseen. Pohjolan ym. (2012c) toimittaman kirjan perusajatuksena on, että vaikuttavuus on keskeinen elementti sosiaalityössä. Sen tavoitteeksi yleensä asetetaan muutoksen tuottaminen ongelmallisiksi koetuissa tilanteissa ja joka rakentuu interventioiden tekemiseen näiden tilanteiden ratkaisemiseksi. Nämä muutoksen ja intervention näkökulmat haastavat sosiaalityötä jäsentämään aikaisempaa systemaattisemmin työn vaikuttavuuden ulottuvuuksia ja sen osoittamisen keinoja. Kivipelto (2010) on koonnut yhteenvedon suomalaisesta sosiaalityön vaikuttavuustutkimuksesta. Tiivistyksen mukaan käytössä olleilla mittareilla on saatu sosiaalipalvelujen vaikuttavuudesta hyvin erilaista tietoa. Kivipelton mukaan lyhyen aikavälin mittaamisella ei juuri saada esiin muutoksia asiakkaiden tilanteissa eikä tietoa siitä, millaiset tekijät ovat vaikuttaneet muutosten aikaansaamiseen. Lisäksi useimmat tulostimet keskittyvät asiakkaan henkilökohtaisessa tilanteessa tapahtuvien vaikutusten arviointiin.

Vaikuttavuutta on tutkittu sosiaalityön eri sektoreilla: Kelassa, aikuissosiaalityössä, lastensuojelussa ja sosiaalitoimistojen asiakastyössä. Rajavaara (2006) on selvittänyt väitöskirjassaan vaikuttavuuden

käsitteitä ja yhteiskuntapolitiikan vaikutusten arviointia Kelan toiminnan kannalta keskeisistä näkökulmista. Rajavaara toteaa yhteenvedossaan, että vaikuttavuuden arvioinnista on tullut julkisten organisaatioiden lakisääteinen velvoite, joka kytkeytyy nykyisin kiinteästi sekä yhteiskuntapoliittiseen päätöksentekoon että toiminnan ohjaukseen ja kehittämiseen. Samalla vaikutusten arviointi on laajentunut tutkijoiden työstä yhä useampien työntekijöiden tehtäväksi. Siitä on tullut myös merkittävä toimintapoliittinen ja tiedonhallinnan haaste julkisille organisaatioille. (Emt.)

Sosiaalitoimistojen asiakastyöstä on vähän tutkittua tietoa, joka oli yksi lähtökohta tutkimukselle Sosiaalityön vaikuttavuuden ensiaskeleet Lapista (Kempainen & Kostamo-Pääkkö & Niskala & Ojaniemi & Vesterinen 2010). Tutkimuksen empiirisinä aineiston tuottajina toimivat Lapin seitsemän kunnan (Enontekiö, Kittilä, Posio, Rovaniemi, Sodankylä, Tornio ja Ylitornio) sosiaalitoimistojen 93 työntekijää ja heidän asiakkaansa noin seitsemän kuukauden aikana vuosina 2007–2008. Tutkimusten tulosten perusteella sosiaalitoimistojen työkäytännöt eivät näyttäneet kovin suunnitelmallisina, mutta sosiaalityöntekijän kanssa kasvokkain kontaktissa olleet asiakkaat kokivat tulleet kuulluiksi sekä osallisiksi tavoitteiden määrittelyssä. Sosiaalityöntekijän kanssa kasvokkain kontaktiin pääsi vain pieni osa asiakasjoukosta. Kempainen ym. (2010, 134) toteavatkin vähäiset kasvokkaiset kontaktit asiakkaiden kanssa olevan uhka sosiaalityön monipuolisille menetelmien käytölle ja kehittämiselle asiakastyössä. Asiakastyön kuormittavuus ei myöskään mahdollistanut erilaisten menetelmien käyttöä arjen työssä. Tutkimuksessa tuli selkeästi esille myös se, että sosiaalityö painottuu enemmän suunnittele mattomaan avun tarjoamiseen ja akuuttien kriisitilanteiden hoitamiseen. Vähäisempi osa sosiaalitoimistojen sosiaalityöstä on suunnitelmallista ja pitkäjänteistä asiakkaiden elämäntilanteiden tukea. (Emt.)

Pölkin mukaan (2008, 10) lastensuojelutyön vaikuttavuuden kannalta relevantti tutkimus on ollut toistaiseksi Suomessa niukkaa ja heterogeenista. Hän pitää vaikuttavuustutkimuksen kannalta puutteena sitä, että tutkimusten aineistot ovat pääsääntöisesti pieniä ja että vertailuryhmiä ei ole pystytty tekemään (emt.). Lastensuojelun avohuollon tukitoimien vaikuttavuutta ovat Suomessa tutkineet esimerkiksi Forssén (1993), Nyqvist (1995), Hurtig (2004), Kaikko (2005) ja Suhonen (2008). Lastensuojelun sijaishuollon vaikuttavuuden kannalta vaikuttavuutta ovat tutkineet esimerkiksi Kivinen (1992), Oja ja Virtanen (1998), Bardy (2001), Pösö (2004), Kitinoja (2005), Jahnukainen (2004) sekä Rousu (2007).

Rousun (2007) väitöskirjatutkimuksen aiheena on lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi lastensuojelussa. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut lisätä tietoa julkisen toiminnan tuloksellisuuden arvioinnista. Tutkimus sisältää laajan kuvauksen lastensuojelusta ja sen arvioinnin kehityksestä sekä saatavilla olevan tiedon perusteella lastensuojelun tuloksellisuudesta. Tutkimuksessa nousi esille viisi lastensuojelun tuloksellisuuden kannalta kriittistä menestystekijäryhmää, joissa kussakin on 3–4 keskeistä tekijää ja joihin arvioinnin tulisi organisaatiossa kohdistua. Menestystekijäryhmistä kolme on perusedellytyksiä ylipäättään sille, että lastensuojelussa voitaisiin onnistua ja olla tuloksellisia. Nämä ovat: 1) vankka asiakaslähtöinen organisaatio, 2) osaaminen vastaa lastensuojelun ajankohtaisia vaatimuksia ja 3) toimintaprosessit edistävät asiakkaan voimavaraistumista. Lisäksi kaksi vaikuttavuuden kriittistä menestystekijäryhmää ovat: 4) nimenomaan asiakas kokee elämänlaatunsa kohentuneen ja 5) lapsen ja nuoren kasvun riskiolosuhteet vähenevät, ja näin lastensuojelun pitkän aikavälin toiminta on kustannusvaikuttavaa.

Suhonen (2008) on kuvannut raportissaan työskentelyä, jota Lastensuojelun Tieto (LasTi) -hankkeessa on tehty lastensuojelun avohuollon vaikuttavuuden arviointiin ja siihen liittyvän mittariston kehittämiseksi. Yhtenä tavoitteena on ollut vaikuttavuusmittareiden luominen lastensuojelun sosiaalityöhön sekä lastensuojelutyön tuotteiden kehittämiseksi. Tavoitteena on ollut saada mitattua palveluiden vaikuttavuutta ja tietoa siitä, mihin resursseja kannattaa käyttää. Raportin päätavoitteena on esitellä niitä mittaristoja ja mittaamisen kohtia, joiden avulla vaikuttavuuden arviointia lastensuojelun avohuollossa voitaisiin saada esille. Suhosen näkemyksen mukaan vaikuttavuuden mittaaminen on haasteellista lastensuojelussa. Hän näkee vaikuttavuuden arvioinnin mittaamiselle olevan lukemattomia vaihtoehtoja, joten tärkeintä on löytää aina sopivin vaihtoehto juuri kyseiseen asian mittaamiseen johon myös kaikki osapuolet pystyvät sitoutumaan.

Lastensuojelun tuloksellisuuden jäsentäminen on ollut Kartuke-hankkeen osahankkeessa Lapinlahden kunnassa erityisen kehittämisen kohteena (Laulainen 2005). Laulaisen (2005) mukaan lastensuojelun onnistuminen on asiakkaan tyytyväisyyttä, asiakkaan tilanteen parantumista sekä vaikutusten aikaansaamista henkilöstön yhteisin, osavin ja moniammatillisin voimavaroin. Tutkimuksen mukaan asiakastyön tuloksellisuutta edistävät tekijät liittyvät henkilöstön osaamiseen ja yhteistyön toimivuuteen muiden toimijoiden ja asiakkaan kanssa sekä resursseihin järjestää lapsen ja perheen tarpeiden mukaisia tukipalveluja. Asiakastyön tuloksellisuutta estävinä tekijöinä nähtiin kiire, henkilöstöresurssit ja työmäärä, työntekijöiden vaihtuvuus, resurssien puute erityisen tuen järjestämiseen ja yhteisen näkemyksen puute. (Laulainen 2005, 39–46.)

2.3 Vaikuttavuuden määritelmä ja vaikuttavuuden vaateen taustalla olevat tekijät sosiaalityössä

Kuten ajallemme on tunnuksenomaista, myös sosiaalityö on saanut osakseen vaikuttavuuden ja tehokkuuden vaatimukset (Kananaja & Lähteinen & Marjamäki 2011, 137; Juhila 2006, 66; Karjalainen & Sarvimäki 2005, 34). Sosiaalityön vaikuttavuustutkimuksen vaateen taustalla on nähtävissä kuitenkin lukuisia tekijöitä. Ensinnäkin **suomalainen sosiaalipolitiikka** on muuttunut perusteellisesti viimeisenä kahtena vuosikymmenenä. Sosiaalityön saralla se on tarkoittanut monia uudistuksia, kuten esimerkiksi kuntien palvelurakennemuutos ja lukuisat lainsäädännön muutokset (Helne & Laatu 2006, 17.) Lisäksi sosiaalityön ympäristö on muuttunut hierarkisesta, melko selvärajaisesta ja ennustettavasta maailmasta kohti rakenteiltaan epäselvempää ja riskialttiimpaa maailmaa. Karjalainen (2009, 197) korostaa tämän merkitsevän syy-seuraussuhteiden vaikeampaa ennustettavuutta. Sosiaalityön työkentän moninaisuus on vaikeasti hallittavissa, koska sosiaaliset ilmiöt ja ongelmat sekä niihin liittyvät kontekstit ja mekanismit vaihtelevat. (Emt.) Muutosten seurauksena sosiaalityön kentälle on tullut uusia toimijoita sekä työtehtävät ja -kuvat ovat muokkautuneet (Vuorensyrjä & Borgman & Kemppainen & Mäntysaari & Pohjola 2006; Karvinen-Niinikoski ym. 2005; Kivipelto & Kotiranta 2011, 122). Toiseksi sosiaalityöhön julkisena viranomaistoimintana liittyy **tilivelvollisuusvaateita**. Vedung (2003, 29) kirjoittaa arvioinnista aikamme ”megatrendinä”, koska kaikkea julkista toimintaa arvioidaan monenlaisin keinoin. Hayn (2005, 197) mukaan hyvinvointivaltion taloudellinen tilivelvollisuus ei ole koskaan sen historian aikana ollut yhtä suuri kuin nyt. Sosiaalimenoja voidaan puolustaa vain, jos ne nähdään sijoituksena taloudelliseen tuottavuuteen tai etumaksuna tulevasta kilpailukyvystä (emt.). Tilivelvollisuusvaade näyttäytyy tilivelvollisuuksien täyttämistä erilaisille intressiryhmille, kuten esimerkiksi kuntalaisille palvelujen rahoittajina, asiakkaille palvelujen käyttäjinä, työntekijöille sosiaalityön tekijöinä sekä johtajille, jotka vastaavat palvelujen tuottamisesta rahoittajille, asiakkaille ja työntekijöille (Kemppainen & Ojaniemi 2012, 43). Kolmanneksi vaikuttavuustutkimusta tarvitaan **palvelujen kehittämiseen**. Palvelujen kehittämisessä organisaatioiden merkitys korostuu vaikutusten ja toiminnan tuloksellisuuden seurannassa, jotta rajalliset voimavarat saataisiin käytettyä mahdollisimman tehokkaasti. (Rousu 2007, 24.) Julkisen sektorin uudistamiseen sisältyy toiminnan vaikuttavuuden huomioiminen. Se näkyy politiikka-asiakirjoissa ja vaikuttavuustiedon tarpeena. Julkishallinto edistääkin useissa maissa näyttöön perustuvaa tutkimusta ja saatujen tulosten toimeenpanoa. (Haverinen 2012, 78.)

Vaikuttavuuden käsite on tullut hyvinvointivaltion hallinnointiin 1980-luvun loppupuolelta (Rajavaara 2007, 171). Vaikuttavuus-käsitteen määrittelyille ei löydy yhtä selkeää määritelmää, koska käsitteelle löytyy lukuisia erilaisia näkökulmia sekä monet rinnakkaiskäsitteet ymmärretään samansisältöisenä sen kanssa. Vaikuttavuudesta puhuttaessa käytetään muun muassa käsitteitä vaikutus, seuraus, merkitys, hyöty ja onnistuminen (Rajavaara 2007, 16). Myös tuloksellisuus- ja laatuokeskustelut liittyvät läheisesti vaikuttavuuteen, jonka kautta ovat tulleet esimerkiksi käsitteet kustannusvaikuttavuus, kustannus-hyötyanalyysi, panos-tuotos-laskelma ja asiakasvaikuttavuus. (Pohjola 2012a, 23.) Webbin (2001, 62) mukaan englanninkielisellä alueella käytetään vastaavasti sekaisin vaikuttavuuden (effectiveness), arvioivien strategioiden (evaluative strategies) tai näyttöön perustuvien käytäntöjen (evidence-based practices) käsitteitä. Muita käytettäviä peruskäsitteitä ovat muun muassa tulos (output), tuotos (outcome), vaikutus (impact) ja arviointi (evaluation). Vaikuttavuus (effectiveness) vastaa kysymykseen, toimiiko menetelmä käytännössä, eli kyse on intervention vaikutuksesta todellisessa tilanteessa. Vaikutukset (outcomes) tarkoittavat yleensä tavoiteltuja hyötyjä asiakkaan hyvinvointiin, muutoksen sisältöön tai muutoksen suuntaan. Tehokkuus (efficiency) vastaa kysymykseen, kannattaako interventio. Tällöin kyse on menetelmän vaikuttavuudesta ja sen toteuttamiseen käytettyjen voimavarojen kokonaisuudesta. (Mäkelä & Kaila & Lampe & Teikari. 2007, 11; Haverinen 2012, 71–72.)

Käsitteellä vaikuttavuus voidaan siis viitata niin yhteiskunnallisella tasolla erotettavaan vaikuttavuuteen kuin palvelujärjestelmän, sen organisaation ja siinä toteutetun työn vaikuttavuuteen tai yksilötason muutoksiin (Rajavaara 2007, 16; Nagarajan & Vanheukelen 1997, 71; Pohjola 2012b, 9). Se voi myös liittyä esimerkiksi palveluiden taloudellisuuteen ja tuottavuuteen, toiminnan laatuun tai ihmisen kokemuksiin ja tyytyväisyyteen. Pohjolan (2012b, 9) mukaan ongelmallista onkin pyrkiä vastaamaan kaikkiin näihin tasoihin ja ulottuvuuksiin samalla käsitteellä ja samoilla tutkimuksellisilla ratkaisutavoilla. Puhuttaessa toiminnan vaikuttavuudesta tarkoitetaan Kempvaisen ja Ojanien (2012, 52) mukaan kyseisen toiminnan kykyä saada aikaan muutoksia tietyssä systeemissä tai kohdejoukossa. Vaikuttavuudessa voidaan nähdä olevan kysymys toiminnan ja muutoksen välisestä kausaalisuhteesta (Paasio 2006, 101–102; Kempainen ja Ojaniemi 2012, 52). Meklin (2001, 108–110) puhuu määrällisistä ja laadullisista, välittömistä ja välillisistä, sekä lyhyt- ja pitkäkestoisista vaikutuksista. Sosiaalityössä tarvitaan myös eettistä vaikuttavuutta, koska sosiaalityöhön sisältyy aina väistämättä arvoperustan ja moraalisten jännitteiden punnitseminen (Pohjola 2012a, 23).

2.4 Vaikuttavuuden tutkiminen sosiaalityössä

Edellisessä käytiin läpi vaikuttavuuden vaateen taustalla olevia tekijöitä sekä vaikuttavuuden ja sosiaalityön vaikuttavuustutkimuksen määritelmiä. Seuraavaksi lähestytään tarkemmin sosiaalityön vaikuttavuustutkimusta ja tuodaan esiin, miten vaikuttavuutta voidaan mitata ja mitä keskeisiä seikkoja siinä tulisi huomioida.

2.4.1 Järjestelmävaikuttavuus ja inhimillinen vaikuttavuus

Sosiaalityö tarvitsee siis vaikuttavuustutkimuksen kautta tuotettua uutta tietoa muun muassa nopeasti muuttuvien olosuhteiden, sosiaalisten ilmiöiden ja ongelmien sekä jatkuvan arvioinnin ja tilivelvollisuusvaateen vuoksi. Vaikutuskysymyksessä on kyse siitä, missä määrin saavutetut tulokset ovat toteutetun intervention tuottamia. Tällöin kysytään mikä vaikuttaa mihinkin, miten, milloin ja millä edellytyksillä. Dahler-Larsen (2004, 7) korostaakin, että analyyseissa tulisi huomioida aina sekä saavutettujen tulosten ja että niihin johtavien prosessien vaikuttavuus. Mutta ennen kuin tarkastelemme tarkemmin miten vaikuttavuutta voidaan mitata, on tärkeää määritellä vaikuttavuuden eri ulottuvuudet – järjestelmävaikuttavuus ja inhimillinen vaikuttavuus.

Pohjola ym. (2012a, 350–351) pitävät vaikuttavuuden tutkimuksessa tärkeänä niin kvantitatiivista kuin kvalitatiivista tutkimusperinnettä. He ovat kutsuneet niitä järjestelmävaikuttavuudeksi ja inhimilliseksi vaikuttavuudeksi. Heidän mukaansa tarvitsemme sekä palvelujärjestelmän toimivuutta koskevaa tietoa että analyysia asiakkaina olevien ihmisten elämänmuutoksista ja heidän kokemuksestaan toiminnan merkityksellisyydestä. **Järjestelmävaikuttavuuden** näkökulmasta sosiaalityötä pyritään tavoittamaan yleisellä toiminnallisella tasolla ja hallinnollisen työn kohdemäärittelystä käsin. Vaikuttavuutta osoitetaan mittaamalla toimenpiteitä ja menetelmien toimivuutta pyrkien samalla mahdollisimman standardimaiseen ja vertailuja sallivaan tarkasteluun. Tavoitteena on löytää työn kohdeongelmien ja niiden ratkaisumallien syy-seuraussuhteita, jotka voidaan jäsentää ilmiöiden toisistaan erottavina erillisinä suhteina. Kiinnostuksen kohteina ovat toiminnan rakenteet ja tuotokset, joita tarkastellaan toteutetun, tehdyn työn kautta. Kyseessä on näyttöön perustuvien, tietyissä samankaltaisissa ongelmatilanteissa toimivien menettelytapojen vaikuttavuuden osoittaminen. **Inhimillisen vaikuttavuuden** haltuun ottaminen perustuu puolestaan yksilöllisen, elämisen tason kokemuksellisuuden kuvaamiseen ja ymmärtämiseen. Standardimaisen työskentelyn sijaan tavoitellaan toisin tekemisen tapoja sekä ihmisen kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen kokemusta. Olennaista

on nähdä ihmisten ja heidän tilanteidensa moninaisuus sekä tulkita niitä heidän omien merkitystensä kautta. Tässä lähestymistavassa ilmiötä tarkastellaan toisiinsa kietoutuneina ja prosessuaalisina, jossa vaikuttavuuden osoittimena korostuu toiminnan hyödyllisyys ihmisten kokemana. Jako järjestelmävaikuttavuuteen ja inhimilliseen vaikuttavuuteen on ideaalityyppinen, käytännössä näkökulmat sekoittuvat toisiinsa. Pohjola ym. ovat nähneet jaottelun kuitenkin tärkeänä, jonka avulla voidaan jäsentää miten vaikuttavuuteen kytkeytyy toisistaan eroavia intressejä ja ymmärtämistapoja sekä niiden pohjalta erilaisia tutkimuksellisia valintoja. Nämä ovat merkityksellisiä, koska ne ohjaavat valintojen ja analyysin etenemistä omaksutun tutkimustavan kehityksessä. Pohjola ym. korostavatkin sosiaalityön moninaisuudessa tarvitsevamme useammanlaisia kehyksiä mahdollisten vaihtoehtojen ja kokonaisuuksien hahmottamiseksi. Parhaimmillaan erilaisten lähestymistapojen pohjalta voi muodostua kokonaiskuva, jossa eri lähestymistavat tukevat toisiaan. (Emt.)

Sosiaalityön tutkimuksen oppikirjassa Engel ja Schutt (2010) ovat käyneet läpi tutkimuksellisia lähestymistapoja. Engel ja Schutt ovat samoilla linjoilla Pohjolan ym. (2012c) kanssa, että vaikuttavuusnäyttö voidaan osoittaa myös kvantitatiivisena ja kvalitatiivisena tutkimustietona sekä käytännön työntekijöiden tuottamana tietona. Lisäksi tähän liittyy asiakkaan arvot, hänen olosuhteensa ja työntekijän ammatillinen asiantuntijuus. Heidän mukaansa voidaan eri tutkimustyypeissä ja tutkimuksen eri vaiheissa huomioida näyttöön perustuvan käytännön tutkimuksellinen näkökulma. Heidän lähtökohtanaan on, että sosiaalityössä käytetyn intervention tulee perustua parhaaseen saatavilla olevaan tutkimusnäyttöön, jotta päämäärät saavutetaan. Empiirinen tutkimus on välttämätöntä, mutta relevanttia tietoa voi tuottaa myös muu käytännössä käyttökelpoiseksi osoittautuva systemaattinen tieto (Engel & Schutt 2010, 7.). Shaw & Briar-Lawson & Orme & Ruckdeschel (2010, 11) korostavat myös sosiaalityön kiinnittyvän kontekstiinsa sen kohtaamien ihmisten ja heidän elämäntilanteidensa kautta. Siten sosiaalityön tutkimuksen tärkeimmän painopisteen he näkevät olevan siihen osallistuvien paikalliset kontekstit ja näkökulmat (emt.). Töttö (2005, 10–11) korostaa myös erilaisten metodeihin ja asetelmiin pohjautuvien tutkimusten laajentavan vaikuttavuuden arvioinnin kokonaiskuvaa ja avaavan sitä useista eri suunnista. Kivipellon ja Kotirannan (2011, 132) mukaan sosiaalityössä arviointi mielletään kuitenkin usein edelleen laadulliseksi. Laadullisen arvioinnin kohdalla puhutaan harvemmin vaikuttavuuden arvioinnista ja vaikuttavuuden arviointiin tarvittavista mittareista (emt.).

Rostila ja Mäntysaari (1997, 9) ovat tehneet saman havainnon, jonka mukaan sosiaalityössä mittaminen koetaan hankalana, koska se on ristiriidassa sosiaalityön ”pehmeiden arvojen” kanssa. Pohjo-

lan ym. (2012a, 349) mukaan moninaisuuden hyväksyminen sosiaalityön vaikuttavuustutkimuksessa on keskeinen avain kokonaiskuvan saamiseen. Heidän mukaansa empiirisen tutkimuksen ohella tarvitaan myös teoreettista tutkimusta, jonka kautta muodostuu kokonaiskuva ilmiökentästä (emt., 351). Pohjola korostaa lisäksi vaikuttavuuden ymmärtämistä ja sovittamista erityisesti sosiaalityölle ominaisten periaatteiden ja valintojen pohjalta, jolloin malleja ei voida omaksua suoraan muiden yhteiskunnallisten toiminta-alueiden ratkaisuista. Pohjola näkee vaikuttavuustutkimuksen merkityksen olevan täten siinä, että sosiaalityössä on mahdollista rakentaa aikaisempaa tavoitteellisemmin tietoon perustuvia käytäntöjä ja erityisesti tiedon ohjaamia asiakasprosesseja. Kokonaisuudessa on tarve saada sekä isolle joukoille yhteisiä mittareita, että tapauskohtaista tietoa. Ulkopuolisen vaikuttavuustutkimuksen ohella tarvitaan myös sosiaalityöntekijöiden itsensä tuottamaa tietoa, dokumentointia ja tutkimusta. (Pohjola 2012b, 9–10; Pohjola ym. 2012a, 352.)

2.4.2 Vaikuttavuuden mittaaminen

Kuten aiemmin tuotiin jo esille, pelkkiä taloudellisia lukuja ei pidetä sosiaalityössä enää riittävänä tietona vaikuttavuuden näkökannalta. Sosiaalityön vaikuttavuuden mittaamisessa tuleekin ottaa huomioon sosiaalityön erilaiset tiedon lajit, koska on oleellista tiedostaa miten näistä tai niiden synteesista saadaan moniulotteisesti mahdollisimman relevanttia tietoa vaikuttavuustutkimukseen (Webb 2001, 76). Pohjola (2012a, 34) on samoilla linjoilla korostaen sosiaalityön tarvitseman monipuolisen tiedon merkitystä: kvantitatiivista ja kvalitatiivista, objektiivista ja subjektiivista sekä virallista että epävirallista tietoa. Lisäksi korostuu sosiaalityön tiedolle ominainen kontekstuaalisuus ja paikallisuus, eli sosiaalityön tieto on sidonnainen myös toimintaympäristöönsä (Webb 2001, 76). Sosiaalityön tiedossa on siis olennaista se, että se perustuu moniulotteisesti useanlaisiin tiedollisiin lähteisiin, mutta samalla suodattaa tiedon niin eettisten kuin arvokysymysten läpi (Pohjola 2012a, 34). Sosiaalityön käytännön kokemusta pidetään usein vaikeana jäsentää ja käsitteellistää, jolloin se jää helposti hiljaiseksi tiedoksi ja yksilöiden inhimilliseksi pääomaksi. Kokemustieto ilman jäsentävää analyysia siten jää kehittymättä jaetuksi ja kumuloituvaksi tietoperustaksi. Vasta analysoituna ja tutkittuna se käsitteellistyy ja kumuloituu osaltaan työn vaikuttavuuden osoittamista tukevaksi tiedoksi. (Gilgun 2005, 53.) Tämä on tärkeää, koska tieteellisessä tutkimuksessa tuotetun tiedon lisäksi tarvitaan sekä palveluiden käyttäjien että ammattilaisten tietoa, jotta sosiaalityössä päästäisiin asiakkaiden kannalta parhaaseen mahdolliseen tulokseen. Kempaisen ja Ojaniemen (2012, 46) mukaan

onkin tärkeää nähdä tieteellinen tieto ja kokemustieto toisiaan täydentävinä eikä toisiaan poissulkevinä.

Tarvitsemme sosiaalityössä vaikuttavuuden mittaamiseksi siis erilaisia tiedon, toimintatasojen sekä vaikutusten järjestytyliien soveltamista rinnakkain sekä niiden vuoropuhelua keskenään (Pohjolan 2012a, 25). Sosiaalityö on lisäksi tekemisissä paitsi yhteiskunnallisten rakenteiden ja olosuhteiden tuottamien epäkohtien sekä ihmisten päätösten ja valintojen kanssa. Tämän vuoksi arviointimittareiden kehittämiseen ei ole yksiselitteisiä ratkaisuja. (Korteniemi & Kotiranta & Kivipelto 2012, 89.) Rousun (2007, 145) mukaan mittaaminen on usein laaja prosessi, jossa selvitetään miten toiminnalle määritellyt tavoitteet ja käytännön toiminta vastaavat toisiaan. Mitattaessa annetaan mitattavalle kohteelle mittayksikkö tai laadullisessa tutkimuksessa symboli. Tulos ilmaistaan sovittuna mittayksikkönä tai symbolina sen mukaan, onko kyseessä kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen mittaaminen. (Emt.) Mittarin tulisi olla tarkka, selkeä ja monipuolinen kuva mitattavasta kohteesta, jotta voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. (Lumijärvi & Ratilainen 2004, 103–105.) Ensimmäinen luotettavuuden ehto on mittaamisen validiteetti eli mahdollisimman tarkka käsitys siitä, mitä aiotaan mitata. Toinen mittauksen ehto on reliabiliteetti eli mittaamisen virheettömyys, joka tarkoittaa mitattavaliineen ja mittauksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mittari voi olla seurantatapa, selvitys, menettely tai väline jolla kerätään tietoa. (Rousu 2007, 145.) Korteniemi ym. (2012, 92) tähdentävät sosiaalityön vaikuttavuuden arviointiin tarvittavan mittareita, joita on kehitetty ja testattu käytännön sosiaalityössä. Heidän mielestään mittareita on mahdollisuus kehittää edelleen vasta sen jälkeen, kun on saatu riittävästi kokemuksia mittaamiseen liittyvistä mahdollisuuksista ja hankaluuksista. Tähän tutkimukseen kehitettyjen mittareiden muodostamista ja siihen vaikuttaneita tekijöitä käsitellään metodologialuvussa.

3 KUNTA SOSIAALIPALVELUJEN LAKISÄÄTEISENÄ TOTEUTTAJANA

Seuraavassa tarkastellaan kuntien roolia ja erilaistumista sosiaalipalvelujen lakisääteisenä toteuttajana. Lisäksi perehdytään sosiaalialan johtajan rooliin ja tasapainoiluun eri toimintakenttien välillä.

3.1 Kuntien harkinta sosiaalipalvelujen erilaistumisen taustalla

Suomen kunnissa on sosiaalipalvelujen järjestäminen muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aikana radikaalisti kuntaliitosten, yhteistoiminta-alueiden sekä liikelaitosten muodostumisen vuoksi. Tämä näkyy kuntien määrän vähenemisenä: vuonna 2013 Suomessa oli 320 kuntaa, kun vastaavasti vielä vuonna 2002 kuntien määrä oli vielä 446 (Suomen kunnat 2013). Lisäksi Paras-hankkeen tuloksena muodostui vuoden 2012 alkuun mennessä 66 yhteistoiminta-alueita, joissa oli mukana 220 kuntaa (Myllärinen 2012, 3). Kuntien toimintasuunnitelmien ja syntyneiden yhteistoiminta-alueiden perusteella on nähtävissä laaja kirjo järjestää sekä tuottaa sosiaalihuollon palveluita. (Kuopila 2009; Majoinen 2008; Niiranen & Hänninen 2012a, 22.) Palvelurakenteiden uudistamiselle on nähty lukuisia syitä. Ensinnäkin arvioidun väestönkehityksen mukaisesti erot kuntien taloudellisissa edellytyksissä tulee edelleen kasvamaan. On katsottu, että suuremmat kunnat pystyvät tässä tilanteessa tarjoamaan pieniä kuntia paremmin sosiaalihuollon erityisosaamista vaatimia palveluja. Toisaalta vaarana on myös nähty palvelujen siirtyminen kauas asukkaista palveluja keskitettäessä kuntakeskukseen. (Kananaja ym. 2011, 438–439.) Toiseksi palvelurakenteiden muutos on nähty välttämättömänä hyvinvointipalveluiden ylläpitämiseksi kattavina kustannus- ja tuloksellisuuspaineissa (Hallitusohjelma 19.4.2007, 44). Kolmanneksi on arveltu, että sosiaali- ja terveystalouden palvelujen järjestämispohja kuitenkin vahvistuu kuntaliitosten myötä kuntademokratian kannalta myönteisellä tavalla. (Kananaja ym. 2011, 438–439.)

Sosiaalipalvelujen järjestäminen on siis muuttunut kunnissa rakenteellisten tekijöiden vuoksi, mutta kunnilla on edelleen samat lakisääteiset velvoitteet ja järjestämisvastuu sosiaalipalvelujen tuottamisessa. Huomattavissa on kuitenkin kuntien välillä professionaalista erilaistumista sosiaalipalvelujen järjestämisen suhteen. Kunnat voivat tuottaa sosiaali- ja terveystalouden palvelut itse tai ostaa tarvittavat palvelut muilta kunnilta, yksityiseltä tai kolmannelta sektorilta. Vaikka lainsäädäntö velvoittaakin kunnat järjestämään sosiaalihuoltoa asukkailleen, se ei kuitenkaan säätele yksityiskohtaisesti toiminnan laajuutta, sisältöä tai järjestämistapaa. Kunnilla on täten suuri harkintavalta päättää miten laajasti ne

järjestävät palveluita kuntalaisilleen. Professionaalisen erilaistumisen taustalla on täten harkintavaltta, jota kunnat joutuvat käyttämään mietittäessä palvelujen järjestämistä monelta näkökulmalta. Paikallisesti tärkeimmät avuntarpeet eivät aina noudata valtakunnallisia painopisteitä tai lainsäädännön priorisoimia kohteita. Kun kuntien voimavaroja on suunnattava suurten lakisääteisten oikeuksien toteuttamiseen, vaikeimmassa asemassa olevien asukkaiden palvelut jäävät usein vaille riittäviä resursseja. (Hänninen 2012, 61; Kananoja & Niiranen & Jokiranta 2008, 14–15; Kananoja ym. 2011, 35–36, 439; Niiranen 2012, 33; Sinkkonen 2012, 51; Stenvall & Syväjärvi & Vakkala 2008, 99.) Rostilan, Mäntysaaren, Suomisen ja Asikaisen (2011) tutkimuksen tulokset tukevat myös tätä näkemystä. Heidän mukaansa mikään sosiaalityötä ja sen organisointia koskeva periaate ei yksistään määrää arvoja ja normeja sosiaalitoimistoissa, vaan ne rakennetaan paikallisesti. Heidän mukaansa työn itsenäisyyden ja ammatillisuuden sosiaalinen rakentaminen voi johtaa työyksikkökohtaiseen professionaalisuuden erilaistumiseen. Kunnilla on varsin laaja toiminnallinen itsenäisyys, jolloin paikallinen politiikka tai sosiaalityön johtaminen voi johtaa organisaatiotason eroihin. (Emt. 2011, 143–144.) Eli vaikka lainsäädäntö on sama kaikissa kunnissa, sosiaalityö muodostuu olosuhteiden pakosta varsin erilaiseksi erikokoisissa organisaatioissa ja erilaisissa konteksteissa. Tämän seurauksena epätasa-arvo väestöryhmien välillä kasvaa (Kananoja ym. 2011, 104).

Valtion tehtävä tasa-arvosta huolehtivana instituutiona on velvoitteita ja oikeuksia lakiin säätäänsään seurata ja arvioida nimenomaan eri väestöryhmien välisen tasa-arvon toteutumista sekä toimintojen kehittymisessä että resurssien suuntaamisessa (Kananoja ym. 2011, 36). Lait eivät ole niin kuin ne luetaan, vaan niin kuin ne ymmärretään. Mäkisen (2009, 259) mukaan suomalaiselle sosiaalialalle on tyypillistä, että sitä ohjaavat lainsäädäntö ja laatusuosituksukset tulevat valtakunnalliselta taholta, mutta itse palvelut ja niiden pääasiallinen rahoitus on paikallisten toimijoiden eli kuntien vastuulla. Sosiaalialalla keskustellaankin vilkkaasti siitä, tarvitseeko päätöksissä noudattaa voimassa olevia lakeja vai palvelun järjestäjän ja työnantajan asiasta antamia ohjeita. Nämä voivat olla ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Esimerkiksi meneekö budjetti ohi lainsäädännön? Mäkisen mukaan kysymys on yhteiskunnallisesti hyvin merkittävä. (Emt.) Ahveniuksen (2012, 296) mukaan kuntien taloudellisten edellytysten erilaisuus lakisääteisten velvoitteiden ja koko hyvinvointipolitiikan toteuttamisessa on ollut pitkään tiedossa. Koska kunnat ovat osa julkista valtaa, niiden tehtävänä on ihmis- ja perusoikeuksien turvaaminen. Nämä ovat niin vahvoja oikeuksia, että niitä ei voida loukata esimerkiksi sillä perusteella, että kunnassa ei ole taloudellisia voimavaroja (Prättälä 2003, 15–16). Eettiset jännitteet syntyvät siis esimerkiksi lakisääteisten palvelujen turvaamisen ja kunnan talouden tasapainottamisen ja lakisääteisyyden välille (Kananoja ym. 2008, 218.)

Kunnat ovat paitsi palvelujen kysynnän mutta siis myös palvelujen tarjonnan suhteen erilaisessa asemassa. Palvelujen saatavuus vaikuttaa niiden käyttömääriin. Maaseutumaisissa olosuhteissa ja harvaan asutuilla alueilla palveluja ei ole eikä lastensuojelun tarpeeseen välttämättä reagoida lainkaan. Kaupungeissa taas erilaisia palveluja on runsaasti saatavilla ja siten palvelujen käyttökin on helpompaa. Harvaan asutuilla alueilla lastensuojelupalvelujen tarpeessa olevia lapsia ja palvelujen tarjontaa on määrällisesti vähemmän. (Rousu 2007, 54 ja 63.) Kunnat ovat välillä puun ja kuoren välissä velvoitteiden ja voimavarojen kanssa. Jännitteestä on Kananoja, Niirasen ja Jokirannan (2008, 136) mukaan käytetty ilmausta velvoitteiden ja voimavarojen ristiriita. Heidän mukaansa jännitteiden poistamisen lääkkeinä on esitetty sosiaalitoimen tuottavuuden parantamista, voimavarojen lisäämistä, muiden toimintojen kuin lakisääteisten velvoitteiden karsimista sekä lakisääteisten velvoitteiden supistamista. Velvoitteiden karsiminen vaatisi poliittista hyväksyntää ja osin jopa perustuslain muuttamista, mitä Niiranen ym. eivät pidä todennäköisenä. Heidän mukaansa kysymys on monimutkaisempi ja vaatii voimavara-kysymyksen nykyistä laaja-alaisempaa tulkintaa. (Kananoja ym. 2008, 136–137.)

3.2 Sosiaalialan johtajan rooli sosiaalipalvelujen järjestämisen prosessissa

Sosiaalialan johtajat ovat siis hyvin erilaisessa asemassa riippuen kuntaorganisaation koosta ja rakenteesta. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiden uudistaminen ja palveluiden vaikuttavuuden parantaminen sekä uudistuvan lainsäädännön velvoitteet edellyttävät täten vahvaa strategista ja operatiivista johtamista.

3.2.1 Sosiaalialan johtajan määritelmä ja toimintakenttä

Sosiaalipalveluista vastaavan johtajan kohdalla nimikkeiden kirjo on laaja, sosiaalisihteeristä ja sosiaalijohtajasta, sosiaalipalvelupäälliköstä tai sosiaali- ja terveysjohtajasta perusturvajohtajaan tai apulaiskaupungin johtajaan. (Niiranen & Hänninen 2012a, 23.) Tässä tutkimuksessa puhutaan yhdenmukaisesti sosiaalialan johtajasta, kun tarkoitetaan koko sosiaalihuollon toimialasta vastaavaa ylintä johtajaa tai lastensuojelusta vastaavaa ylintä johtajaa. Tätä nimikettä käytetään myös silloin, kun kyseinen toimialajohtaja vastaa kokonaisuudessaan sekä sosiaali- että terveydenhuollon palve-

luista, koska tämän tutkimuksen kohteena ovat erityisesti kunnan sosiaalipalvelut ja sosiaalihuollon toimiala.

Organisaatioiden koon kasvun lisäksi yksityisen ja julkisen organisaation raja on ohentunut, mikä on vaikuttanut sosiaalialan johtamiseen. Sosiaalialan perinteisen professiolähtöisen johtamisen rinnalle ovat nousseet taloudellisia muutoksia korostavat tehtävät, kuten omistajaohjaus, erilaiset tilaaja-tuottaja-mallit sekä innovaatioiden ja kehittämisen johtaminen. Niirasen, Seppänen-Järvelän, Sinkkosen ja Vartiaisen (2011, 14) mukaan kehitys vaikuttaa sosiaalialan johtamistapojen uudistamiseen, koska johtamisessa tulee yhdistää yhteiskunnalliset perustehtävät ja taloudellisesti kestävä toimintamallit. Lisäksi julkisjohtamisen kehitys ja sen uudistuksiin sisältyvät ristikkäisetkin arvopohjat vaikuttavat sekä johtamisen alaan että sen kohteeseen. Johtajan arkipäivään kuuluvat yhä hajanaisempi toimintaympäristö, työn alati muuttuvat vaatimukset ja ”hallinnollinen häly”. Uudet ympäristön ja organisaatioiden toiminnan piirteet edellyttävät ristiriitaisuuksien ja välillä jopa kaoottisuuden hallintaa. (Emt., 20.) Seuraavassa käsitelläänkin sosiaalialan johtajan työn kokonaisuutta toimintakenttä-käsitteen avulla, jonka avulla pystytään paremmin jäsentämään sosiaalialan johtajan työn kokonaisuutta eritasoisten ja moninaisten ilmiöiden muutosten seurauksena.

Viitanen ym. (2007, 11) ovat kuvanneet sosiaalialan johtamisen kontekstia toimintakenttä-käsitteellä, jolla he tarkoittavat laajaa asioiden ja ilmiöiden muodostamaa kokonaisuutta, jonka johtaja omassa työssään organisaatiossaan kohtaa ja jolla on vaikutusta hänen johtamistyöhönsä. Johtajan toimintakenttä näin määriteltynä koostuu hyvin erilaisista ja eritasoisista ilmiöistä, joilla on kuitenkin keskinäinen yhteys. Ne ovat samanaikaisesti läsnä ja vaikuttavat johtajan työhön hänen organisaatiossaan. Viitanen ym. (2007) ovat jakaneet sosiaalialan johtajuuden toimintakentän kolmeen osaan: 1) konkreettinen toimintakenttä, 2) organisaation strategia ja johtamisjärjestelmä ja 3) muut organisaation ”ei konkreettiset ilmiöt”.

Konkreettinen toimintakenttä voidaan nähdä esimerkiksi budjettiraameina, organisaatiokarttana, alaisten lukumääränä ja fyysisinä toimintatiloina (Viitanen ym. 2007, 11–12). Osa johtajan toimintakenttää ovat myös *organisaation oma strategia ja johtamisjärjestelmä*, jotka vaikuttavat sosiaalialan johtajan johtamiseen antaen hänelle erilaisia vaihtoehtoisia konkreettisiä soveltamismahdollisuuksia professionaaliseen johtamiseen. (Emt.) Tärkeä osa sitä on tulosjohtaminen, mikä vaatii sosiaalialan johtajalta ammattijohtajan taitoja ja osaamista. Sosiaalialan johtajan johtamiseen kuuluu myös henkilöstön johtaminen ja kunnallisen sosiaalipolitiikan vallankäyttö ja vastuun ottaminen po-

liittisestä tulosvastuusta. Sosiaalialan johtajalla täytyy olla myös vahva näkemys palvelujärjestelmien toimivuudesta, palveluprosessien onnistumisesta ja edistävän perustehtävän johtamisesta, jotta asiakkailta on saatavilla riittävät ja oikea-aikaiset palvelut. (Heikka 2008, 87; Niiranen ja Hänninen 2012b, 124; Niiranen ym. 2011, 5; Viitanen ym. 2007, 67.) Toimintakenttään kuuluu myös ilmiöitä, jotka *eivät ole samalla tavalla konkreettisia*, kuten esimerkiksi organisaatiossa vallitsevat kulttuuris-kognitiiviset ilmiöt kuten henkilöstön arvopohja, eettisyys, lait, ammattikulttuurit, professionaalisuus, valtarakenteet ja myös yhteistyö ja verkostoituminen eri tahojen kanssa sekä eri sektoreiden ja toiminnan tasojen syvälinen tuntemus. Nämä vaikuttavat myös johtamiseen ja ovat läsnä hänen toimintakentässään riippumatta siitä, onko hän niistä itse tietoinen vai ei. (Heikka 2008, 87; Niiranen ja Hänninen 2012b, 125; Niiranen ym. 2011, 5 ja 15; Viitanen ym. 2007, 11–12.)

3.2.2 Sosiaalialan johtajien tasapainoilu eri toimintakenttien välillä

Sosiaalialan johtaja joutuu siis tasapainoilemaan edellä mainittujen toimintakenttien välillä. Näiden tasapainotteluun vaikuttaa merkittävästi se, että toiminnan painopisteet tulevat yhtäältä lainsäädännöstä ja esimerkiksi valtionvarainministeriön peruspalveluohjelman, kulloisenkin hallitusohjelman sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ohjelmajohtamisen kautta. Painopisteet muotoutuvat myös paikallisesti valtuuston asettamien tavoitteiden kautta kuntalaisten tarpeita vastaavaksi. (Heinämäki 2012, 78; Kananoja ym. 2011, 353–354; Niiranen 2012, 35–36.) Pekkarisen (2010, 35) näkemyksen mukaan sosiaalisektori on siitä erityinen toimintakenttä, ettei visio sosiaalipalvelujärjestelmän tavoitteista ole aina selkeä tai jaettu. Tavoitteet voivat vaihtua sen mukaan, määrittelevätkö sitä poliitikot, virkamiehet, veronmaksajat, työntekijät vai asiakkaat. Sosiaalialan johtaja joutuu täten sovittamaan valmistelutyössään yhteen sosiaalihuollon yhteiskunnallisen perustehtävän asettamat tavoitteet sekä asukkaiden, asiakkaiden, poliittisten päättäjien, eri työntekijäryhmien, toisten hallinnonalojen, sidosryhmien sekä kunnan keskushallinnon odotukset ja tarpeet. Johtajan odotetaan tietävän ja osaaavan perustella päätösten esittelyssä muun muassa sen, mitä erilaisia vaikutuksia suunnitelluilla ratkaisuilla on kuntalaisten elämään tai oman organisaation työhön. Hänen odotetaan osaavan arvioida myös sitä, kuinka ehdotetut ratkaisut vaikuttavat sosiaalitoimen painopisteisiin ja mahdollisuuksiin selviytyä perustehtävästä. Tehtävä ei ole ilmeisen yksinkertainen, koska eri monien tarpeiden ja eri ryhmien tavoitteiden välillä voi olla ristiriitaa ja jännitteitä. (Heinämäki 2012, 78; Kananoja ym. 2011, 353–354; Niiranen 2012, 35–36.)

Kun asiaa pohditaan perusteellisemmin, johtamisen arvolähtökohtiin kytkeytyviä eettisiä jännitteitä synnyttävät usein kansalliset ja kansainvälisetkin uudistukset, eri asiakasryhmien muuttuvat palvelutarpeet ja toimintaympäristöstä sekä oman organisaation sisältä tulevat ristikkäiset odotukset. Johtajaa pidetään keskeisenä suunniteltujen uudistusten eli reformien toteuttamisessa. Johtajan oma osaaminen edistää tai heikentää tavoitteiden saavuttamista. Johtajan työnäky ja esimerkiksi tulossa olevien uudistusten käyttäminen työvälineenä tai yleinen suhtautuminen uudistuksiin heijastavat siinä, millainen sija uudistuksille annetaan ja millaisia merkityksiä niihin liitetään. Sosiaalialan johtajuuden merkitystä ei voida väheksyä, koska johtajuuden kautta rakentuu koko organisaation organisaatiokulttuuri. (Hänninen 2012, 19; Kananoja ym. 2008, 216; Niiranen ym. 2011, 79; Sinkkonen 2012, 51; Viitanen ym. 2007, 67.)

Johtamisen etiikkaa koskevissa tutkimuksissa on todettu muun muassa lainsäädännön ja etiikan välillä olleen ristiriitaa jo antiikin ajoista lähtien. Lainsäädännön kuvatessa julkista, yleispätevää näkemystä siitä, miten pitäisi toimia, etiikka edustaa enemmän yksilön omaa, arvopohjaista, kontekstidonnaista näkemystä oikeista toimintatavoista. (Martinez 1998, 690–693.) Eettisten ristiriitojen ratkaiseminen vaatii sosiaalijohtajalta paitsi niiden näkemistä ja tiedostamista, myös rohkeutta nostaa ne esille ja puuttua niihin. Tärkeäksi eettisten ristiriitojen ratkaisuksi nousivat Sosiaalijohto 2007 -tutkimuksessa Sinkkosen (2012, 59) mukaan erilaisten yhteistyön ja neuvottelujen muodot ja toimintakriteerien yhdenmukaistaminen. Tutkimus nosti esille erityisesti laillisuuteen, resursseihin, eettisiin näkemyksiin ja asiakkaiden kohteluun liittyviä ristiriitatilanteita. Eettisten ristiriitojen esille nostaminen ja eettisten ohjeiden noudattaminen on sosiaalialalla tärkeää ja erityisen tärkeää eettisyys on sosiaalialan johtamisessa. (Emt.) Sosiaalialalle ovat tyypillisiä erilaiset tilanteet, joissa eri osapuolten edut ovat ristiriidassa keskenään tai ristiriidassa organisaation edun kanssa. Kaikki toimintavaihtoehdot voivat olla eettisesti hyväksyttäviä ja/tai sisältää eettisesti arveluttavia piirteitä ja valintaa on vaikea tehdä. Eettinen ristiriita syntyy myös tilanteessa, jossa työntekijä tai johtaja ei voi ulkoisten reunaehtojen takia toimia niin kuin itse näkisi oikeaksi. Usein joudutaan tasapainoilemaan sen suhteen, mikä ratkaisu ja keiden näkökulmasta valittu ratkaisu on riittävän hyvä. Kaikki tavoitteita ei voida toteuttaa ja aina ei ole olemassa parasta ratkaisua kaikkien kannalta. Ratkaisujen tekemisessä korostuu eettisyys ja ratkaisujen tekemisen läpinäkyvyys. (Niiranen ym. 2011, 9; Sinkkonen 2012, 49.)

Lisäksi monet palvelutarpeet ja sosiaaliset ongelmat ilmenevät eri tavoin lyhyemmällä ja pidemmällä aikavälillä. Niiden kohtaamiseen ja hoitamiseen pitäisi kyetä valmistautumaan suunnitelmallisesti

ja sekä osaamisen että toimintarakenteiden uudelleenorganisoinnin tasolla – samaan aikaan kun talouden vaikeudet ja asukkaiden välittömät palvelutarpeet edellyttävät kunnan sosiaalipalveluilta reagointia hyvinkin reaaliajassa. (Niiranen & Hänninen 2012, 17.) Sosiaalialan ammattilaisille on siis delegoitu valtaa ja vastuuta, joskus jopa enemmän kuin riittämiin. Kun ammattilainen joutuu työssään noudattamaan lakeja ja asetuksia, suosituksia ja ohjeita, budjetteja ja kehyksiä sekä tulkitsemaan niitä eettisesti asiakkaan tai asiakasryhmien tai kuntalaisten yleiseksi parhaaksi, hän joutuu usein ristiriitaisiin tilanteisiin. (Mäkinen 2009, 260.) Kaiken kaikkiaan sosiaalihuollon ammatillisen johdon tehtävä on haastava, sillä heidän tulee huolehtia toiminnan sosiaalipoliittisesta sisällöstä niin, että se vastaa sosiaalihuollon yhteiskunnallista tehtävää, lainsäädännön velvoitteita ja kunnan väestön tarpeita ja sosiaalisia olosuhteita. Lisäksi heidän tehtävänä on johtaa toimintaa päätettyjen tavoitteiden ja voimavarojen mukaisesti. (Kananoja ym. 2011, 353.)

Sosiaalialan johtajan tasapainoileminen eri toimintakenttien välillä on haastavaa. Pekkarinen (2010, 36) on muodostanut tutkimuksensa perusteella sosiaalialan johtajan ideaalityypin. Hän on monialainen osaaja, joka osaa yhdistää erilaisia johtajuusrooleja. Hän hallitsee muutosjohtajuuden ja osaa valjastaa niukat resurssit tehokkaasti sosiaalialan arvoja kunnioittavaan palvelutyöhön, joka noudattaa yhteistä strategiaa. Samalla hän tuntee alansa substanssin, työntekijöiden ja asiakkaiden tarpeet, alan arvot ja hallitsee asiaosaamisen. Tämä ei kuitenkaan riitä vaan hän hallitsee myös hallinnon, talouden, politiikan ja kulttuurin alueet. Ihmisenä hän on luotettava, ystävällinen, tukeva ja reflektiivinen. Hän on samanaikaisesti sosiaalialan arvojohtaja ja muutoksen manageri. (Emt. 36.)

4 LASTENSUOJELULAIN MUKAINEN PERHEHOITO JA SITÄ KOSKEVA LAKI-MUUTOS VUODEN 2012 ALUSTA

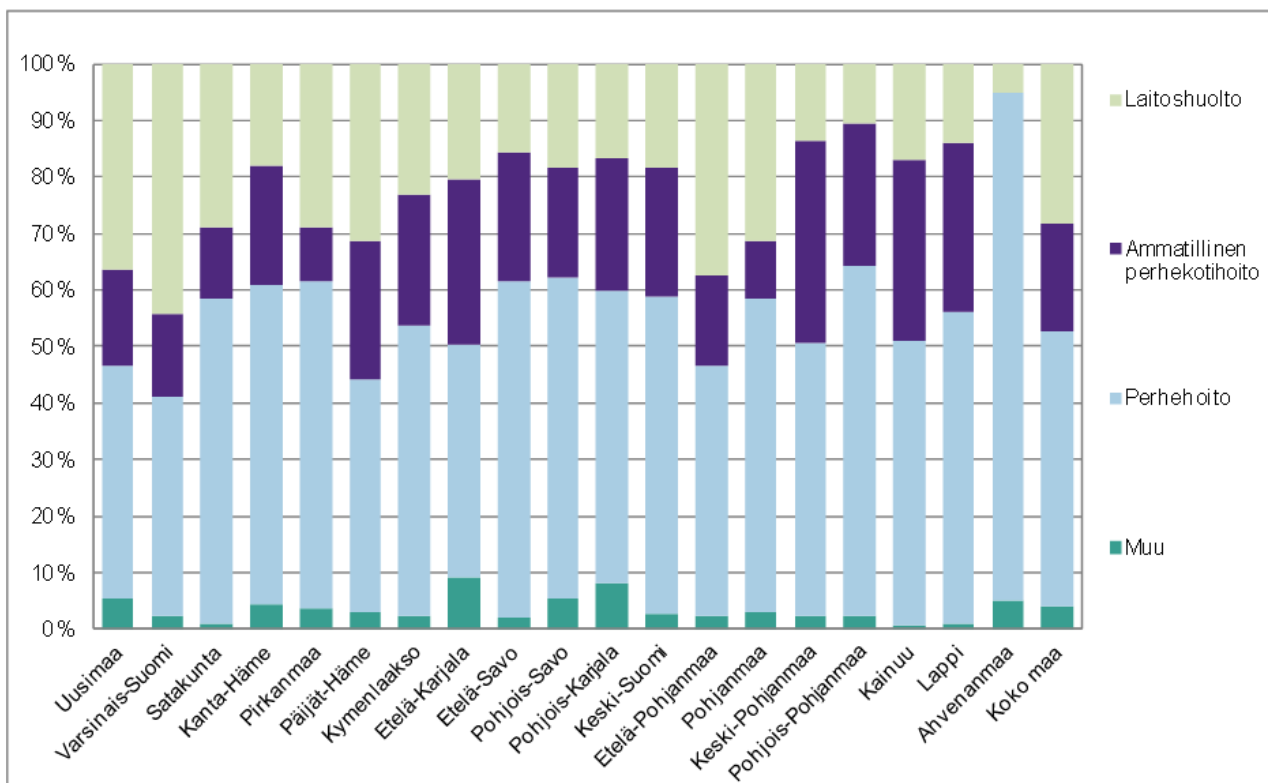
Tässä luvussa käsitellään lastensuojelulain mukaista perhehoitoa lakimuutokseen johtaneiden taustojen ja varsinaisen lakimuutoksen sisällön näkökulmasta. Tarkastelun keskiössä on lastensuojelulain mukainen perhehoito, jolla tarkoitetaan lapsen hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Sen tavoitteena on tarjota perheenomaista hoitoa ja luoda puitteet läheisille ihmissuhteille. Sijaisperheellä tai perhehoitajalla tarkoitetaan toimeksiantosuhteista perhehoitoa antavaa tahoja. Lastensuojelulain mukaista perhehoitoa voidaan toteuttaa avohuollon tukitoimena sekä kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton yhteydessä (Kananen ym. 2011, 188). Tässä tutkielmassa kun puhutaan lastensuojelun perhehoidosta, tarkoitetaan pelkästään huostaan otettuja lapsia koskevaa perhehoitoa tutkimusrajauksen mukaisesti. Huostaanottopäätökseen voidaan päätyä tilanteissa, jos: 1) kodin kasvuolosuhteet, puitteet lapsen huolenpidossa tai lapsen oma käyttäytyminen ovat vakavasti vaarantaneet lapsen kehitystä tai terveyttä, 2) avohuollon tukitoimet eivät ole olleet mahdollisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja 3) sijaishuolto on lapsen edun mukaista (Lsl 417/2007, 40 §). Lastensuojelun sijaishuolto voidaan perhehoidon lisäksi järjestää laitoshuoltona kunnan omiin laitoksiin ja ostopalvelulaitoksiin sekä ammatillisiin perhekoteihin (Ahlgren-Leinvuo 2013, 17; Mäenpää & Törrönen 1996, 13).

4.1 Lastensuojelulain mukaisen perhehoidon tilanne Suomessa ennen lakimuutosta

Kansainvälisesti vertailtuna Suomessa on käytetty lastensuojelun perhehoitoa vähän, mikä näkyy muun muassa huomattavan suurina sijaishuollon kustannuksina. Sijoitettujen lasten osuus on kasvanut vuodesta 1991 lähtien. Vuodesta 2009 lähtien sijoitettujen lasten määrä on vähentynyt, mutta siltikin laitoshoidon osuus on kasvanut. Esimerkiksi alle 3-vuotiaiden lasten laitossijoitusmäärä on suuri verrattuna muihin pohjoismaihin ja Länsi-Euroopan maihin. Ruotsissa ja Norjassa lastensuojelun sijoituksista valtaosa järjestetään perhehoidossa. Sijaisperheisiin pääsee Norjassa yli 80 prosenttia kaikista sijoitetuista lapsista ja nuorista, ja vastaava osuus Ruotsissa on yli 70 prosenttia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sijoittamistilaston mukaan Suomessa vuonna 2011 vain lähes puolet huostassa olleista lapsista on sijoitettu sijaisperheisiin. (Ketola 2008, 24; Känkänen ja Laaksonen 2006; Kuoppala ja Säkkinen 2012, 2.) Perheiden ja lasten tilanteet Ruotsissa ja Norjassa ovat samankaltaisia ja syyt lasten ja nuorten sijoituksiin ovat varsin yhteneväiset kuin Suomessa. Perhehoidon laajempaa kattavuutta Norjassa selittää muun muassa se, että sijaisperhehoito on organisoitu

maakuntatasoiseksi yhteistyöksi. Näin varmistetaan sijoituksista vastaavien toimijoiden osaaminen eikä tällöin hukata perhereservejä. Sijaisperheiden rekrytointi sekä toiminnasta tiedottaminen on suunnitelmallista, ja myös valtio tukee kuntia näissä tehtävissä. (Känkänen ja Laaksonen 2006.)

Verrattuna Norjaan ja Ruotsiin perhehoitoon pääsemisen edellytykset Suomessa ovat siis huonommat. Lisäksi Ketolan (2008, 29) mukaan lasten ja nuorten mahdollisuudet päästä sijaisperheisiin on voimakkaasti eriarvoistunut maamme eri puolilla. Vuonna 2005 perhehoitoa sai Kanta-Hämeessä noin 53 prosenttia kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista, kun taas Etelä-Karjalassa vain 26 prosenttia. Kunnittain tarkasteltuna eriarvoisuus on vielä suurempi ja vaihteluväli 0–100 prosenttia. (Emt.) Ketolan väitettä perhehoidon eriarvoistumisesta maassamme tukee maakunnittain tehty tilasto (Kuoppala ja Säkkinen 2012, 4.) huostassa olevista lapsista sijoitusmuodon mukaan (kts. kuvio 1), joka samalla kuvaa tilannetta sijoitusmuotojen mukaan ennen lakimuutosta. Huostassa vuonna 2011 olleista lapsista (n=8964) noin puolet (49 %) oli perhehoidossa. Kun jakaumaa tarkastellaan maakunnittain, voidaan todeta niiden välillä olevan paljon eroa. Perhehoidon osuus maakuntien sijoituksista vaihtelee 40–90 prosentin välillä.

Kuvio 1. Huostassa olleet lapset sijoitusmuodon mukaan maakunnittain 31.12.2011

Perhehoidon vähäisyyteen ei näytä löytyvän yhtä yksiselitteistä syytä. Sijoitettujen lasten hoitomuodoissa on tapahtunut suuria muutoksia 1990-luvusta lähtien. Perinteinen sijaisperhehoito on suhteellisesti vähentynyt, vaikka sijoitusta tarvitsevien lasten määrä on kasvanut. Rousun ja Holman (2004, 47) mukaan syynä ei ole ollut se, että suomalaiset lapset tarvitsisivat laitosmaista hoitoa vaan ennemminkin palvelurakenteeseen ja työskentelyperinteeseen liittyvät tekijät. Lisäksi he ovat arvioineet hoitopalkkion, kulukorvauksen pienuuden, sijoitettujen lasten vaikeahoitoisuuden sekä riittämättömän tuen sijaisperheille vaikuttaneen sijaisperheiden puutteeseen. (Emt. 47–48.) Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen mukaan (2012, 57) haastateltujen lastensuojelun työntekijöiden mukaan sijaisperheitä on hyvin tai kohtalaisesti saatavilla pienille lapsille, mutta ei vanhemmille lapsille ja sisarusarjoille. Lisäksi 10–12-vuotiaiden ja erityisesti murrosikäisten nuorten sijoittamista perhehoitoon pidettiin lähes mahdottomana. Heidän mukaansa perhehoitopaikka ei pysty vastaamaan vaikeasti oireilevien nuorten avun tarpeeseen eivätkä nuoret itsekään välttämättä halua kiinnittyä enää perheeseen. (Emt.) Tuen ja laadun määrä vaihtelee paljon eri kunnissa ja maakunnissa. Ketola väittää, että todellisuudessa sijaisperheitä olisi saatavilla tarpeeksi, jos toiminta olisi organisoitu kuntien yhteistyöllä seutukunnalliseksi ja alueelliseksi kokonaisuudeksi. (Ketola 2008, 30–32.) Palvelujärjestelmän näkökulmasta perhehoidon vähentyminen samaan aikaan kasvanneiden asiakastarpeiden kanssa ei ole ollut myöskään toivottu kehitysjatkumo, sillä samalla kun asiakaslapset tutkimusten mukaan hyötyisivät erityisesti perhehoidosta, myös kunnat hyötyisivät, sillä perhehoidon kustannukset ovat 3–4 kertaa pienemmät kuin laitoshoidon. (Rousu ja Holma 2004, 47–50.)

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen (2012, 21) mukaan valtakunnalliset laitoshuollon kustannukset ovat kuitenkin hyvin karkeatasoisia. Ne kattavat sekä laitos- että perhehoidon kustannukset, mutta summat esitetään yhteissummana. Tarkastuskertomuksen mukaan tämä merkitsee sitä, että Suomesta puuttuu kattava tieto esimerkiksi siitä, miten sijaishuollon kustannukset jakautuvat laitoshoidon, ammatillisten perhekotien sijaisperhehoidon välillä. Tarkastuskertomuksen mukaan yksityiskohtaisemman ja koko maata koskevan lastensuojelun kustannustiedon puuttuessa, poliittiset päättäjät käyttävät yleensä sijaishuollon kokonaiskustannuksia puhuessaan lastensuojelun aiheuttamista kustannuksista. (Emt.) Rousu (2007, 94) on tehnyt myös havainnon, että sijaishuollon toiminnan kokonaiskustannuksia ei voi tarkkaan tietää, sillä yksittäisen hoitovuorokausihinnan perusteella tiedämme vain kyseessä olevan lapsen sijoituksesta aiheutuvat hoitokulut. Hoitovuorokauden hinnatkin vaihtelevat hyvin paljon, 150–350 euroa/vuorokausi. Sijaisperhehoidon vuorokausikustannus on noin 40–50 euroa/vuorokausi. (Emt.) Kuntaliiton tekemän selvityksen mukaan Suo-

nessa käytetään lastensuojelun sijaishuollon menoihin noin 528,3 miljoonaa euroa vuodessa. Näistä kuluista sijaisperheiden tuottamiin palveluihin kului noin 82 miljoonaa euroa ja laitoshuollon sekä ammatillisten perhekotien palveluihin noin 446,30 miljoonaa euroa. (Rousu ja Holma 2003.) Rousun ja Holman (2003) laskelmien mukaan yhden sijaisperhesijoituksen laskennallinen kustannus vuodessa on noin 18 000 euroa. Ammatillisissa perhekodeissa vastaava summa on noin 54 360 euroa sijoitusta kohden. Laitoskustannusten hinta vaihtelee, mutta keskimäärin yhden lapsen laitossijoitus vuodessa tulee kustantamaan noin 72 000 euroa. Myös valtionalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen (2012, 57) mukaan yksi vastaajakunnista on kertonut käyttävänsä ulkopuolisiin laitossijoituksiin vuodessa 40 000 euroa/lapsi, kun perhehoidon kustannukset ovat 15 000 euroa/lapsi. Tarkastuskertomuksen mukaan toisessa kunnassa oli laskettu, että yhden sijoituksen välttämällä ammatilliseen perhekotiin tai lastensuojelulaitokseen saadaan kustannuksia pienennettyä 70 000 – 100 000 euroa/vuosi. Vuonna 2010 lasten ja nuorten laitos- ja perhehoidon kustannukset olivat koko maassa yhteensä 618,7 miljoonaa euroa (3,2 % sosiaali- ja terveystoimen käyttökustannuksista). Ne ovat kasvaneet 2000-luvulla selvästi enemmän kuin muiden sosiaalipalvelujen kustannukset. Vuosina 2008–2010 aikana ne kasvoivat noin 13 prosenttia. (Valtionalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 2012, 21.)

Valtionalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen (2012, 68) mukaan lastensuojelulain tavoitteiden mukaisena kehityssuuntana sijaishuollossa on kuntien pyrkimys lisätä perhehoitoa ja vähentää laitoshoidon. Ensisijainen syy tähän on taloudellinen. Lastensuojelutarpeen kasvu ja kasvavien kustannusten myötä laitoshoidolle etsitään vaihtoehtoja perhehoidosta ja yhä enemmän myös sukulais- ja läheissijoituksista. Perhehoidon lisääminen edellyttää kuitenkin sijaisperheiden voimakkaampaa tukemista ja kouluttamista niin, että perheet voivat ottaa vastaan haastavampia lapsia. (Emt.) Lastensuojelun perhehoito on siis yhteiskunnalle edullisin kodin ulkopuolisista sijoitusmuodoista. Perhehoidon paremmuutta muihin sijoitusmuotoihin nähden on perusteltu myös pysyvillä ihmissuhteilla, pysyvällä elinympäristöllä sekä mahdollisuutena olla perheen jäsen. (Ketola 2008, 22-23; Rousu & Holma 2004.) Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa tavoitteeksi on asetettu tehostaa huostaanottojen vähentämistä sekä siirtää lastensuojelun painopistettä ennaltaehkäisyyn, varhaisiin tukitoimiin ja laitosvaltaisuuden purkamiseen (Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma 22.6.2011).

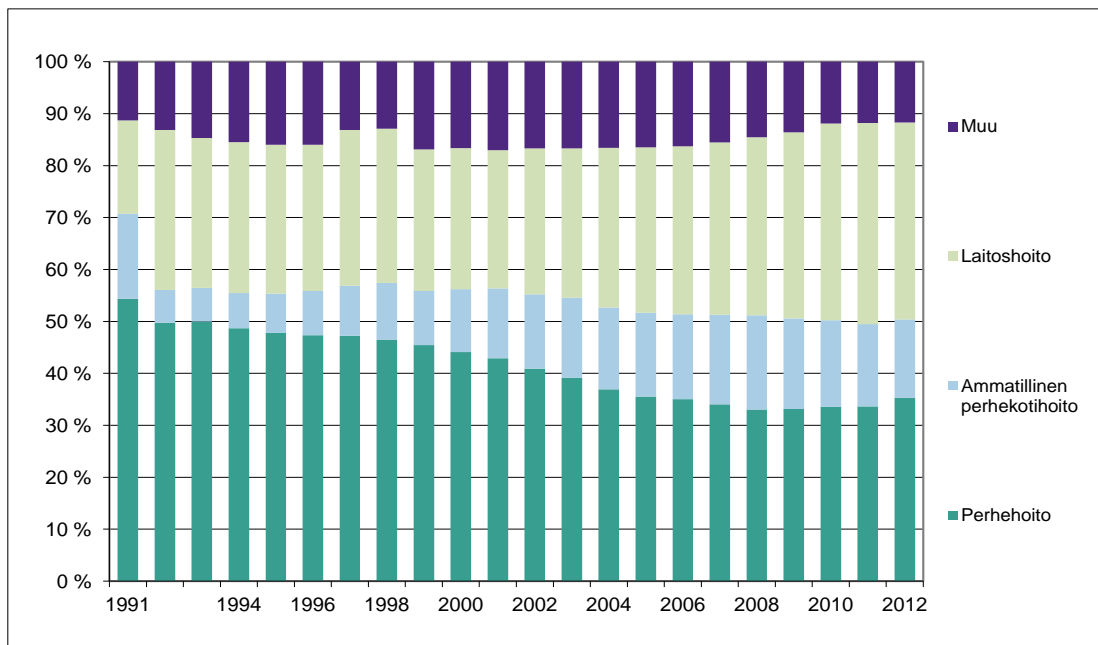
4.2 Lastensuojelulain perhehoitoa koskevat muutokset 1.1.2012 ja odotetut vaikutukset

Vuoden 2012 alussa astui voimaan lastensuojelulain sijaishuoltopaikan valintaa koskeva lakimuutos. Lastensuojelulain 50 §:n muutoksen mukaan laitoshuoltoa järjestetään vain, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla muualla. Muutoksen myötä perhehoidosta tuli siis laitoshuoltoon nähden ensisijainen sijaishuollon muoto. Lisäksi perhehoitajille haluttiin turvata sijoituksen aikainen tuki nimeämällä vastuutyöntekijä jokaista hoidettavaa varten. Vastuutyöntekijänä voi toimia esimerkiksi lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu riittävän koulutuksen saanut työntekijä. Samalla perhehoitajien vähimmäispalkkiota korotettiin ja perhehoitajien ennakkovalmennus tuki pakolliseksi. Tarkoitus on panostaa myös sijaisperheiden määrän kasvattamiseen lisäämällä sijaisperheiden tukea ja nostamalla maksettavia korvauksia. (Lsl 417/2007.)

Lastensuojelulain 50 §:n muutosta koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 331/2010) arvioitiin, että lakimuutoksen myötä vuoden 2012 aikana voitaisiin 350 lasta sijoittaa laitoshoidon sijasta perhehoitoon. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan (StVM 37/2010) mukaan se, että perhesijoitusten määrät suhteellisesti kasvatetaan tässä laajuudessa, edellyttää selkeää lisäpanostusta perhehoidon tukitoimiin sekä uusien sijaisperheiden rekrytointia ja koulusta. Valiokunta totesi myös, että riittävät tukitoimet ovat perhesijoituksissa erityisen tärkeitä, koska perhehoidon lisääntyessä perheisiin saattaa tulla aikaisempaa vaikeammin hoidettavia lapsia ja tukitoimien puute voi johtaa lasten uudelleensijoitusten lisääntymiseen. Valiokunta katsoi uudistusten myös edellyttävän, että kuntien sosiaalitoimissa on resursseja panostaa perhehoitajien tukeen samoin kuin sijoitettavien lasten ja heidän perheidensä tukemiseen. (Emt.) Lakimuutoksella toivotaan siis alueellisen eriarvoisuuden tasaantumista perhehoitoon pääsemisen suhteen, perhehoidon lisääntymistä ja laitoshoidon vähenemistä lapsen etu huomioon ottaen. Puustinen-Korhosen (2011, 1) mukaan sosiaalityön piirissä on arvioitu lakimuutoksen käytännössä tarkoittavan sitä, että perhesijoitusten määrä lisääntyisi nykyisestä. Painava merkitys tässä tulee olemaan sillä, miten lakimuutos otetaan kunnissa vastaan. Suuri osa lakien säännöksistä edellyttää, että niitä käytetään aktiivisesti: muutoin ne jäävät helposti niin sanotusti kuolleeksi kirjaimiksi. (Kananoja ym. 2011, 54.)

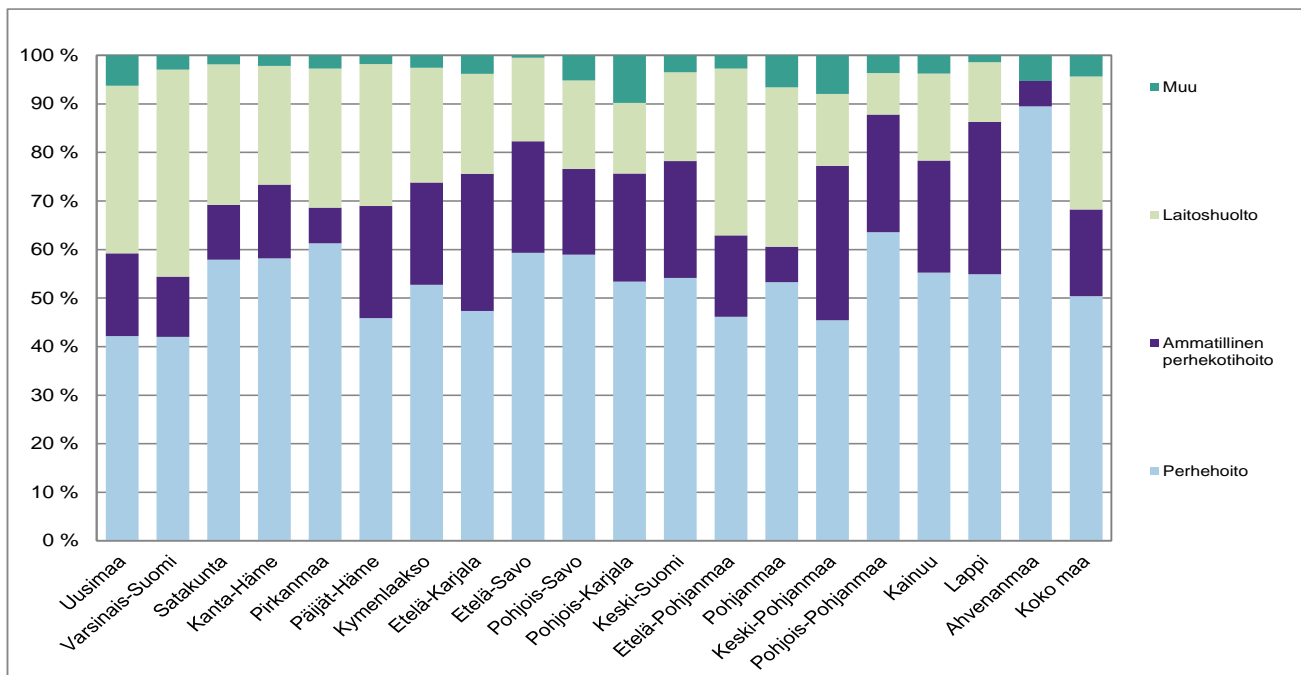
Terveystieteiden ja hyvinvointilaitoksen (THL) mukaan vuonna 2012 huostassa olleiden lasten määrä pysyi edellisen vuoden 2011 tasolla. Huostassa olleista lapsista ja nuorista vuonna 2012 oli puolet (50 %) perhehoidossa (n=8992). Perhehoitoon sijoitetuista lapsista 11,4 prosenttia oli sijoitettuna suku-

lais- tai läheisperheisiin, määrä lisääntyi 58 lapsella (12,7 %). (Kuoppala & Säkkinen 2013, 2.) Terveyden ja hyvinvointilaitoksen (THL) tilaston mukaan (kts. kuvio 2) vuoden 2012 aikana perhehoitoon sijoitettujen määrä on noussut, kun vastaavasti ammatillisten perhekotien ja laitoshoitopaikkojen osuus on kaventunut (Kuoppala & Säkkinen 2013, 9).

Kuvio 2. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sijoitusmuodon mukaan vuosina 1991–2012

Kun huostassa olleiden lasten sijoitusmuotoja tarkastellaan maakunnittain (Kuoppala & Säkkinen 2013, 4.) vuoden 2012 tilanteen mukaan (kts. kuvio 3.) ja verrataan ennen lakimuutosta olleeseen tilanteeseen (vrt. kuvio 1, s. 25), huomataan edelleen maakuntakohtaisten erojen olevan suuria. Kuten edellä todettiin, huostassa olleista vuonna 2012 oli noin puolet perhehoidossa. Maakunnittain katsottuna huomataan, että erot vaihtelevat noin 40 ja 90 prosentin välillä.

Kuvio 3. Huostassa olleet lapset sijoitusmuodon mukaan maakunnittain 31.12.2012

Valtion talouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen (2012, 57) mukaan lastensuojelulain sijaishuoltopaikan valintaa koskevan lakimuutoksen seurauksena jokaisessa kunnassa pyrittiin tarjoamaan perhehoitoa niille lapsille, jotka ovat perhehoidon keinoin hoidettavia. Sen sijaan raportissa todetaan, että syynä tähän ei ole suinkaan lakimuutos, vaan laitoshoidon suuret kustannukset. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että tärkein ja ratkaisevin tekijän tulisi olla lapsen etu sijaishuoltopaikkaa mietittäessä. Taloudelliset syyt eivät saa olla määräävä tekijä pohdittaessa lapselle sopivaa sijaishuoltopaikkaa, vaan ratkaisun tulee perustua kokonaisarvioon lapsen edusta. (Emt.) Kuusikkokuntien² raportin mukaan lastensuojelulain perhehoitoa koskevan lakimuutoksen voimaantulon jälkeen on perhehoitoon sijoitettujen määrä noussut, mutta laitoshoidon osuus hoitovuorokausista ja edelleen yli puolet Vantaalla, Espoossa ja Turussa. Oulussa perhehoito on ollut laitoshoidon yleisempi jo vuonna 2008. Kuusikkokuntien keskiarvoksi perhehoitoon sijoitetuista lapsien hoitovuorokausista on 53 prosenttia sijoitetuista lapsista. (Ahlgren-Leinvuo 2013, 29.) Oulussa perhehoitoa on pystytty tarjoamaan suurista kaupungeista eniten, 76 prosenttia hoidosta oli sijaisperheissä tai ammatillisissa perhekodeissa. Oulun kaupungin sosiaalijohtaja Ollin mukaan se ei ole sattumaan, vaan tahtotila. Oulu on pitkään rekrytoinut perheitä ja kaupungin oma perhehoitoyksikkö on kouluttanut heitä. Perhehoidon palveluesimiehen Takkulan mukaan perheitä on ollut yllättävän helppo löytää. Takku-

² Kuusikko muodostuu Suomen kuudesta väkiluvultaan suurimmasta kaupungista: Helsinki, Vantaa, Espoo, Tampere, Turku ja Oulu. Kuusikko-työryhmissä vertaillaan kaupunkien sosiaali- ja terveystalouden palveluja. Asiantuntijatyöryhmät tuot-

lan mukaan perheitä on Oulussa noin 200. Oulu on luonut uuden päivystysperhemallin lyhytaikaiseen perhehoitoon. Siinä perheet päivystävät kukin vuorollaan viikon ja ottavat apua tarvitsevan lapsen hoitoonsa mihin vuorokauden aikaan tahansa. (Seeskorpi & Sormunen 2014, 6.)

Valtion talouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen (2012, 183) havaintojen mukaan lainsäädäntö kulkee jälkijunassa. Toisin sanoen lainsäädännöllä virallistetaan usein sellaisia asioita ja käytäntöjä, joita sovelletaan jo monessa kunnassa, kuten perhehoidon ensisijaisuus laitoshoidon nähdessä. Lainsäädännöllä kunnat veloitetaan soveltamaan hyväksi todettuja käytäntöjä samalla, kun edistetään asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua sekä palvelujen saannissa että palvelujen kohdentamisessa. Hyvä esimerkki lastensuojelulain jälkijunassa kulkemisesta on vuoden 2012 alussa voimaan tulleen täsmennys perhehoidon ensisijaisuudesta sijaishuollossa. Tarkastusvirastojen havaintojen mukaan kyseinen tavoite oli kirjattu jo vuoden 2009 asiakirjoihin. (Emt.) Tarkastusviraston (2012, 202) näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriön tulisi jatkossa suunnitellessaan lainsäädännön muutoksia tai muuta ohjausta kuulla ja huomioida huolellisemmin lastensuojelun kentältä tulevia viestejä eikä esittää lakimuutoksia ainoastaan sen perusteella, mitä hallitusohjelmaan on kirjattu. Tarkastusvirasto katsoo myös, että sosiaali- ja terveysministeriön tulisi lastensuojelulain muutoksia tehdessään huomioida entistä realistisemmin myös kuntien käytettävissä olevat resurssit toteuttaa laissa asetettuja velvoitteita. (Emt.) Tarkastusviraston tekemän (2012, 203) tarkastuksen perusteella perhehoidon lisääntyminen edellyttää kuitenkin sijaisvanhempien voimakkaampaa tukemista ja kouluttamista niin, että ne voivat ottaa vastaan vaikeammin hoidettavia lapsia. Tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa (2012, 61) tuodaan esiin lastensuojelulasten psykiatrisen hoidon tarpeen kasvu.

---

tavat vuosittain tilastollisia raportteja edeltävän vuoden asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista. (Ahlgren-Leinvuo 2013, 1.)

5 SITOUTUMINEN

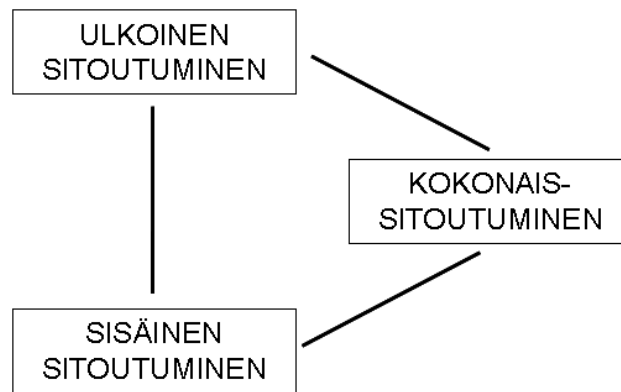
Seuraavaksi määritellään sitoutumista käsitteenä, tutustutaan Shamirin sitoutumisen malliin sekä siihen miten sitä on operationalisoitu eli saatu mitattavaan muotoon.

5.1 Sitoutuminen käsitteenä

Sitoutuminen on kiistanalainen konstruktio sen suhteen, ettei ole olemassa yksimielisyyttä siitä millaisilla mittareilla sitoutumista tulisi arvioida tai miten tarkoitukseen sopiva mittari tulisi kehittää. Lisäksi sitoutuminen on eri aloilla käytetty käsite, jota tutkitaan ja sovelletaan eri tavoin. Täten käsitteelle sitoutuminen (commitment) ei ole vakiintunut yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, vaan lähestymistavasta riippuen on painotettu eri näkökulmia. Määritelmien ja lähestymistapojen erilaisuus johtuu tieteenaloja edustavien tutkijoiden erilaisista painotuksista Yhteistä eri lähestymistavoille ja määritelmille on se, että sitoutuminen ymmärretään siteeksi tai kytkökseksi yksilön ja kohteen välillä. Sitoutumisen voimakkuuden aste vaihtelee ja voi perustua joko omaan rationaaliseen valintaan, tunteeseen tai puhtaaseen tottumukseen. Sitoutumista voidaan nähdä ihmisten toiminnassa elämän eri sektoreilla. Eri tutkimuksissa asennetta on määritelty eri tavoilla, mutta yleensä affektii- vinen, tunneperäinen, suhde on nähty olennaisena sitoutumista lisäävänä tekijänä. (Jokivuori 2002, 9 ja 17–19.) Shamirin (1988, 240–241) mukaan sitoutumisella tarkoitetaan psykologisessa mielessä sitovaa lupautumista tai emotionaalista kiinnittymistä sitoutumisen kohteeseen. Meyer ja Herscowitch (2001, 301) ovat tutkimuksissaan päätyneet sitoutumisen käsitteen käytöstä seuraavaan määritykseen sitoutumisen ytimeksi: ”Sitoutuminen on voima, joka sitoo yksilön tietyn tavoitteen kannalta relevanttiin toimintaan.”

5.2 Sitoutumisen malli Shamirin mukaan

Shamir (1988) on käsitellyt artikkelissaan Commitment and leisure sitoutumisen teoriaa. Hänen teoriasensa mukaan kokonaissitoutuminen voidaan jakaa ulkoiseen (external commitment) ja sisäiseen (internal commitment) sitoutumiseen (kts. kuvio 4.). Käytännössä ne ovat saman asian kaksi eri puolta.

Kuvio 4. Sitoutumisen malli Shamirin mukaan (1988)

Shamirin mukaan (1988, 241) ulkoiseen sitoutumiseen liittyy materiaali ja yksilön sosiaaliset olosuhteet ja sisäiseen sitoutumiseen yksilön sisäinen tila. Nämä sitoutumisen käsitteet ja määritelmät liittyvät monin tavoin yhteen, mutta niillä on kuitenkin erilaiset periaatteet. Shamir on halunnut erottaa sitoutumisen näihin kahteen kategoriaan, sisäiseen ja ulkoiseen sitoutumiseen, koska hän uskoo sillä tavoin saatavan sitoutumisesta syvällisempää tietoa sen molemmista puolista. Shamirin mukaan tällaista jakoa on käytetty aiemminkin, mutta erilaisilla termeillä. Ulkoisesta sitoutumisesta on käytetty esimerkiksi seuraavanlaisia käsitteitä: käyttäytymiseen sitoutuminen (behavioral commitment), jatkuva sitoutuminen (continuance commitment), rakenteellinen sitoutuminen (structural commitment) ja sisäisestä sitoutumisesta vastaavasti termejä henkilökohtainen sitoutuminen (personal commitment), moraalinen sitoutuminen (moral commitment), arvositoutuminen (value commitment) ja asenteellinen sitoutuminen (attitudinal commitment). (Shamir 1988, 241–242.)

Shamirin (1988) mukaan *ulkoisella sitoutumisella* tarkoitetaan sitä, miten ulkoiset olosuhteet vaikuttavat tietyn toiminnan jatkumiseen, roolikäyttäytymiseen tai yhteyteen muiden ihmisten tai sosiaalisen järjestelmän kanssa. Ulkoista sitoutumista esiintyy silloin, kun yksilö on veloitettu olosuhteiden pakosta toimimaan tietyllä linjalla. Shamir korostaa, että ulkoinen sitoutuminen on ulkoisissa olosuhteissa ja rakenteissa, joista yksilö ei välttämättä ole edes tietoinen. Ulkoinen sitoutuminen luo odotuksia muulta sosiaaliselta ympäristöltä, jonka seurauksena yksilö toimii tai jatkaa toimimista roolinsa odotetulla tavalla. Shamirin mukaan sisäinen sitoutuminen on perusolemukseltaan hyvin erilainen kuin ulkoinen sitoutuminen. *Sisäinen sitoutuminen* on ensisijaisesti motivoitunut tila jatkaa samanlaista toimintaa, sillä toiminta kuvaa sisäistettyjä tavoitteita, arvoja ja normeja. Mitä keskeisempi toiminta, rooli tai yhteys on henkilön identiteetille, sitä vahvempaa on kiinnittyminen. Sisäinen sitoutuminen on motivoitunut tila jatkaa päämäärää kohti tietyllä linjalla ja haluna tehdä investointeja sen suhteen. Yksilö on motivoitunut tähän, koska se tarjoaa vahvistusta päämäärille, ar-

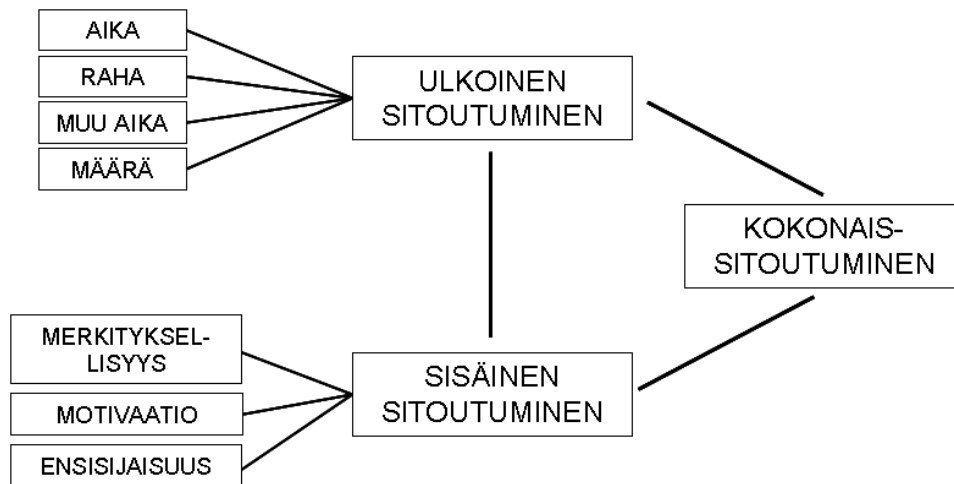

voille ja normeille. Lisäksi Shamir painottaa, että sisäinen sitoutuminen ei aina välttämättä näy ulkoisena toimintana. Ulkoapäin voi näyttää siltä, että yksilö on korkeasti sitoutunut periaatteeseen hänen roolikäyttäytymisensä ja ulkoisten investointiensä perusteella. Mutta Shamirin mukaan tässä ei ole kyseessä todellisesta sitoutumisesta periaatteeseen, koska yksilö ei koe sitä henkilökohtaisesti tärkeänä. (Shamir 1988, 241–245 ja 250.)

5.3 Sitoutumisen operationalisointi

Metsämuuronen (1995) on soveltanut omassa väitöskirjassaan Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen – sitoutuminen, motivaatio ja coping Shamirin (1988) sitoutumisen teoriaa. Metsämuuronen mukaan (1995, 91) ulkoisen ja sisäisen sitoutumisen välillä on linkkejä. Sisäisesti periaatteisiin sitoutunut alkaa myös ulkoisella sitoutumisellaan vahvistaa sitoutumistaan esimerkiksi sijoittamalla aikaa ja rahaa periaatteen luomille käytännöille. Myöskään sisäisen sitoutumisen vahvistuminen ulkoisen sitoutumisen kautta ei ole poissuljettu. Tässä tutkimuksessa se tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että henkilö joka on maksanut ja osallistunut lakikoulutukseen työnsä vuoksi ilman erityistä kiinnostusta, saattaa myöhemmin kiinnostua aiheesta. Tällöin ulkoinen sitoutuminen on luonut myönteiset olosuhteet sisäiselle sitoutumiselle. (vrt. emt.)

Metsämuuronen (1995, 22–23) mukaan käsitteet eivät koskaan voi kuvata koko totuutta ilmiöstä. Hänen mukaansa sitoutuminen on esimerkki käsitteestä, joka toimii ajattelun apuvälineenä. Sillä ei ole vastinetta fyysisessä maailmassa. Sen vuoksi sitoutumisen käsite tulee operationalisoida ja antaa sille jokin mitattavissa oleva määritelmä. Metsämuuronen on tehnyt väitöskirjassaan Shamirin teorian pohjalta seuraavanlaisen operationalisoinnin sitoutumisesta harrastuksiin:

Kuvio 5. Metsämuurosen operationalisointi sitoutumisesta harrastuksiin

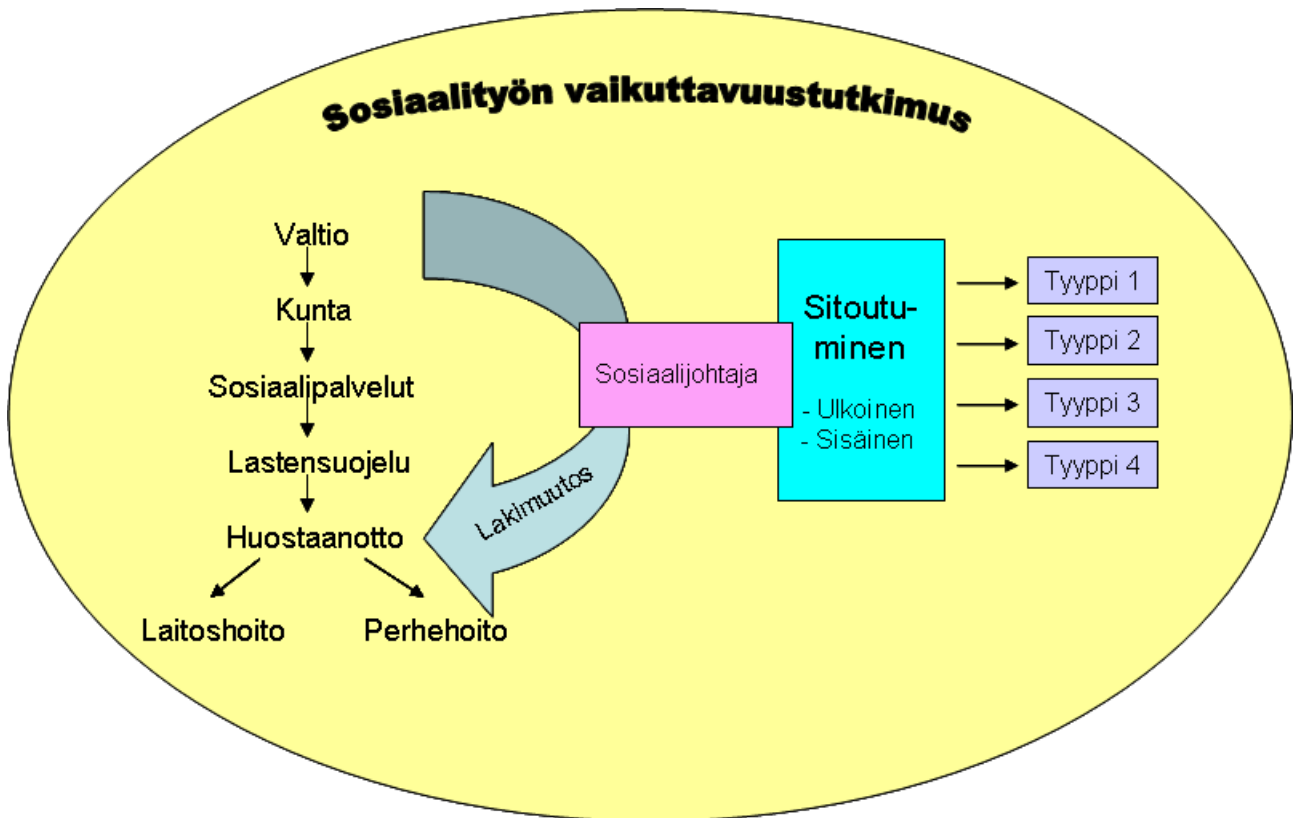
Esimerkiksi ulkoinen sitoutuminen, jota ei voida havaita, voidaan mitata laskemalla yhteen ajankäytön indikaattorit, rahankäytön indikaattorit ja asiaan liittyvän materiaalin määrän indikaattorit. Metsämuurosen tutkimuksessa sisäistä sitoutumista mittasivat merkityksellisyyden, motivaation ja ensisijaisuuden kokemukset suhteessa harrastukseen. Sisäinen sitoutuminen voidaan siis mitata laske-
malla yhteen merkityksellisyyden, ensisijaisuuden ja motivaation taso. (Emt., 22–23.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimusasetelmaa ja tutkimuksen viitekehystä, tutkimushenkilöiden demografisia tietoja, metodisia ja metodologisia valintoja sekä kuvataan käytettyjä analyysimenetelmiä. Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka ovat olleet tärkeitä tekijöitä tutkimuksen joka vaiheessa. Näitä käsitellään omissa alaluvuissaan tämän luvun lopussa niiltä osin, jotka eivät tutkimusmenetelmien ja toteutuksen kuvauksessa muutoin tule esiin.

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata aiemmin tiettävästi tutkimatonta ilmiötä ja testata tutkimukseen luodun mittariston soveltuvuutta sosiaalityön vaikuttavuustutkimukseen. Valtio on säätänyt lastensuojelulain 50 §:n muutoksen, jonka tarkoituksena on ohjata kuntia sosiaalipalvelujen järjestämisen suhteen siten, että lastensuojelun perhehoito olisi huostaanotoissa ensisijainen verrattuna laitoshoitoon. Tutkimuksen lähtökohtana on selvittää mittaamalla sosiaalialan johtajien intervention eli lastensuojelulain 50 §:n lakimuutokseen sitoutumisen arvo, koska sosiaalialan johtajien katsotaan olevan merkittävässä asemassa sen suhteen, miten lakimuutokseen suhtautuminen käytännössä määritellään organisaatiossa käytännön työntekijätasolle saakka.

Kuvio 6. Tutkimuksen viitekehys

Sitoutumista lakimuutokseen tutkitaan mittaamalla sosiaalialan johtajien sisäistä ja ulkoista sitoutumista lakimuutokseen muodostamalla neljä erilaista sitoutumistyyppiä. Vaikuttavuuden arvioinnilla pyritään selvittämään, onko lakimuutoksen myötä palvelu muuttunut haluttuun suuntaan eli onko lastensuojelun perhehoito ensisijainen sijoitusmuoto huostaanotoissa sekä toteutuvatko perhehoitajille määritellyt tukipalvelut kunnissa. Kiinnostuksen kohteena ovat myös sitoutumista edistävät ja estävät tekijät. Täten lastensuojelulain perhehoitoa koskevaan lakimuutokseen tehdyistä sitoutumisen mittareista voidaan tehdä päätelmiä sosiaalialan johtajien sitoutuneisuudesta lakimuutokseen ja sitä kautta sosiaalityön vaikuttavuuteen. Jotta tutkimustehtäviin saadaan relevantit vastaukset, se vaatii riittävää aineistoa. Sen vuoksi päädyttiin kokonaistutkimukseen, johon sisällytettiin kaikki Suomen sosiaalialan johtajat. Tutkimusongelmiin vastataan kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen analyysin avulla, koska analyysitriangulaation avulla on mahdollisuus parantaa tutkimuksen luotettavuutta sekä laajentaa ja syventää tutkimuskohteesta saatavaa tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 142–143).

Tässä tutkimuksessa vaikuttavuus nähdään toiminnan ja muutoksen välisenä kausaalisuhteena. Ensimmäinen tutkimustehtävä on:

1) Mitä tyypillisiä piirteitä ilmenee eri tavoin sitoutuneiden sosiaalialan johtajien ryhmistä?

Ensimmäinen tutkimustehtävä on luoda sosiaalialan johtajien sitoutumisesta eri tavoin sitoutuneiden ryhmiä ja tarkastella millaisia tyypillisiä piirteitä näissä ryhmissä ilmenee. Ensimmäinen tutkimustehtävä voidaan asetelmallisesti ilmaista nelikentän muodossa.

	ULKOINEN SITOUTUMINEN	
	Heikko	Vahva
SISÄINEN SITOUTUMINEN		
Heikko	Heikko sitoutuminen lakimuutokseen	Vahva ulkoinen sitoutuminen, heikko sisäinen sitoutuminen
Vahva	Vahva sisäinen sitoutuminen, heikko ulkoinen sitoutuminen	Vahva sitoutuminen lakimuutokseen

Kuvio 7. Sosiaalialan johtajien sitoutuminen lastensuojelun perhehoitoa koskevaan lakimuutokseen nelikenttänä

Toisen tutkimustehtävän avulla tarkastellaan lakimuutoksen onnistumista interventiona sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta:

2) Miten lakimuutos interventiona on onnistunut sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta?

- Ovatko sosiaalialan johtajat sitoutuneet lakimuutokseen?
- Mitkä tekijät ennustavat ja estävät sitoutumista?
- Missä määrin vaikutukset ovat toteutetun intervention eli lakimuutoksen tuottamia?

6.2 Aineiston hankinta

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat kaikki Suomen 220 sosiaalialan johtajaa. Kyselyssä kartoitetaan sosiaalialan johtajien sitoutumista lakimuutokseen sekä samalla saadaan myös tärkeää tietoa intervention onnistumisesta. Kysely on toteutettu kertaluontoisena kokonaistutkimuksena e-lomakkeen avulla. Kokonaistutkimukseen päädyttiin sosiaalialan johtajien vähäisen määrän vuoksi. Jokaisen vastauksen katsottiin olevan tärkeä mahdollinen vastauskato huomioon ottaen. Sosiaalialan johtajille lähetettiin 29.10.2012 sähköpostiviesti, jossa heitä pyydettiin mukaan tutkimukseen (liite 1.). Sähköpostiviestissä oli saateteksti sekä linkki ja tunnukset www-sivuille, jossa kyselyn pääsi anonyymisti täyttämään. Saatetekstissä informoitiin tutkimuksen osallistumisen vapaaehtoisuudesta, tutkimuksen tarkoituksesta ja anonymiteetin säilyttämisestä koko tutkimusprosessin ajan. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Sosiaalialan johtajien sähköpostiosoitteet on etsitty kuntien ja kuntayhtymien internet-sivuilta.

Seuraavassa kuvataan tutkielman kyselylomakkeen muodostamista kahdessa alakappaleessa. Ensimmäisessä alakappaleessa selvitetään kyselylomakkeen muodostamisessa huomioituja asioita ja toisessa alakappaleessa kuvataan mittareiden muodostamisen prosessia.

6.2.1 Kyselylomakkeen muodostaminen

Tutkielman kyselylomakkeen muodostamista kuvaa parhaiten käsite syklinen prosessi (kts. Ronkainen & Karjalainen & Mertala 2008a, 32), jossa kokeilemisen ja arvioinnin kautta tehdään valintoja ja jotka puolestaan ohjaavat seuraavia valintoja. Kyselylomakkeen tekeminen on edellyttänyt huolellista etukäteistyötä; aiheeseen tutustumista ja tuntemista, kysymysten eri versioiden kokeilua, muovaamista ja testaamista. Uuteen ilmiöön ja asiaan liittyvän kyselyn suunnittelu ei tapahdu hetkessä ilman syvällisempää paneutumista, koska on ymmärrettävä mitä haluaa kysyä ja miksi. (Emt.) Tämän vuoksi kyselylomakkeen muodostuminen pitkällisen prosessin tuotoksena kandidaatin tutkielmasta lähtien on ollut välttämätöntä. Tätä kyselylomakkeen muodostumisen syklistä prosessia voidaan kuvata pelkistetysti seuraavalla tavalla: 1) kyselylomakkeen raakaversio, 2) esitestaus sosiaalialan johtajalla ja kandidaatin opponointiryhmällä, 3) korjaukset ja tarkennukset palautteet huomioon ottaen, 4) esitutkimus (kandidaatin tutkielma), 5) esitutkimuksen pohjalta tehdyt tarkennukset ja muutokset, 6) esitestaus sosiaalialan johtajalla ja pro gradu – opponointiryhmällä ja 7) korjaukset ja tarkennukset palautteet huomioon ottaen. Koko prosessin aikana tutkijan tietoisuus tutkitta-

vasta ilmiöstä teorian kautta on myös lisääntynyt, mikä on myös vaikuttanut kysymysten ja mittareiden tarkentumiseen.

Tutkimuslomakkeen muodostamisessa tärkeänä punaisena lankana on ollut tutkimusongelmien keskiössä pitäminen ja ilmiön operationalisointi. On oleellista, että tutkimuslomakkeen avulla saadaan kerättyä tietoa, joka vastaa tutkimusongelmiin (Ronkainen ym. 2008a, 31). Sen vuoksi tutkimuslomakkeen muodostamisen eri vaiheissa on tietoisesti haettu perusteita lomakkeen kysymyksille ja peilattu niitä tutkimusongelman ja viitekehyksen kautta. Edellytyksenä kyselyn laatimisessa on ollut myös ilmiön operationalisointi eli tutkittavan asian pilkkominen konkreettisiksi, vastattaviksi kysymyksiksi. Kyselylomakkeen sitoutumisen mittareiden muodostamisen prosessia esitellään tarkemmin seuraavassa luvussa. Pohdittavana on ollut myös kyselyn kokonaisrakenne, kysymysten kattavuus suhteessa ilmiöön ja tiedontarpeeseen, sanavalinnat ja vastaajille tarkoitetut ohjeet. Myös taustamuuttujien eli käytännössä tutkimuksen kohdejoukon piirteitä ja tilanteita kartoittavat taustakysymykset ovat edellyttäneet valintaa ja tietoa siitä, mikä voi tutkimuksen kannalta olla tärkeää tietää. Kyselyä arvioitiin vastaajanäkökulmasta vastattavuuden, etenevyyden ja kattavuuden perusteella. Ymmärretäänkö kysymykset, pystytäänkö niihin vastaamaan? Ovatko sanavalinnat yksiselitteisiä, kysymysten järjestys? Tämän seurauksena kysymyksiä on saatu rajattua tarpeenmukaisiksi ja tutkimuslomakkeen rakennetta kevyemmäksi. Kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa pyrittiin huolellisuuteen, sillä kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle (Mäkelä 1990, 50; Valli 2010, 103).

Tutkimuksen informanttien eli sosiaalialan johtajien huomioon ottaminen tutkimuskyselyn laatimisessa on ollut oleellista. Sosiaalialan johtajille tehdyissä kyselyissä ovat vastausprosentit jääneet alhaisiksi (esim. Heikka 2007). Tämän vuoksi tärkeänä lähtökohtana on pidetty tarkoin harkittua tutkimuskyselyä, joka on mahdollisimman lyhyt ja ytimekäs. Lomakkeen pituuden ajateltiin vaikuttavan kiireisten sosiaalialan johtajien vastaamishalukkuuteen. Kohderyhmässä olevat henkilöt ovat akateemisesti koulutettuja alan ammattilaisia, joten kyselyssä oli mahdollista käyttää sivistyssanoja ja alan ammattitermistöä. Kieli pyrittiin kuitenkin pitämään mahdollisimman selkeänä ja yksinkertaisena, jotta ymmärrys kysymyksistä olisi mahdollisimman samankaltainen. Aineistonkeruutavaksi valittiin sähköinen kysely, koska se mahdollisti kysymysten esittämisen edullisesti suurelle määrälle vastaajia. Todennäköisesti se oli myös varmin tapa tavoittaa kiireiset sosiaalialan johtajat. Sosiaalialan johtajien sähköpostiosoitteet olivat myös helposti saatavilla kuntien ja kuntayhtymien internet-sivustoilta. Sähköisen kyselyn valintaan vaikutti oleellisesti myös se, että sen avulla oli mahdol-

lisuus saada edustava otos, koska kaikki sosiaalialan johtajat käyttävät työssään tietokonetta ja sähköpostia (Heikkilä 2001, 20–22). Sähköinen kysely ei ole myöskään sidottu maantieteellisesti ja vastaaja voi vastata lomakkeeseen silloin kun se hänelle parhaiten sopii (Valli 2010, 107). Sähköisen e-lomakkeen kautta vastaukset saatiin myös valmiiksi sähköisessä muodossa, mikä helpotti aineiston käsittelyä.

Kyselylomakkeessa (kts. liite 2) on käytetty kolmenlaisia kysymyksiä: 1) avoimia kysymyksiä, 2) strukturoituja kysymyksiä sekä 3) näiden sekoituksia, jolloin vastaajalla oli mahdollisuus antaa valmiiden vaihtoehtojen rinnalla oma vaihtoehtonsa tai hän pystyi täsmentämään vastaustaan. Viimeksi mainitun mukaisia kysymyksiä oli suhteessa eniten, koska haluttiin hakea tutkittavien itse asioille antamia merkityksiä. Ronkaisen ym. (2008a, 37) mukaan avokysymysten käyttö strukturoitujen kysymysten yhteydessä antaa vastauksille syvyyttä ja uusia merkityksiä. Näiden vastausten perusteella pystyttiin analysoimaan tukevatko ne strukturoitujen kysymysten vastauksia ja tuovatko ne esiin uusia näkökulmia, joita ei osattu ottaa huomioon valmiita vastausvaihtoehtoja miettiessä. Kyselyssä helppoja taustakysymyksiä sijoitettiin tutkimuslomakkeen alkuun sekä kyselylomakkeen sekaan keventämään kyselyn rakennetta. Tilastollisen edustavuuden tavoittelun lisäksi aineiston hankinnassa haluttiin lisäksi korostaa sisällöllisen kattavuuden huomiointia. Tämän vuoksi kyselyssä päädyttiin lukuisiin avokysymyksiin sekä mahdollisuuteen perustella vastauksia. Tutkimuksella tavoitellaan tietoa joka olisi mahdollisimman laaja ja yleistettävä sekä mittaukseen perustuva. Lisäksi tutkimuksella haettiin tietoa, joka on suppeaa ja erityistä sekä kokemuksia sisältävää ja kielellistä.

Kyselylomake eteni teemoittain neljän aihealueen mukaan. Kyselyyn lisättiin vastaamista helpottavia ohjaavia tekstejä erityisesti siirryttäessä asiakokonaisuudesta toiseen. Ensin tutkittavilta kysyttiin muutamia perustietoja ja kysymyksiä liittyen koulutukseen, tehtävänimikkeeseen, työkokemukseen sekä kunnan huostaanottomääriin ja sijoitusmuotoihin. Toinen aihealue käsitteli lastensuojelulain 50 §:n muutoksien vaikutuksia kunnassa tehtyjen toimenpiteiden sekä sosiaalialan johtajien mielipiteiden kautta. Tarkastelun kohteena oli sosiaalialan johtajien sitoutuminen lakimuutokseen eli kokivatko he lakimuutoksen henkilökohtaisesti tärkeänä ja merkittävänä sekä oliko lakimuutoksen vuoksi tehty jotakin toimenpiteitä. Kolmannen aihealueen kysymykset keskittyivät valtion normi- eli säädösohjaukseen sekä yleisesti että lastensuojelulain 50 §:n muutoksen osalta. Valtion säädöksiin eli lakimuutoksiin suhtautumista yleisesti haluttiin verrata siihen, miten sosiaalialan johtaja koki tämän lakimuutoksen. Viimeisessä osiossa tutkittavilta kysyttiin mielipidettä organisaatiosta jossa he työskentelivät, opinnoista sekä kokivatko he lastensuojelun perhehoidon toimivan kunnassa uu-

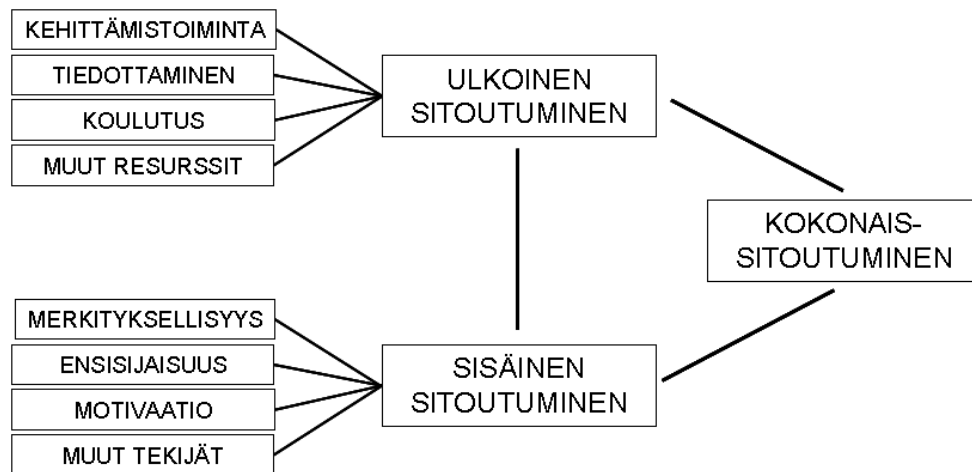

den lain mukaisella tavalla. Lisäksi lopussa oli mahdollisuus kommentoida tutkimukseen tai aihealueeseen liittyen vapaasti.

6.2.2 Mittarit lakimuutokseen sitoutumisesta

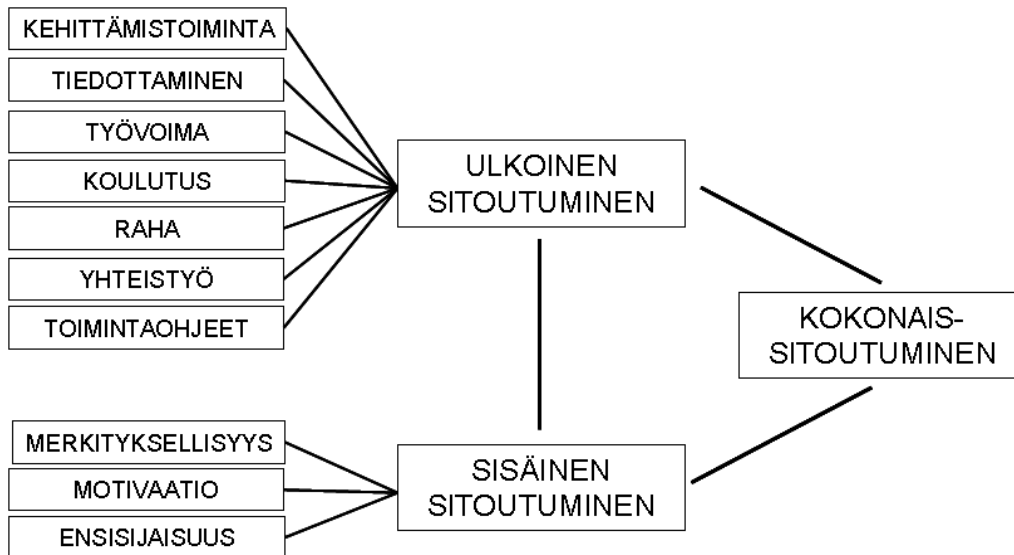
Tässä luvussa esitellään miten sosiaalialan johtajien sitoutumista lakimuutokseen mittaavat mittarit on muodostettu kandidaatin ja pro gradu -tutkielmiin. Yleisimmin tutkimuksessa käytetty mittausmenetelmä on kysymyksiä sisältävä tutkimuskysely (Vehkalahti 2008, 12 ja 17). Mittaamisen tarkoituksena on saada esille tutkittavan ominaisuuden pienuutta tai suuruutta. Metsämuurosen (2000a, 44) mukaan mittarilla voidaan tarkoittaa joko koko testipatteristoa tai yksittäistä testiä. Yksinkertaisimmillaan mittari voi olla yksi ainoa kysymys. Yleensä mittari koostuu kuitenkin yhdestä tai useammasta osiosta. (Emt.) Mittareiden muodostamisessa on ensisijaista tutkittavan asian operationalisointi. Operationalisoinnilla tarkoitetaan käsitteiden muuttamista havainnoitavaan muotoon. Operationalisointia käytetään, kun halutaan mitata jotakin abstraktia käsitettä eli kun ei ole löydettävissä suoraa vastaavuutta abstraktien käsitteen ja sen konkreettisen ilmenemismuodon välillä. Tutkijan on mietittävä mitä operationalisoitava sana merkitsee ja millaisista osista se koostuu. Käsite on paloittelava osakäsitteiksi ja osakäsitteet edelleen pienemmiksi ja konkreettisimmiksi käsitteiksi ja löydettävä näiden mittarit. (Alkula & Pöntinen & Ylöstalo 1999, 80; Ronkainen & Pehkonen & Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 55.)

Tutkimuskyselyn mittareiden ja tutkimuskysymysten muodostamiseen ovat vaikuttaneet edellisessä luvussa esitetyt tutkimuskyselyn muodostamiseen vaikuttaneet seikat sekä taustateoriana käytetyt Shamirin (1988) sitoutumisen teoria, Metsämuurosen (1995) sitoutumisen operationalisointi, lastensuojelulaki sekä perhehoidon ja sosiaalialan johtamiseen liittyvää teoriaa. Kandidaatin tutkielman (Sarala 2012) sitoutumisen operationalisoinnissa (kts. kuvio 8) sisäistä sitoutumista mittaa merkityksellisyys, motivaatio ja ensisijaisuus. Tutkielman viitekehyksessä sisäinen sitoutuminen ymmärretään ensisijaisesti motivoituneeksi tilaksi. Motivoituneessa tilassa koetaan asia myös ensiarvoisen tärkeänä, joten ensisijaisuus mittaa myös motivaation lisäksi sisäistä sitoutumista. Asian merkityksellisuuden kokeminen mittaa myös sisäistä sitoutumista. Sen avulla saadaan tietoa siitä, kuinka henkilökohtaisesti merkityksellisenä periaatteena sosiaalialan johtaja pitää perhehoitolain säädös-
muutoksia.

Kuvio 8. Sosiaalialan johtajien sitoutumisen operationalisoiminen kandidaatin tutkielmassa

Ulkoista sitoutumista voidaan mitata toimien perusteella, joita perhehoidon säädösmuutosten vuoksi tehdään tai on jo tehty. Kandidaatin tutkielman operationalisoinnissa päädyttiin siihen, että säädösmuutosten myötä sosiaalialan johtajalta odotetaan ainakin asiasta tiedottamista sekä kehittämistoiminnan ja koulutuksen järjestämistä. Sen vuoksi kyseiset tekijät on valittu ulkoisen sitoutumisen operationalisointiin. Kandidaatin tutkielman operationalisoinnissa sisäiseen ja ulkoiseenkin sitoutumiseen lisättiin kohdat ”muut tekijät” ja ”muut resurssit”, koska operationalisoinnin toivottiin sosiaalialan johtajien vastausten perusteella tarkentuvan. Kandidaatin tutkielman tärkeimmät tulokset ja johtopäätökset liittyivät valitun viitekehyksen vahvistumiseen sekä sitoutumisen operationalisoinnin tarkentumiseen. Tämän rohkaisemana ilmiön tutkimusta päätettiin jatkaa pro gradu tutkimuksessa. Kandidaatin tutkielman lopputuotoksena syntyi sitoutumisen osalta alustava kyselylomake pro gradu tutkimusta varten. Seuraavassa esitetään kandidaatin tutkielman perusteella tarkennettu sitoutumisen operationalisointi, jonka pohjalta muodostettiin pro gradun kyselylomakkeen sitoutumista mittaavat kysymyspatteristot (kts. kuvio 9).

Kuvio 9. Sosiaalialan johtajien sitoutumisen uudelleen operationalisoiminen kandidaatin tutkielman tutkimustulosten perusteella

Kandidaatin tutkielman tulosten perusteella sisäisen sitoutumisen operationalisointi ei muuttunut alkuperäiseen nähden lainkaan. Täten pro gradu tutkimuksessa sisäistä sitoutumista mittaavat samat tekijät eli merkityksellisyys, motivaatio ja ensisijaisuus. Näiden pohjalta muodostettiin sisäistä sitoutumista mittaavat kysymykset (kts. liite 2, kysymyspatteristo 7 sekä 14 patteriston kohdat a, c ja e).

Ulkoisen sitoutumisen operationalisointi tarkentui kandidaatin tutkielman tulosten perusteella. Alunperin ulkoista sitoutumista mittaaviksi tekijöiksi oli määritelty kehittämistoiminta, tiedottaminen ja koulutus. Kandidaatin tutkielman tulosten perusteella ulkoisen sitoutumisen operationalisointiin lisättiin edellä mainittujen lisäksi työvoima, raha, yhteistyö ja toimintaohjeet. Näiden pohjalta muodostettiin ulkoista sitoutumista mittaavat kysymykset (kts. liite 2, kysymyspatteristo 6).

6.3 Kyselyyn vastanneiden sosiaalialan johtajien kuvaus

Tässä luvussa käydään läpi perustietoja sosiaalialan johtajista, jotka osallistuivat tutkimukseen. Tutkittavien demografiset tiedot ja tulokset perustuvat pääosin aineiston kvantitatiiviseen kuvailuun ja esittelevät sitä, millaisen sosiaalialan johtajien joukon tämä tutkimus on tavoittanut. Tutkimukseen osallistumiskutsu lähetettiin kaikille Suomen sosiaalialan johtajille, joten kyse on kokonaistutkimuksesta. Luvun alussa esitellään miten tutkimukseen osallistuneet sosiaalialan johtajat jakautu-

vat eri Aluehallintovirastojen aluejaon mukaisesti sekä eri suuruisten kuntien ja yhteistoiminta-alueiden osalta. Tämän jälkeen tarkasteltavina ovat sosiaalialan johtajien työkokemukset sosiaalialan johtotehtävistä sekä työkokemus lastensuojelun sosiaalityöstä. Lopuksi luodaan vielä katsaus johtajien koulutustasoon, koulutussuuntaukseen ja työsuhteen laatuun. Tarkastelussa ovat siis tutkielman tulososissa esitettyjen tulosten kannalta olennaisimmat taustamuuttajat.

Tutkimuksen kokonaisvastaajamäärä oli 75 vastaaja eli noin 35 prosenttia kaikista Suomen sosiaalialan johtajista. Tätä voidaan verrata aiempiin sosiaalialan johtajille kohdistettuihin sähköisten kyselyjen vastausprosentteihin (esim. Heikka 2008 23 %), joiden näkökulmasta vastausprosenttia voidaan pitää hyvänä. Itä-Suomen yliopiston tutkimushankkeen Sosiaalitoimen johtajat kunnissa (Sinkkonen & Koivistoinen 2012, 27) -tutkimuksessa vastausprosentiksi saatiin jopa 57 prosenttia, johon vaikutti positiivisesti aineistonkeruumenetelmien moninaisuus. Menetelminä käytettiin postikyselyä, sähköistä kyselyä ja strukturoitua puhelinhaastattelua. Vastausprosenttiin voidaan siis olla varsin tyytyväisiä, vaikka tutkimukset eivät ole havaintomäärän eivätkä ajankohdan suhteen täysin vertailukelpoisia kunnissa tapahtuneiden organisaatorakenteiden muutosten vuoksi. Aikaisemmissa tutkimuksissa on tuotu myös esiin (esim. Heikka 2008; Sinkkonen ja Koivistoinen 2012) sosiaalialan johtajille kohdistuva suuri kyselyjen määrä. Tämä tuli esille myös tämän tutkimuksen neljässä avovastauksessa sekä kahdessa tutkimuksen tekijälle lähetetyssä sähköpostiviestissä. Sosiaalialan johtajat kokivat, etteivät he ehdi vastaamaan kaikkiin kyselyihin vaikka kokisivat aiheen tärkeänä.

Tutkimuksen kannalta on olennaista selvittää, edustaako aineistoon valikoituneiden vastaajien joukko tutkimuksen perusjoukkoa eli sitä ryhmää, jolle kutsu tutkimukseen osallistumisesta on lähetetty (Ronkainen 2008, 70). Seuraavaksi kuvataan tutkimukseen vastanneiden sosiaalialan johtajien piirteitä ja analysoidaan ketä vastaajiksi on valikoitunut. Täten pystytään analysoimaan millaista näkökulmaa tämä vastaajien joukko sisällöllisesti edustaa suhteessa tutkittavaan aiheeseen. Oleellista on pohtia onko tutkimusjoukko tutkittavan aiheen näkökulmasta tarpeeksi kattava tai tietynlaisen ryhmän kokemuksia painottava ja jääkö ilmiön kannalta jotakin oleellista pois. Tilastollisen edustavuuden ohella pyritään aineiston sisällölliseen relevanttiuteen. (Emt., 72–73.)

Aluejako ja asukasmäärät

Tutkimuseettisistä syistä päädyttiin tutkimuksessa kysymään miltä aluehallintoviraston alueelta sosiaalialan johtajat olivat, eikä suoraan kuntaa tai organisaatiota. Tällä haluttiin varmistaa sosiaa-

lialan johtajien anonymiteetti. Tutkimukseen osallistui sosiaalialan johtajia kaikkien aluehallintovirastojen alueilta. Taulukosta 1 nähdään sosiaalialan johtajien jakautuminen eri aluehallintovirastojen alueille. Eniten sosiaalialan johtajia osallistui tutkimukseen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueelta, lähes kolmannes kaikista vastaajista. Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen alueilta sosiaalialan johtajia osallistui vähiten, molemmista noin kymmenesosa vastaajista. Alueellisesti katsottuna voidaan kuitenkin todeta, että kaikkien aluehallintovirastojen alueet ovat varsin tasaisesti edustettuina sosiaalialan johtajien edustavuuden kannalta.

Taulukko 1. Sosiaalialan johtajien edustavuus eri aluehallintovirastojen (AVI) alueilla (n=75)

	Etelä-Suomen AVI	Lounais-Suomen AVI	Itä-Suomen AVI	Sisä- ja Länsi-Suomen AVI	Pohjois-Suomen AVI	Lapin AVI
Tutkimukseen osallistuneet sosiaalialan johtajat	18 % n=14	16 % n=12	16 % n=12	28 % n=21	11 % n=8	11 % n=8

Sosiaalialan johtajista määrällisesti suurin osa eli neljännes (n=19) oli alle 5 000 tuhannen asukkaan kunnista (kts. taulukko 2). Myös lähes neljännes (n=18) oli kunnista tai kuntayhtymistä, joiden asukaspohja oli yli 20 000, mutta pienempi kuin 50 000. Tasaisesti olivat edustettuna myös muut pienemmät luokat. Sen sijaan kunnat joissa oli asukaspohja vähintään 50 000 tai enemmän, olivat edustettuna reilulla kymmenesosalla. Tulee kuitenkin huomioida, että vaikka suurimpien asukaspohjien sosiaalialan johtajia on tutkimuksessa määrällisesti vähiten mukana, he edustavat kuitenkin suurinta yhteensä laskettua asukaspohjaa eli vajaata 44 prosenttia, kuten taulukosta 2 näkyy. Vaikka alle viiden tuhannen asukkaan kunnista sosiaalialan johtajia vastasi tuplasti enemmän verrattuna suurimpaan luokkaan, he edustavat reilusti pienintä osaa asukasmäärän suhteen, vajaata neljää prosenttia tutkimukseen osallistuneiden asukaspohjasta. Kun kaikki asukasmäärät laskettiin yhteen, tutkimuksessa mukana olevat sosiaalialan johtajat edustavat 1 644 774 suomalaista, mikä suhteutettuna Suomen asukaslukuun 5 426 674 (Tilastokeskus 2012) vuoden 2012 lopussa on reilut 30 prosenttia.

Taulukko 2. Asukasmäärät luokiteltuna sosiaalialan johtajien mukaan

Asukasmäärä luokiteltuna	< 5000	5 000-9 999	10 000-19 999	20 000-49 999	50 000-170 000	Yhteensä
Sosiaalialan johtajat	25 % (n=19)	21 % (n=16)	19 % (n=14)	24 % (n=18)	11 % (n=8)	100 % (n=75)
Asukkaat yht.	63 070 (4 %)	119 001 (7 %)	178 103 (11 %)	554 400 (34 %)	717 000 (44 %)	1 644 774 (100 %)

Asukasmäärien edustavuutta on tarkasteltu myös Aluehallintovirastojen aluejaon mukaisesti. Taulukossa 3 näkyy Aluehallintovirastojen alueella tutkimuksen ajankohtana asuneiden määrät, joihin on peilattu tutkimuksessa mukana olleiden asukas pohjia. Tästä tulee esiin se, että vaikka Lapin aluehallintoviraston alueelta sosiaalijohtajia tutkimuksessa oli mukana reilu kymmenesosa vastaajista, he edustavat kuitenkin Lapin aluehallintoviraston alueelta 40 prosenttia asukasmäärästä. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on asukasmäärältään suhteutettuna vähiten edustettuna, mikä kertoo siitä, että alueella olevien suurten kaupunkien sosiaalialan johtajat eivät osallistuneet tutkimukseen. Aineistosta jää selkeästi puuttumaan suurten kaupunkien ja sosiaaliyhtymien osuus, ainoastaan kolmesta yli 100 000 asukkaan sosiaaliyhtymästä tai kuntayhtymästä otettiin osaa tutkimukseen. Kun vastaajien määrät sijoitetaan tutkimuksessa käytettyyn kuntajaotteluun, nähdään, että vastaajat muodostuvat pääosin pienempien kuntien sosiaalialan johtajista.

Taulukko 3. Tutkimuksen edustavuus asukasmäärän suhteen eri aluehallintovirastojen (AVI) alueilla

	Etelä-Suomen AVI	Lounais-Suomen AVI	Itä-Suomen AVI	Sisä- ja Länsi-Suomen AVI	Pohjois-Suomen AVI	Lapin AVI
AVI:n asukasmäärä	2 209 276	690 300	569 712	1 195 913	474 744	183 748
Tutkimukseen osallistuneiden asukasmäärät	682 900 (31 %)	246 717 (36 %)	156 363 (27 %)	446 110 (37 %)	113 400 (24 %)	73 084 (40 %)

Tämän jälkeen ovat tarkasteltavina sosiaalialan johtajien työkokemukset sosiaalialan johtotehtävistä sekä työkokemus lastensuojelun sosiaalityöstä. Lopuksi luodaan vielä katsaus johtajien koulutustasoon, koulutussuuntaukseen ja työsuhteen laatuun.

Koulutustausta

Tutkimukseen osallistuneista sosiaalialan johtajista neljä viidesosaa, eli pääosa, oli suorittanut sosiaalialan maisterin tutkinnon (kts. taulukko 4). Loput vastaajista olivat suorittaneet joko tohtorin tai lisensiaatin tutkinnon, ylemmän- tai alemman ammattikorkeakoulututkinnon tai jonkin muun tutkinnon. Sosiaalialan johtajat, jotka ilmoittivat ylimmän tutkinnon olevan joku muu, olivat käyneet joko alemman yliopistotutkinnon kuin maisteri tai sosiaalihuoltajakoulutuksen.

Taulukko 4. Ylin tutkinto sosiaalialalta

	Tohtori / Lisensiaatti	Maisteri	YAMK / AMK	Joku muu	Yhteensä
Ylin tutkinto alalta	2 % (n=2)	80 % (n=59)	2 % (n=2)	16 % (n=12)	100 % (n=75)

Sosiaalialan johtajilta kysyttiin myös koulutusalan suuntausta. Vastaajista 90 prosenttia (n=68) oli hankkinut sosiaalitieteellisen koulutuksen. Johtamisalan koulutuksen oli hankkinut kolme prosenttia (n=2) ja loput seitsemän prosenttia (n=5) olivat hankkineet jonkin muun yhteiskuntatieteellisen tai lääketieteellisen koulutuksen. Sosiaalialan johtajista 71 prosenttia (n=53) oli suorittanut erillisiä johtamiseen liittyviä opintoja. Viidesosa vastaajista (n=16) oli sisällyttänyt johtamisopintoja omaan tutkintoonsa. Loput, eli vajaa kymmenes (n=6) sosiaalialan johtajista, eivät olleet suorittaneet mitään johtamiseen liittyviä opintoja.

Ammattinimikkeet

Vastaajien ammattinimikkeet vaihtelivat sosiaalipäälliköistä ja sosiaalipalvelujen johtajista perusturvajohtajaan ja perhepalvelujohtajaan, erilaisia ammattinimikkeitä kertyi jopa 27 kappaletta (Taulukko 5.). Vastaajista suurin osa oli perusturvajohtajia (n = 16). Sosiaalijohtajia, sosiaalityönjohtajia ja johtavia sosiaalityöntekijöitä vastasi jokaisesta ryhmästä kahdeksan kappaletta. Loput ammattinimikkeet hajaantuivat. Ammattinimikkeitä luokiteltiin monella tavalla, jotta olisi helpompi hahmottaa millaisesta ryhmästä on kyse. Tämä todettiin kuitenkin olevan eettisesti arveluttavaa, koska suurimmasta osasta ammattinimikkeistä ei voida päätellä missä roolissa vastaaja on organisaatiossaan. Tämän vuoksi ammattinimikkeitä ei käytetä varsinaisessa analyysissä taustamuuttujana, koska

se olisi voinut vääristää tuloksia. Sisällöllisesti on kuitenkin mielenkiintoista huomata ammattinimikkeiden suuri kirjo alalla.

Taulukko 5. Tutkimukseen osallistuneiden ammattinimikkeet

Ammattinimikkeet	n
Perusturvajohtaja	16
Johtava sosiaalityöntekijä	8
Sosiaalijohtaja	8
Sosiaalityön johtaja	8
Vastaava sosiaalityöntekijä	6
Sosiaali- ja terveystoiminnan johtaja	4
Palvelujohtaja	3
Perhepalvelujohtaja	2
Sosiaalipalvelujen johtaja	2
Lapsiperhetyön päällikkö	1
Lastensuojelun palvelupäällikkö	1
Lastensuojelun päällikkö	1
Lastensuojelutyön päällikkö	1
Palveluesimies	1
Palvelupäällikkö	1
Perhe- ja aikuispalveluiden johtaja	1
Perhe- ja sosiaalipalvelujen päällikkö	1
Perhepalveluiden esimies	1
Sijaishuollon johtaja	1
Sosiaalihuollon päällikkö	1
Sosiaalipalvelupäällikkö	1
Sosiaalipäällikkö	1
Sosiaalis sihteeri	1
Sosiaalityöntekijä	1
Sosiaalityöntekijä-lastenvalvoja	1
Vastuualuejohtaja	1
Vs. perusturvajohtaja	1

Työkokemus

Kolmanneksella sosiaalialan johtajista oli sosiaalialan johtotehtävistä työkokemusta yli 15 vuoden verran (kts. taulukko 6), reilulla kolmanneksella 6–15 vuotta ja lopuilla alle kuusi vuotta. Tämän perusteella voidaan sanoa, että kyselyyn vastanneet olivat kokeneita sosiaalialan johtajia.

Taulukko 6. Työkokemus sosiaalialan johtotehtävistä

	alle 2 vuotta	2-5 vuotta	6-10 vuotta	11-15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Työkokemus sosiaalialan johtotehtävistä	11 % (n=8)	16 % (n=12)	25 % (n=19)	19 % (n=14)	29 % (n=22)	100 % (n=75)

Samaa voidaan sanoa myös vastaajien työkokemuksesta lastensuojelun sosiaalityöstä. Voidaan sanoa, että kyselyyn vastanneet sosiaalialan johtajilla on hyvin kokemusta lastensuojelun sosiaalityön tekemisestä (kts. taulukko 7). Ainoastaan vajaalla kymmeneksellä (n=5) ei ollut lainkaan lastensuojelun sosiaalityön työkokemusta.

Taulukko 7. Työkokemus lastensuojelun sosiaalityöstä

	ei kokemusta	alle 2 vuotta	2-5 vuotta	6-10 vuotta	11-15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Työkokemus lastensuojelun sosiaalityöstä	7 % (n=5)	4 % (n=3)	19 % (n=14)	16 % (n=12)	17 % (n=13)	37 % (n=28)	100 % (n=75)

6.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Seuraavaksi tuodaan esiin miten aineistoa on käsitelty ja analysoitu. Tutkimuksessa on käytetty metodologista triangulaatiota, jolla tarkoitetaan useiden metodien käyttöä. Tässä tutkimuksessa se tarkoittaa Denzinin (1978) käyttämää termiä metodin sisäisestä (within-method) alaluokasta eli metodiksi on valittu tutkimuskysely, jossa kysytään samoja asioita erityyppisin suljetuin ja avoimin kysymyksin. Vastaukset on myös analysoitu valitun metodin mukaisesti kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti. (Denzin 1978; ref. Tuomi & Sarajärvi 2009, 145.) Aineiston analyysi on tapahtunut niin tilastollisesti ja numeraalisuutta hyödyntäen kuin myös laadullisesti ja sisältöä sekä merkityksiä hyödyntäen. Aineiston hankinnassa ja analyysissa on haluttu yhdistää kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen kysymisen ja tulkinnan tapoja. Tutkimuksessa on haluttu kausaaliyhteyksien lisäksi ryhmittäisten eroavuuksien ja erilaisten merkitysten havainnointia. Tämän tutkimuksen lähtökohta on siten kahden perinteisen jaon, kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen perinteen hyödyntäminen ja yhdistäminen jotka nähdään toisiaan tukevinä.

6.4.1 Kvantitatiivinen analyysi

Kvantitatiivinen analysointi tarjoaa relevantin tavan tarkastella sitoutumiseen yhteydessä olevia tekijöitä sekä saada selvyyttä asioiden suuruusluokista, yleisyydestä ja vaihtelusta erityyppisten kuntien ja organisaatioiden välillä sekä kausaalisuhteista. Tällöin tarjoutuu myös mahdollisuus todellisten yhteyksien erottamiselle näennäisyhteyksistä. Kvantitatiivinen tutkimus mahdollistaa lukuisten tapausten ja vertailtavien piirteiden tai tekijöiden yhtäaikaisen käsittelyn. Lisäksi analyysissa voidaan käyttää tilastollisia välineitä ja tulosten merkitsevyyttä voidaan arvioida tilastollisin kriteerein. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on kyse mittauksen periaatteesta. (Ronkainen & Karjalainen & Mertala 2008b, 19.) Riittävän suuri aineisto tarjoaa myös luotettavan perustan erilaisen sitoutumistypologioiden tai kategorioiden rakentamiselle, jolloin on mahdollista tarkastella eri tavoin sitoutuneita sosiaalialan johtajien ryhmiä. Alkula ym. (1999) ovat todenneetkin, että kvantitatiivinen analyysi on rakenteen hakemista aineistosta. Yksinkertaisimmillaan rakennetta haetaan katsomalla, mikä aineistossa on tyypillistä ja millaisia yhteyksiä muuttujien välillä on. Ronkainen ym. (2011, 125) kuitenkin korostavat, että tilastolliset analyysimenetelmät eivät ole vain tekniikoita, jotka eri tavoin etsivät aineiston rakennetta. Tilastomenetelmien käyttöä ohjaavat monin tavoin tutkijan oma päätely ja hänen tulkinnalliset ideansa. Siltikin tilastollinen analyysi edellyttää samalla tavoin asian ymmärtämistä ja luovuutta kuin laadullinen analyysi. Numeroita, muuttujien välisiä selitysosuuksia ja niiden vaihtelua ei voi ymmärtää eikä hakea, jos ei tunne tutkimaansa asiaa eikä tiedä, millaisista yhteyksistä selityksiä kannattaa hakea. Kvantitatiivisen aineiston analyysia voidaan siis pitää prosessina. Käytännössä analyysitekniikat eivät vain jäsennä aineistoa vaan niiden avulla myös tuotetaan havaintoja. Tässä prosessissa tutkijan teoreettinen perehtyneisyys ja aineiston parissa tehtävä työ nivoutuvat yhteen. (Emt. 125–126.)

Edustavuudella tarkoitetaan lomakekyselyn yhteydessä tilastollista edustavuutta eli sitä tapaa, jolla kerätyn aineiston taustamuuttujien jakauma vastaa perusjoukkoa (Ronkainen ym. 2008, 75). Jokin ryhmä on laiskempi vastaamaan kuin joku muu tai kenties kysely onkin sisällöllisesti parempi tavoittamaan tietyn ryhmän kokemuksia. Tällöin kato ei ole satunnaista. Tämän johdosta kyselytutkimuksessa analysoidaan aina aineiston keräämisen jälkeen sitä, onko saatu aineisto edustava suhteessa ryhmään, josta se on poimittu. Tämän rinnalla kulkee katoanalyysi: tulee pohtia onko vastaamatta jättäminen systemaattista vai satunnaista ja miten hyvin aineisto edustaa Suomen sosiaalialan johtajia. Tutkimuksen tavoitteena on asiaan liittyvien merkitysten (kuvailu) kartoittaminen. Otannalla ei sen vuoksi ole tutkimuksen tavoitteen kannalta tärkeää merkitystä.

Tutkimuksen lähestymistapa on eksploratiivinen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa eksploratiivista tutkimustapaa käytetään muun muassa silloin, kun pyritään asettamaan tiettyjä painoalueita ja selkiyttämään käsitteitä, kun ongelmien määrittäminen hypoteesitasolla on vaikeaa tai kun tutkimusalue on uusi. (Ks. Tuomi 2007, 126.) Eksploratiivisessa tutkimuksessa tutkija kehittää näkökulmaa tutkittavaan asiaan tutkimuksen aikana. Eksploratiivinen tutkimus selvittää vähemmän tunnettuja ilmiöitä tai se voi löytää kokonaan uusia ilmiöitä tai näkökulmia. Eksploratiivinen lähestymistapa soveltuu tähän tutkimukseen hyvin, koska tavoitteena on muodostaa alustava käsitys jäsentymättömästä ilmiöstä. Vaikkakaan tämän tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää koskeväksi Suomen sosiiaalialan johtajia, tutkimuksen kautta jäsennetään ja kuvataan ilmiötä sekä näkökulmaa.

Kyselylomakkeen strukturoidut kysymykset muodostavat kyselyn kvantitatiivisen aineiston. Aineiston analysoinnissa on käytetty SPSS 20 for Windows tilasto-ohjelmaa. E-lomake antoi suoraan tutkittavien vastaukset matriisin muotoon. Aineisto on tarkastettu huolellisesti, nimetty ja koodattu ja näin matriisi on saatu käsittelyvalmiuteen. Muuttujakohtaisina tietoina muuttujille tallennettiin lyhyet niitä kuvaavat nimet sekä tarkemmat tiedot ja selitykset, jotka kertoivat muuttujista enemmän. Muuttujien mitta-asteikkojen ja jakaumien selvittäminen määritteli sitä, mitä toimenpiteitä mihinkin muuttujaan oli kohdistettavissa. Tutkimuksessa oli alun perin 118 muuttujaa. Uusia laskennallisia muuttujia muodostettiin analysoinnin jatkuessa lisää muun muassa ryhmittelemällä, luokittelemalla eri muuttujien arvoja uudelleen sekä muodostamalla summamuuttujia. Loppujen lopuksi tutkimuksen muuttujamäärä nousi 184:en. Seuraavaksi muodostettiin muuttujista yksiulotteisia frekvenssijakaumia, mikä mahdollisti samalla tallennusvirheiden esille saamisen. Matriisi tarkistettiin tämän lisäksi niin sanotusti käsityönä kohta kohdalta. Frekvenssien tarkastelusta edettiin jakaumien tarkasteluun hieman spesifimmin (graafinen tarkastelu, tunnusluvut). Aineistoon on tutustuttu hahmottamalla millaisia asioita aineistossa on, mihin kysymyksiin on vastattu ja mistä aineisto kertoo. Tässä vaiheessa aineiston hahmottamisen apuna on käytetty yksinkertaisia prosenttitaulukkoja sekä jakaumia. Tämän jälkeen on systemaattisesti järjestetty aineistoa, jotta on opittu tuntemaan aineiston piirteet ja rajoitukset. Kvantitatiivinen aineisto mahdollisti erovaisuuksien suuruuden selvittämistä ja sen, mikä erojen merkitys on käytännössä ilmiön ymmärtämiselle. Lopulta niiden tuloksista vain osa tuntui tutkimusongelmien kannalta merkitykselliseltä.

Analyysiprosessin toisessa vaiheessa on tulkittu aineistoa. Havaintoja on jäsennetty teoreettisesti ja sitä kautta on löydetty uusia kysymyksiä aineistolle. Ne ovat johdattaneet uuteen aineistotyöskente-

lyyn ja uuden tiedon äärelle. Tässä vaiheessa aineistosta tehdyt havainnot ovat yhdistyneet teoreettiseen ajattelukehikkoon. Analyysin kolmannessa vaiheessa teorian ja aineiston keskustelun oivallusten tuloksena syntyi tulkinta. Riippuvuustarkasteluja tehtiin ristiintaulukoinnin avulla, koska aineiston pienuuden vuoksi monimuuttujamenetelmät jouduttiin sulkemaan ulkopuolelle. Metsämuurosen (2000b, 31) mukaan ristiintaulukointi on paljon käytetty menetelmä, josta näkee havainnollisesti yhteyden kahden muuttujan välillä.

Tulosten tulkinnassa tilastollisen merkitsevyyden ohella tärkeää on pohtia tuloksen sisällöllistä merkittävyyttä ja sitä kokonaisuutta, jonka testaus ja aineistoa kuvailevat tunnusluvut yhdessä muodostavat ja tehdä tarkastelua myös suhteessa laadulliseen analyysiin. Tilastollisen merkitsevyyden tarkasteluun on liitetty aineiston sisällöllinen tarkastelu. Myös odotettu tilastollisen merkitsevyyden puuttuminen voi puhuttaa. Silloin se kertoo useimmiten tutkimusryhmän samankaltaisuudesta kyseisen muuttujan suhteen. Näytteen koko myös vaikuttaa tilastollisen P-arvoon ja lisää tutkijan tulokinnan merkitystä. Myös merkitsevyydestauksen ulkopuolella tutkimus voi tuoda esiin sisällöllisiä eroja, joita ei voi jättää huomioimatta. (Metsämuuronen 2002, 353–354 ja 373–375.) Tässä tutkimuksessa on pyritty pitämään tilastollisia testejä työkaluina, joilla pääsee pureutumaan aiheeni tarjoihin mahdollisuuksiin ja ne ovat näin olleet avaimia laajan aineiston tarkastelussa kohti syvällisempää tulkintaa.

6.4.2 Kvalitatiivinen analyysi

Tutkimuksen kvalitatiivinen aineisto täydentää monelta osin kvantitatiivista aineistoa. Tämä mahdollistaa analysoinnin siitä, tukeeko kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen analyysi toisiaan vai tuleeko esiin jotain ristiriitaa tai odottamaton näkökulma. Laadullisella analyysillä on myös tärkeä rooli pro gradu -tutkielman aineiston analyysissä, koska sen avulla on mahdollista paremmin ymmärtää ja antaa teoreettisesti mielekästä tulkintaa tuntemattomalle ilmiölle (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 85). Parhaassa tapauksessa kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen analyysi tukevat toisiaan ja antavat ilmiöstä moniulotteisemman ja luotettavamman kuvan. Kvantitatiivisen analyysin pohjalta nousseille tulosten tulkinnalle on saatu vahvistusta avoimien vastausten pohjalta tai ne ovat antaneet aihetta epäillä ilmiön tulkintaa. Tällöin asiaa on analysoitu tarkemmin eri suunnista ja poissuljettu mahdollisia kyselyyn vaikuttaneita tekijöitä. Kvalitatiivinen analyysi pyrkii avaamaan yksilöiden ja ryhmien käsityksiä ja asioille annetaan tulkintoja eli merkityksiä. Tutkimus pyrkii tulkitsemaan tutkittavaa ilmiö-

tä siten, että vastausten sisältämät erilaiset merkitykset säilyvät. Tällä tavoin on mahdollista saada tietoa niistä ajattelutavoista, joiden perusteella sosiaalialan johtajat ovat toimineet ja mitä merkityksiä taustalta löytyy. Ronkaisen ym. (2008b, 20) mukaan laadullinen tutkimus tavoittelee usein tietoa, joka on hedelmällistä ilmiön ymmärtämiseksi tai joka avaa eri ryhmien käsityksiä tai uusia ajattelutapoja.

Analyysiprosessin alussa aineistoon tutustuttiin lukemalla vastauksia useaan kertaan. Osa vastauksista oli tarkkaan rajattuja, koska sosiaalialan johtajat olivat huomion mukaan vastanneet siihen, mitä kysyttiin. Seuraavassa vaiheessa vastaukset koodattiin, jotta saatiin tarkempi jäsenitys ja kuvaus aineistosta. Sen jälkeen aineistoa luokiteltiin eri tavoin. Tuomen ja Sarajärven mukaan (2009, 93) luokittelua pidetään yksinkertaisimpana aineiston järjestämisen muotona. Heidän mukaansa luokittelua voidaan pitää kvantitatiivisena analyysinä sisällön teemoin. Alkeellisimmillaan aineistosta voidaan määritellä luokkia ja laskea montako kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. Luokiteltu aineisto voidaan esittää taulukkona. Luokittelua käytettiin hahmottamaan vastausten yleisyyttä ja tuleeko esiin tiettyjä teemoja. Mielenkiinto voi kohdistua myös seikkoihin, jotka ajatellaan erikoisiksi, yksittäisiksi, omituisiksi ja keskimääräistä poikkeaviksi. Kvantifioiminen systematisoi analyysia, mutta laskelmatkin ovat tutkijan konstruktioita. Laskemisessa on huomioitu asioiden esiintymisen kontekstit. Yksinomaan sanahakuja käyttämällä ei saada luotettavia tuloksia. Synonyymit, kiertoilmaisut ovat esimerkkejä siitä, että joku sana voi esiintyä eri asussa, yhteydessä ja merkityksessä. Asioiden esiintymisestä saadaan parhaiten tietoa lukemalla tekstejä kokonaisuuksina, ei vain etsimällä yksittäisiä sanoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Avoimista vastauksista kiinnostuksen kohteena on ollut kuinka paljon erilaisia asioita nousee esiin ennen tutkimattomasta asiasta, mutta toisaalta myös samanlaisuutta sen suhteen, painottuvatko jotkut samat asiat vastauksissa. Sisällön analyysin avulla on analysoitu avoimia vastauksia mahdollisimman systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällön analyysi on ollut apuna, jotta on saatu aineiston järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 103.) Esimerkiksi sosiaalialan johtajien sitoutumistyyppien yhteydessä kyselylomakkeet on koodattu sen mukaan mihin sitoutumistyyppiin vastaaja kuuluu. Avovastausten tulkinnassa lähestyttiin tutkittavan näkökulmaa ja pyrittiin käyttämään tutkittavan vastauksellaan tuottamaa merkitystä. Tämän perusteella pystyttiin syvällisemmin ymmärtämään ilmiötä ja tämän sitoutumistyyppin taustalla olevia tekijöitä. Eri sitoutumistyypeihin on sisällytetty myös sitaatteja, joista heijastuu tutkittavien ääni. Sitaatit välittävät tutkittavien mielipiteitä ja kokemuksia lastensuojelun perhehoidosta, lakimuutoksen merkityksellisyydestä ja mitkä tekijät ovat

vaikuttaneet tai edistäneet sitoutumista. Sitaatit on valittu siten, että ne edustavat tyypillisesti kyseistä sitoutumistyyppiä.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus

Seuraavassa tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta koko tutkimuksen osalta. Luotettavuutta voidaan tarkastella mittaamisen, tutkimusaineiston keräämisen ja saatujen tulosten luotettavuutena. Tässä tutkimuksessa ei ole käytetty valmiita mittareita vaan mittari luotiin itse. Sen vuoksi aiheeseen perehtyminen jo kandidaatin tutkimuksen vaiheessa ja sisäisen ja ulkoisen sitoutumisen testaaminen kyseiseen kontekstiin on ollut oleellinen asia pro gradu -tutkimuksen luotettavuuden parantamiseksi. Metsämuurosen (2000b, 28) mukaa tutkimuksen luotettavuus on täsmälleen sama kuin mittarin luotettavuus ja mittarin luotettavuus on puolestaan sama kuin käsitteiden operationalisoinnin onnistuminen.

Validiteetillä tarkoitetaan luotettavuutta siinä mielessä, että tutkimassa sitä, mitä on tarkoitus tutkia. Validiteetti voidaan jakaa ulkoiseen ja sisäiseen. *Ulkoinen validiteetti* tarkoittaa sitä, että onko kyseinen tutkimus yleistettävissä ja jos on, mihin ryhmiin. Tämän tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää tutkimuksen kato sekä ilmiön vähäisen tuntemisen ja tutkimattomuuden vuoksi. Tutkimus kuitenkin kuvaa ilmiötä uudella tavalla ja jatkotutkimusten kautta myös ilmiöön validiteetti nousee. (Metsämuuronen 2000b, 41.) *Sisäinen validiteetti* tarkoittaa tutkimuksen omaa luotettavuutta. Ovatko käsitteet oikeita, onko teoria oikein valittu, onko mittari oikein muodostettu, mitataanko mittarilla sitä mitä on tarkoitus? Mitkä tekijät vaikuttavat mittaustilanteessa luotettavuutta alentavasti? Hyvällä asetelmalla oikealla käsitteiden muodostuksella ja teorian johtamisella sekä otannalla voidaan parantaa tutkimuksen validiteettia. (Metsämuuronen 2000b, 41.) Validiteettitarkastelussa pyritään jo etukäteen pohtimaan ja huomioimaan tutkimuksen luotettavuutta alentavat seikat, tästä pohdintaa

Mittarin validiteetti kuvaa mittarin luotettavuutta eli mitataanko mittari todella sitä, mitä sen on tarkoitus mitata. Mittarin reliabiliteetillä tarkoitetaan mittauksen toistettavuutta ja mittarin kykyä antaa ei sattumanvaraisia tuloksia (Heikkilä 2001, 187). Sitoutumisen ulottuvuuksia, eli tässä tutkimuksessa ulkoisen ja sisäisen sitoutumisen mittareiden sisäistä johdonmukaisuutta, testattiin Cronbachin alfa-kertoimella. Alfa tavoitteena on selvittää summa-asteikon toimivuutta eli sitä, miten summamuuttujan osiot korreloivat summan kanssa. Reliabiliteettikerroin ilmaistaan lukuna nollan (0) ja yhden

(1) välillä ja suuret kertoimen arvot osoittavat, että mittarin osiot mittaavat samantyyppistä asiaa. Perusajatus on, että kaikkien summamuuttujien osioiden pitäisi vaikuttaa samansuuntaisesti ja korreloida keskenään. Cronbachin alfa-kertoimen 0,70–0,80 -tasoa voidaan pitää hyvänä, mutta joskus voidaan joutua tyytymään alhaisempiin arvoihin. (Heikkilä 2001, 187; Metsämuuronen 2002, 51–52.) Ulkoisen ja sisäisen sitoutumisen alfa-arvot vaihtelivat 0,740–0,835 välillä ja koko mittarin johdonmukaisuutta kuvaavaksi kertoimeksi saatiin 0,848. Sisäisen sitoutumisen 0,835 reliabiliteettikerrointa voidaan pitää hyvänä, kuten myös ulkoisen sitoutumisen kerrointa 0,740. Tämän perusteella voidaan todeta mittarin osien mittaavan samantyyppistä asiaa eli sitä mitä pitääkin. Tältä osin mittareita voidaan pitää luotettavina.

Mittarin reliabiliteettia voidaan parantaa myös muilla toimenpiteillä. Mittarin luotettavuutta parantaa selkeä ohjeistus (Vehviläinen-Julkunen & Paunonen 1997). Tämän tutkimuksen e-lomakkeen kanssa lähetettiin saateviesti, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja osallistumisesta. Viestissä oli myös tutkijan yhteystiedot mahdollisia ongelmatilanteita varten. Tutkimuskyselyn eri osioiden väliin laitettiin myös ohjaavaa tekstiä, joka helpotti kyselyyn vastaamista. Myös tutkimusaineiston keräämispaikka, mittausaika, kiire ja kysymysten paljous vaikuttavat mittarin luotettavuuteen (Vehviläinen-Julkunen & Paunonen 1997). Kutsu kyselyyn lähetettiin sähköpostiviestinä työ sähköpostiin ja kysymykset esitettiin jokaiselle vastaajalle täysin samassa muodossa. Tässä tutkimuksessa vain yksi lomake jouduttiin hylkäämään puutteellisten vastausten vuoksi. Yleisesti ottaen tyhjiä vastauksia avokysymyksiin oli hyvin vähän. Tässä tutkimuksessa sisäistä validiteettia parantaa se, että tutkimukseen on otettu mukaan koko Suomen sosiaalialan johtajat, joten valikoitumista ei ole tapahtunut. Lisäksi tutkimukseen osallistujat vastasivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja omassa rauhassa ilman tutkijan vaikutusta.

Tapauksen todennäköisyyttä eli tilastollista hypoteesia voidaan arvioida P-arvolla (probability). Metsämuuronen mukaan tilastollista hypoteesia ei kannata käyttää tai tulee olla varovainen sen suhteen, jos aiempaa tutkimusta aiheesta ei ole. Hänen mukaansa hypoteesit perustuvat ensisijaisesti aiempiin tutkimuksiin. Tällöin saattaa olla viisaampaa olla kokonaan asettamatta hypoteeseja, jolloin tutkimus on kuvailevaa. Näiden argumenttien vuoksi tutkielmassa on päädytty olla käyttämättä P-arvoa. Lisäksi P-arvoa ei saatu luotettavasti suurimmasta osasta taulukoista, koska sen ehto toteutumiselle ei toteutunut. (Metsämuuronen 2002, 18 ja 28.)

Tilastollisten testausten ja myös laadullisen aineiston luotettavuus korostuu sisäisestä ja ulkoisesta validiteetista. Tässä tutkimuksessa ulkoista validiteettia heikentää vastauskato, vaikka kokonaisotoksen vastausprosenttia voidaan pitää sinällään hyvänä. Validiteettia heikentää myös suurten kaupunkien pieni osallisuus. Tämä rajaa aineistosta tehtäviä tulkintoja. Tällöin aineiston sisällöllinen merkittävyys nousee tärkeäksi, mikä on myös yksi perustelu monimetodisen tutkimuksen suorittamiselle. Sisäistä validiustarkastelua on tehty läpi tutkimuksen ja aineiston hankinnan valmistelusta lähtien. Se on tarkoittanut tutkimusmenetelmien pätevyyden pohdintaa ja sopivien mittareiden muodostamista huolellisesti monta näkökulmaa huomioon ottaen. Aiemmin tutkimattoman ilmiön pohjalta etukäteistietoa ei ole ollut paljon, joten tietoa on pitänyt soveltaa ja testata. Tämä väistämättä vaikuttaa tämän tutkimuksen luotettavuuteen. Tarvitaankin lisää tutkimusta aiheen eri puolilta, mikä voi joko vahvistaa tai kyseenalaistaa tämän tutkimuksen tuloksia.

6.6 Eettiset näkökohdat

Tässä tutkimuksessa eettisyys nähdään tärkeänä tutkimuksen kulmakivenä, joka kokonaisuudessaan on enemmän ja vaativampaa kuin pelkästään tieteellisyyden peruskriteerien täyttyminen. Pohjolan (2007,11) mukaan tutkimusprosessin vaiheet paikallistavat eettisten valintojen kriittiset kohdat ja osoittavat niiden moninaisuuden. Tämän tutkimuksen kaikissa vaiheissa on pyritty huomioimaan eettiset näkökohdat mahdollisimman hyvin. Tutkimuksen tärkeänä eettisenä punaisena lankana on pidetty rehellisyyttä niin itseä kuin tutkimusta kohtaan (Karjalainen & Saxén 2002, 221; Metsämuronen 2002, 64) sekä prosessin läpinäkyvyyttä, avoimuutta ja perusteltavuutta (Pohjola 2007, 28). Tutkimuksen tekemisessä on lisäksi pyritty mahdollisimman hyvään tieteelliseen käytäntöön noudattamalla tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyön tulosten tallentamisessa ja esittämisessä tutkimusten ja tulosten arvioinnissa. Tutkimuksen aikana on pidetty tarkkaa tutkimuspäiväkirjaa, johon on merkitty kaikki tutkimuksen tekemisen vaiheet ja huomiot niistä. Tämä on auttanut suunnitelmallisuudessa, tutkimuksen toteuttamisessa ja ennen kaikkea raportoinnissa. (Hallamaa & Lötjönen 2002, 386–387 ; Kuula 2006, 34–35; Karjalainen 2008, 121–122.)

Clarkeburn ja Mustajoki (2007, 82) toteavat, että tutkijalle jää pohdittavaksi kyselytutkimuksissa usein ongelmana olevat matalat vastausprosentit ja siitä aiheutuvat vääristymät tuloksissa. Heidän mukaansa tavoitteena kaikessa tutkimuksessa on kuitenkin mahdollisimman suuri tarkkuus ja luo-

tettavuus. Lisäämällä testausta tai hankkimalla lisää informantteja tuloksen luotettavuutta voidaan lisätä. (Emt.) Tämän tutkielman aihe on tuore tutkimuksen saralla, jonka vuoksi mittareiden kehittäminen ja testaaminen pitkäjänteisesti kandidaatin tutkielman ja pro gradu tutkimuksen prosesseissa on koettu tärkeänä. Lisäksi tutkimuksen lähtökohdaksi valittiin aineistotriangulaatio, koska informanteilta haluttiin monipuolista tietoa aiheesta. Nämä ovat olleet oleellisia tekijöitä tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden kannalta. Ilman tätä moninaista prosessia ja mittareiden kehittämistä ja testaamista tutkimus ei olisi välttämättä ollut niin onnistunut.

Kuulan mukaan (2006, 60) eettisesti kestävien tutkimustapojen yhteinen lähtökohta on ihmisarvon kunnioittaminen. Hänen mukaansa se ilmenee pyrkimyksenä turvata tutkittavien itsemääräämisoikeus, vahingoittavuus sekä yksityisyys. Kuula korostaa tutkimuksessa yksityisyyden kunnioittamisen tarkoittavan sitä, että ihmisillä itsellään tulee olla oikeus määrittää se, mitä tietojaan he tutkimuskäyttöön antavat. (Kuula 2006, 60 ja 64.) Tämä näkyi sosiaalialan johtajien suhtautumisessa tutkimuskyselyn kysymyspatteristoon 16, jolla oli tarkoitus kartoittaa sosiaalialan johtajien organisaatioon sitoutumista. Kysymyspatteristo on yleisesti paljon käytetty mittari organisaation sitoutumisen mittaamisessa. Kysymyspatteriston kohdalla näkyi voimakas vastauskato ja kolmasosa vastaajista ilmoitti, että kokivat kysymyspatteriston eettisesti loukkaavana.

Tutkimus ei saa myöskään loukata yleisesti ihmisarvoa eikä kenenkään ihmisen tai ihmisryhmän moraalista arvoa (Karjalainen 2008, 122). Seuraamuseetiikan kysymysten pohtimista on pidetty tutkimuksen tärkeänä eettisenä lähtökohtana. Tutkimuksessa on tietoisesti muodostettu neljä keinotekoista sitoutumistyyppiä sosiaalialan johtajista, jonka tarkoituksena on ollut päästä syvemmin sitoutumisen olemukseen. Tutkielman tekijä on joutunut pohtimaan tehdyn ratkaisun eettistä oikeellisuutta. Voiko sosiaalialan johtaja leimautua johonkin sitoutumistyyppiin? Onko tällä valinnalla saatu aikaan asenteellisia suhtautumistapoja jonkin sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajia kohtaan? Onkin tärkeää, että tutkija avaa asiaa ja korostaa sitä, että tulkinta on silloin liian yksiuolotteinen sosiaalialan johtajien ryhmää kohtaan. Tarkoituksena on ollut kuvata sosiaalialan johtajien sitoutumistyyppiä lakimuutokseen, ei heidän omia piirteitään. (Pohjola 2007, 24 ja 27.) Tutkimuksen aiheen eettisyyttä voidaan myös pohtia, onko edes eettisesti edes tarpeellista nostaa esiin tätä tutkimusaihetta. Eikö ole itsestään selvää, että sosiaalialan johtajat ovat sitoutuneet valtion säätämiin lakeihin? Onkin oleellista tiedostaa tutkimuksen eettisyyden kannalta, että tutkimuksen tarkoitus ei ole moralisoida sosiaalijohtajien toimintaa tai saattaa heitä mahdolliseen ikävään valoon. Tarkoituksena ei ole ollut ottaa asiaan kantaa ammattieettisesti, vaan tutkia mahdollisimman objektiivisesti ilmiötä.

Kuula (2006, 63) on todennutkin, että uutta tieteellistä tietoa pitää pystyä tuottamaan myös arka-
luonteisista ja vaikeista asioista.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Ensimmäisessä tulosluvussa tarkastellaan sitoutumisen summamuuttujien ja jakaumien muodostamista ja mitä ne kertovat sitoutumisesta. Luvun loppu rakentuu sosiaalialan johtajien neljän erilaisen sitoutumistyyppin muodostamisen kuvaukseen sekä sen tarkasteluun mitä eri sitoutumistyypeissä on tyypillistä sekä miten lakimuutos on onnistunut interventiona.

7.1 Sosiaalialan johtajien suhtautuminen lastensuojelun perhehoitolain muutokseen yleisten jakaumien perusteella

Se miten sosiaalialan johtajat ovat kokeneet lastensuojelulain perhehoitolain noudattamisen, haluttiin verrata siihen kuinka he kokevat yleisesti valtion säätämien lakien noudattamisen. Vastausten perusteella sosiaalialan johtajat ovat kokeneet uuden lastensuojelun perhehoitolain noudattamisen helpompana kuin yleisesti muut valtion säätämät lakimuutokset (taulukko 8). Vastaajista siis 60 prosenttia oli sitä mieltä, että tätä lakimuutosta ei ole ollut vaikea noudattaa.

Taulukko 8. Sosiaalialan johtajien kokemus lakimuutosten noudattamisesta

12. Oletteko johtamisurasi aikana kokeneet vaikeutta noudattaa valtion säätämiä lakimuutoksia? (n=75)			
Kyllä	53 % (40)	Ei	47 % (35)
13. Oletteko kokeneet lastensuojelulain perhehoitoon liittyvän lakimuutoksen kohdalla vaikeutta noudattaa sitä?			
Kyllä	40 % (30)	Ei	60 % (45)

Vastaajista yli 80 prosenttia oli sitä mieltä, että tutkimuksen ajankohtana perhehoito toimii kunnassa lainmukaisesti (taulukko 9).

Taulukko 9. Lastensuojelun perhehoidon toiminta kunnassa uuden lain mukaisesti

20. Toimiiko lastensuojelun perhehoito tällä hetkellä kunnassanne uuden lain mukaisesti? (n=75)			
Kyllä	83 % (62)	Ei	17 % (13)

Voidaan sanoa, että keskimääräisesti huostaanottojen määrien painotus oli yhdestä kahteen huostaanotettua lasta tuhatta lasta kohti.

Taulukko 10. Huostaanotettujen lasten määrä tuhatta asukasta kohti

[5a] Huostaanotettujen lasten määrä tuhatta asukasta kohti			
<1	1<2	2,1<3,3	Yhteensä
24	35	16	75
32 %	47 %	21 %	100,0 %

Sosiaalialan johtajilta kysyttiin huostaan otettujen lasten osalta perhehoidon osuutta. Taulukosta 11 nähdään, että yli puolet vastasivat perhehoidossa olevan puolet tai vähemmän huostaan otetuista lapsista. Kuudesosan vastaajien kunnista oli perhehoidossa enintään neljäsosa tai ei lainkaan. Niitä kuntia joissa perhehoidossa on suurin osa sijoitetuista lapsista, oli kaiken kaikkiaan noin kaksi viidesosaa. Noin kymmenesosa vastaajista ilmoitti, että heillä on huostaan otetuista lapsista perhehoidossa vähintään kolme neljäsosaa.

Taulukko 11. Huostaan otetuista lapsista sijoitusmuotona perhehoito

5b. Kuinka moni kaikista huostaan otetuista on tällä hetkellä perhehoidossa? (n=75)			
0 – 25 %	26 – 50 %	51 – 75 %	76 – 100 %
16 % (12)	40 % (30)	33 % (25)	11 % (8)

Taulukossa 12 on tarkasteltu sosiaalialan johtajien vastauksia sen suhteen, mitä toimenpiteitä kunnissa on tehty lastensuojelun perhehoitoa koskevan lakimuutoksen vuoksi. Eniten toimenpiteinä on tiedotettu henkilöstöä ja kuntapäättäjiä sekä tehty yhteistyötä työyhteisön sisällä ja ulkopuolella. Työyhteisön ulkopuolella tehty yhteistyö oli avovastauksissa määritelty yhteistyöksi alueen kuntien sekä alueellisten perhehoito- tai lastensuojelukehittämissyöryksikköjen kanssa. Lakimuutoksesta pitäisi niin kuntapäättäjiä kuin henkilöstönkin olla tietoisia. Vastauksista kuitenkin ilmenee, että vajaa kymmenes vastaajista on ilmoittanut, ettei henkilöstöä ole tiedotettu lakimuutoksen vuoksi. Vastavasti kuntapäättäjiä ei ole tiedotettu lakimuutoksesta vastaajista viidesosan mukaan.

Lähes kaksi kolmasosaa vastaajista toi esiin, että talousarvioon on varattu resursseja lakimuutoksen vuoksi. Avovastausten perusteella varatut resurssit oli suurimmalta osin tarkoitettu lisätyövoiman palkkaamiseksi. Noin neljäsosa vastaajista ilmoittikin, että olivat palkanneet lisää työvoimaa laki-

muutoksen vuoksi. Lakimuutoksen vuoksi kolmasosassa kunnista oli muutettu työnkuvia ja vajaassa viidenneksessä oli perustettu työryhmä. Vastaajilla oli mahdollisuus kysymyspatteristoon lisätä jonkin muun tehdyn toimenpiteen lakimuutoksen vuoksi. Vastaajista kymmenesosa ilmoitti heidän kehittäneen työkäytäntöjä tai uusia toimintamalleja tutkimusten perusteella. Lisäksi lakimuutoksen vuoksi on järjestetty koulutusta tai käyty koulutuksessa ja tehty kirjalliset ohjeet.

Taulukko 12. Lakimuutoksen toteuttamiseksi tehdyt toimenpiteet

6. Onko lakimuutoksen toteuttamiseksi tehty jotakin/joitakin seuraavista toimenpiteistä? Vastatkaa jokaiseen kohtaan. (n=75)		
	Kyllä (n)	Ei (n)
a) Palkattu työvoimaa	24 % (18)	76 % (57)
b) Muutettu työnkuva/työnkuvia	33 % (25)	67 % (50)
c) Tiedotettu henkilöstöä	92 % (69)	8 % (6)
d) Tiedotettu kuntapäätäjiä	80 % (60)	20 % (15)
e) Järjestetty koulutusta/käyty koulutuksessa	65 % (49)	35 % (26)
f) Perustettu työryhmä	17 % (13)	83 % (62)
g) Laadittu kirjalliset ohjeet	29 % (22)	71 % (53)
h) Varattu talousarvioon resursseja	68 % (51)	32 % (24)
i) Tehty yhteistyötä työyhteisön sisällä	83 % (62)	17 % (13)
j) Tehty yhteistyötä työyhteisön ulkopuolella	80 % (60)	20 % (15)
l) Kehittämällä työkäytäntöjä tehdyn tutkimuksen tai uusien toimintamallien mukaisesti	10 % (8)	90 % (67)

Kyselyssä kartoitettiin sosiaalialan johtajien mielipidettä lastensuojelulain muutoksista. Yleisesti voidaan sanoa, että lakimuutokseen on suhtauduttu positiivisesti, katso taulukko 13. Lakimuutoksen sisältöä piti tärkeänä 39 prosenttia vastaajista. Sijaishuollon järjestämistä ensisijaisesti perhehoitona piti tärkeänä suurin osa vastaajista. Kun lakimuutoksen sisältöä kysyttiin yksityiskohtaisemmin omina kysymyksinään, selkeästi lakimuutoksen tärkeimmiksi muutoksiksi sosiaalialanjohtajien vastauksista nousi perhehoitajien ennakovalmennus ja perhehoitajalle järjestettävä riittävä tuki sijoituksen aikana. Vastuutyöntekijän nimeämistä perhehoitajalle piti myös puolet vastaajista tärkeänä muutoksena. Perhehoitajan palkkioon vastaajilla ei ole selkeää mielipidettä. Sosiaalialan johtajista kolmasosa vastaa tehneensä kaikkensa, jotta lakimuutos saadaan organisaatiossa ajan tasalle. Vaikka sosiaalialan johtajat ovat suhtautuneet yleisesti positiivisesti lakimuutokseen, näyttäisi kuitenkin siltä, että lakimuutosta ei ole koettu ensisijaisena muihin muutoksiin nähden. Avoimien vastausten perusteella tulee selkeästi esiin, että yleisesti seudullinen yksikkö, johon on keskitetty perhehoitoon liittyvät palvelut, on koettu tärkeänä panostuksena lakimuutoksen vuoksi.

Taulukko 13.

Sosiaalialan johtajien mielipiteitä koskien lakimuutosta

7. Seuraavilla väittämällä kartoitetaan mielipidettänne lastensuojelulain muutoksista. Valitkaa jokaiseen väittämään mielestänne sopivin vaihtoehto. (n=75)						
1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa						
	1	2	3	4	5	6
a) Koen lastensuojelulain perhehoitoa koskevien uusien säädösten sisällön merkityksellisenä.	39 % (29)	44 % (33)	13 % (10)	1 % (1)	3 % (2)	0 % (0)
b) Mielestäni on tärkeää, että sijaishuolto järjestetään ensisijaisesti perhehoidossa.	41 % (31)	29 % (22)	20 % (15)	7 % (5)	3 % (2)	0 % (0)
c) Mielestäni on tärkeää, että perhehoitajat suorittavat ennakoivaa toimintaa.	72 % (54)	20 % (15)	7 % (5)	0 % (0)	1 % (1)	0 % (0)
d) Mielestäni vastuuyöntekijän nimeäminen perhehoitajalle on hyvä uudistus.	51 % (38)	31 % (23)	9 % (7)	5 % (4)	4 % (3)	0 % (0)
e) Mielestäni perhehoitajien vähimmäispalkkio 650 € ei ole riittävä.	19 % (14)	19 % (14)	35 % (27)	27 % (20)	0 % (0)	0 % (0)
f) Mielestäni on oleellista, että perhehoitajalle on järjestetty tarvittava tuki sijoituksen aikana.	75 % (57)	19 % (14)	3 % (2)	0 % (0)	3 % (2)	0 % (0)
g) Olen tehnyt kaikkeni/teen kaikkeni, jotta lakimuutos on saatu/saataisiin ajantasaiseksi.	32 % (24)	32 % (24)	30 % (22)	5 % (4)	1 % (1)	0 % (0)
h) Tämä lakimuutos on ollut ensisijaisena muihin sosiaalipalvelujen muutoksiin verrattuna.	8 % (6)	17 % (13)	41 % (31)	23 % (17)	7 % (5)	4 % (3)

Kyselyssä kartoitettiin myös sosiaalialan johtajien mielipiteitä lastensuojelun perhehoidon panostamisen taustalla oleviin tekijöihin (katso liite 3). Yleisesti voidaan sanoa, että lapsen etu nähtiin kaikista tärkeimpänä syynä perhehoidon panostamiseen. Neljäsosa vastaajista koki sen olevan tärkeää myös sen edullisuuden vuoksi verrattuna laitoshuoltoon. Alueellisen tasa-arvon, lakimuutoksen ja kuntapäätäjien ohjeistuksen vuoksi kohdissa vastaukset jakautuivat kaikkien vaihtoehtojen välille.

Yleisesti sosiaalialan johtajien vastauksien perusteella (katso liite 4) perhehoitoon panostamisen esteenä ei selkeästi nähdä mitään yksittäistä tekijää. Vastausten jakaumien perusteella on kuitenkin havaittavissa, että sijoitettujen lasten moniongelmaisuus, perhehoitajien vaikeaksi koettu rekrytointi ja sijoitettujen lasten puuttuminen hajottivat selkeästi vastausjakaumaa. Näistä toivottavasti tulee jotakin analyysissä esiin. Ja toisaalta mikä yllättävää, jopa 75 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että taloudellisten resurssien puute ei ole este lastensuojelun perhehoitoon panostamiselle.

Taulukko 14. Sosiaalialan johtajien näkemyksiä lastensuojelulain muutoksesta

14. Vastatkaa seuraaviin lastensuojelulain perhehoidon lakimuutosta koskeviin väittämiin valitsemalla sopivin vaihtoehto. (n=75)						
1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa						
	1	2	3	4	5	6
a) Olen saanut riittävästi tietoa ja ohjeistusta lakimuutoksesta.	32 % (24)	32 % (24)	23 % (17)	10 % (8)	3 % (2)	0 % (0)
b) Mielestäni lakimuutosten yhteydessä valtion ei tarvitse antaa kunnille lisäresursseja sen toteuttamiseen.	3 % (2)	3 % (2)	17 % (13)	15 % (11)	62 % (47)	0 % (0)
c) En ole joutunut ristiriitaiseen tilanteeseen kuntapäättäjien kanssa lakimuutoksen vuoksi.	55 % (41)	20 % (15)	16 % (12)	3 % (2)	6 % (5)	0 % (0)
d) Lakiuudistus ei ole ollut ristiriidassa oman kantani kanssa.	65 % (49)	23 % (17)	10 % (7)	1 % (1)	1 % (1)	0 % (0)
e) Mielestäni lakimuutoksella on positiivinen merkitystä kuntamme sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta.	35 % (26)	32 % (24)	29 % (22)	1 % (1)	3 % (2)	0 % (0)
f) Mielestäni lakimuutoksella on merkitystä alueellisen tasa-arvon kannalta.	17 % (13)	23 % (17)	51 % (38)	8 % (6)	1 % (1)	0 % (0)
g) Mielestäni lakimuutos on merkityksellinen asiakkaan oikeuksien kannalta.	36 % (27)	25 % (19)	35 % (26)	4 % (3)	0 % (0)	0 % (0)

Suurin osa sosiaalialan johtajista ei ollut joutunut ristiriitaiseen tilanteeseen kuntapäättäjien kanssa lakimuutoksen vuoksi (katso taulukko 14). Lakiuudistus ei myöskään ollut ristiriidassa sosiaalialan johtajan oman mielipiteen kanssa. Suurin osa vastaajista koki saaneensa riittävästi tietoa ja ohjeistusta lakimuutoksen suhteen. Suurin osa koki myös, että lakimuutoksella on positiivinen merkitys kunnan sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta. Lakimuutoksen merkitystä alueellisen tasa-arvon kannalta, ei selkeää vastausta, hajoo jakauma. Voidaan sanoa, että sosiaalialan johtajat pitivät lakimuutosta merkityksellisenä asiakkaan oikeuksien kannalta. Sosiaalialan johtajista neljä viidesosaa oli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että valtion tulisi lakimuutosten yhteydessä antaa lisäresursseja kunnille sen toteuttamiseen. Tähän lakimuutokseen sosiaalialan johtajat kokivat, ettei tarvitse resursseja (vertaa taulukko 13).

Kysymyspatteristossa 15 (liite 5) oli kaksi väitettä koskien kunta- ja palvelurakennemuutosta. Sosiaalialan johtajat näkevät selkeästi palvelurakennemuutoksilla niin hyviä kuin huonojakin puolia palvelujen kannalta. Vastaajista vajaa kymmenesosa oli sitä mieltä, että lakimuutoksen myötä kunnassa laitoshoido vähenee varmasti. Vastaavasti vajaa kymmenesosa oli sitä mieltä, että lakimuutok-

sen myötä laitoshoidon ei tule vähentymään. Suurimmalla osalla vastaajista ei ollut selkeää näkemystä väheneekö laitoshoidon vai ei. Vastaavanlainen jakauma tuli kysyttäessä sosiaalialan johtajien mielipidettä lastensuojelun perhehoidon lisääntymisestä lakimuutoksen vuoksi. Yleisesti voidaan sanoa, että sosiaalialan johtajien mielestä lastensuojelun perhehoidon suunnitelmallisuuteen tulisi panostaa. Sosiaalialan johtajien mielipide jakautui, kun kysyttiin pystytäänkö heidän kunnissaan järjestämään lastensuojelun perhehoitoa kaikille sitä tarvitseville. Tämä tukee näkemystä sen suhteen, että lapset eivät ole tasa-arvoisessa asemassa perhehoidon saatavuuden suhteen eri kunnissa. Ainoastaan neljäsosa vastaajista kertoo heidän pystyvän järjestämään lastensuojelun perhehoitoa kaikille sitä tarvitseville. Noin kymmenesosa kunnista pystytään tukemaan perhehoitajia riittävästi. Neljäsosa vastaajista oli sitä mieltä, ettei perhehoitajia ole riittävästi saatavilla. Sosiaalialan johtajilla ei ole selkeää kantaa siitä, pystyykö lakimuutosta toteuttamaan nykyisillä resursseilla. Suurin osa sitä mieltä, että perhesijoitus on laitossijoitusta parempi vaihtoehto. Sosiaalialan johtajille on selkeä näkemys sen suhteen, että sijoitettavat lapset ovat moniongelmaisempia kuin ennen.

7.2 Sitoutumisen summamuuttujat ja sitoutumisen voimakkuuden kuvailu

Tutkimuskyselyä varten luotiin sitoutumisen mittarit eli kysymyspatteristot, joiden muodostamisen prosessi esiteltiin tutkimuksen metodologialuvussa. Seuraavassa esitellään näiden kysymyspatteristojen summamuuttujien luominen sosiaalialan johtajien vastausten perusteella sekä niiden jakaumat. Sosiaalialan johtajien sitoutumista kuvaavat mittarit ovat luonteeltaan summamuuttujia eli ulottuvuuksia, joiden ääripäinä ovat korkea ja matala sitoutuminen. Summamuuttujista koostuvat sitoutumista kuvaavat indikaattorit ovat ymmärrettävissä ikään kuin jatkuvina muuttujina, joissa pistemäärän kasvu kuvaa sitoutumisen kasvua. Sisäisen ja ulkoisen sitoutumisen ulottuvuus sisälsi väittämiä, joista muodostettiin sitoutumisen summamuuttujat. Summamuuttujien arvot kuvaavat vastaajien erilaista sitoutumista väitteisiin. Ulkoisen sitoutumisen väittämät ja niiden vastausten arvot on kuvattu taulukossa 15. Varsinainen ulkoisen sitoutumisen summamuuttuja on muodostettu laskeamalla kunkin sosiaalialan johtajien väittämien arvot yhteen. Esimerkiksi jos sosiaalialan johtaja on vastannut kaikkiin ulkoisen sitoutumisen väittämiin ”ei”, ulkoisen sitoutumisen summamuuttujan arvoksi saadaan 11.

Taulukko 15. Ulkoisen sitoutumisen summamuuttujan luominen

	Kyllä	Ei
6 a) Palkattu työvoimaa	5	1
6 b) Muutettu työnkuvaa / työnkuvia	5	1
6 c) Tiedotettu henkilöstöä	5	1
6 d) Tiedotettu kuntapäittäjiä	5	1
6 e) Järjestetty koulutusta / käyty koulutuksessa	5	1
6 f) Perustettu työryhmä	5	1
6 g) Laadittu kirjalliset ohjeet	5	1
6 h) Varattu talousarvioon resursseja	5	1
6 i) Tehty yhteistyötä työyhteisön sisällä	5	1
6 j) Tehty yhteistyötä työyhteisön ulkopuolella	5	1
6 l) Kehittämällä työkäytäntöjä tehdyn tutkimuksen tai uusien toimintamallien mukaisesti	5	1

MIN 11, MAX 55

Ulkoisen sitoutumisen väitteissä haluttiin pakottaa vastaajat valitsemaan kyllä ja ei -vastausten välillä, koska haluttiin selkeä kanta sen suhteen, onko jotakin konkreettista tehty lakimuutoksen vuoksi vai ei. Sisäisen sitoutumisen väitteissä puolestaan haluttiin antaa vastaajille mahdollisuus valita useammasta vastausvaihtoehdosta, koska mielipideasioihin ei välttämättä pysty antamaan selkeää kyllä tai ei vastausta. Sisäisen sitoutumisen summamuuttuja on muodostettu vastaavasti kuin ulkoisen sitoutumisen (katso taulukko 16).

Taulukko 16. Sisäisen sitoutumisen summamuuttujan muodostaminen

(1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)

	1	2	3	4	5
7 a) Koen lastensuojelulain perhehoitoa koskevien uusien säädösten sisällön merkityksellisenä	5	4	3	2	1
7 b) Mielestäni on tärkeää, että sijaishuolto järjestetään ensisijaisesti perhehoidossa	5	4	3	2	1
7 c) Mielestäni on tärkeää, että perhehoitajat suorittavat ennakkovalmennuksen	5	4	3	2	1
7 d) Mielestäni vastuutyöntekijän nimeäminen perhehoitajalle on hyvä uudistus	5	4	3	2	1
7 e) Mielestäni perhehoitajien vähimmäispalkkio 650 € ei ole riittävä	5	4	3	2	1
7 f) Mielestäni on oleellista, että perhehoitajalle on järjestetty tarvittava tuki sijoituksen aikana	5	4	3	2	1
7 g) Olen tehnyt kaikkeni / teen kaikkeni, jotta lakimuutos on saatu / saataisiin ajantasaiseksi	5	4	3	2	1
7 h) Tämä lakimuutos on ollut ensisijaisena muihin sosiaalipalvelujen muutoksiin verrattuna	5	4	3	2	1
14 a) Olen saanut riittävästi tietoa lakimuutoksesta	5	4	3	2	1
14 c) Lakiuudistus ei ole ollut ristiriidassa oman kantani kanssa	5	4	3	2	1
14 e) Mielestäni lakimuutoksella on positiivinen merkitys kuntamme sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta	5	4	3	2	1

MIN 11, MAX 55

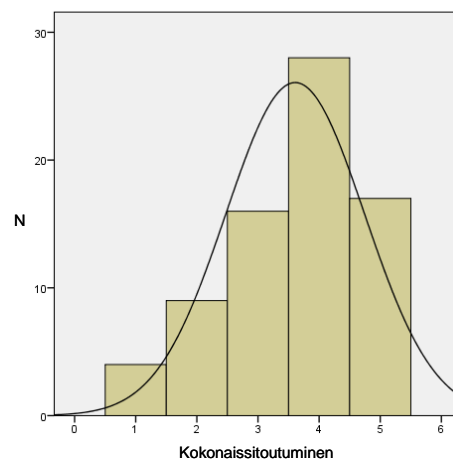
Sitoutumisen summamuuttujien arvot vaihtelevat siis yhdestä viiteen, suuremman arvon kuvastaessa voimakkaampaa sitoutumista lakimuutokseen. Summamuuttujien keskiarvojen perusteella voidaan sanoa (taulukko 16), että sisäinen sitoutuminen näyttäytyy voimakkaampana kuin ulkoinen sitoutuminen. Suurempi keskiarvo kuvastaa voimakkaampaa sitoutumista lakimuutokseen. Kun sisäisen ja ulkoisen sitoutumisen summamuuttujat yhdistetään, saadaan selville sosiaalialan johtajien kokonaissitoutuminen lakimuutokseen. Taulukossa esitellään myös Cronbachin alfa-arvot, joiden arvojen perusteella voidaan sanoa että mittarit ovat luotettavia. Tätä on käyty tarkemmin läpi metodologian tutkimuksen luotettavuutta käsittelevässä luvussa. Ulkoisen sitoutumisen frekvenssijakauman keskiarvo on 3,1, mikä kertoo ulkoisen sitoutumisen olevan jonkin verran keskimääräistä korkeampaa. Tätä voi verrata normaalijakauman keskiarvoon, joka olisi 2,5. Tämän perusteella voidaan päätellä, että keskimääräisesti lakimuutoksen vuoksi on tehty toimenpiteitä kaikissa kunnissa. Sisäisen sitoutumisen keskiarvoksi tulee 3,9, mikä kertoo, että sisäistä sitoutumista voidaan pitää keskimääräistä voimakkaampana. Tästä voidaan päätellä, että keskimääräisesti sosiaalialan johtajat ovat kokeneet lakimuutoksen merkityksellisenä ja he ovat olleet motivoituneita panostamaan siihen. Kokonaissitoutumisen keskiarvoksi tulee 3,5 minkä pohjalta voidaan todeta, että yleisesti sosiaa-

lialan johtajien sitoutuminen lastensuojelulain perhehoitolain muutokseen on ollut keskimääräistä voimakkaampaa. Tästä voidaan päätellä, että keskimääräisesti sosiaalialan johtajat ovat kokeneet lakimuutoksen merkityksellisenä ja he ovat olleet motivoituneita panostamaan siihen ja että sen eteen on tehty toimenpiteitä. Sitoutumisen keskiarvojen perusteella on siis nähtävissä, että sitoutuminen on keskimääräistä voimakkaampaa

Taulukko 17. Sitoutumisen summamuuttujien tunnuslukuja

Sitoutumisen summamuuttujat	Ka	Min	Max	Väittämien lukumäärä	Cronbachin alfa-arvo
Sisäinen sitoutuminen	3,9	1	5	11	0,835
Ulkoisen sitoutuminen	3,1	1	5	11	0,74
Kokonaissitoutuminen	3,5	2	10	22	0,848

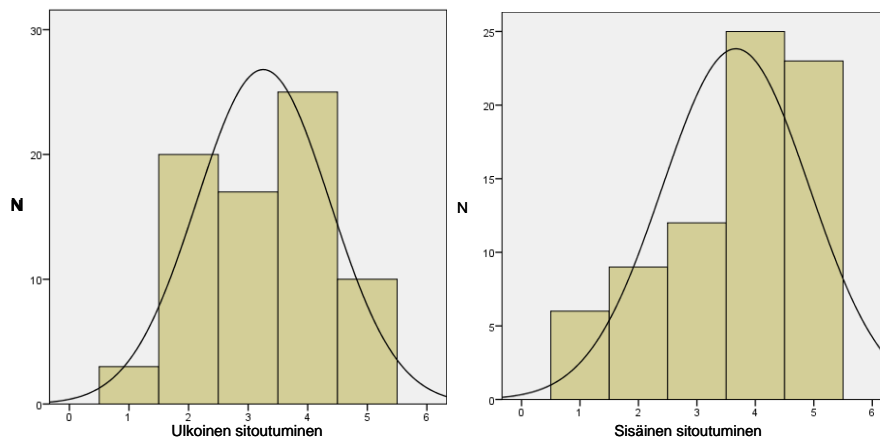
Seuraavaksi esitetään tutkimusaineiston ulkoisen ja sisäisen sitoutumisen sekä kokonaissitoutumisen summamuuttujien jakaumat. Jakaumat on jaettu viiteen tasaväliseen luokkaan hahmottamisen helpottamiseksi. Kun katsotaan pelkkää kokonaissitoutumista (kts. kuvio 10) voidaan todeta, että keskimääräisesti sosiaalialan johtajat näyttäisivät olevan hyvin sitoutuneita lakimuutokseen.

Kuvio 10. Kokonaissitoutumisen jakauma

Kun ulkoisen ja sisäisen sitoutumisen jakaumia tarkastellaan erikseen (katso kuvio 11) nähdään selkeät poikkeamat jakaumissa. Huomionarvoista on se, että sisäisen sitoutumisen jakaumassa voidaan havaita korkeammat sitoutumisen arvot noin 64 prosenttia vastaajista, kun vastaavasti ulkoisen sitoutumisen jakaumassa vastaukset jakautuvat tasaisemmin kaikkiin luokkiin. Jakaumia katsoessa

huomio kiinnittyi kuitenkin jakaumien ääripäihin, joissa sitoutuminen on alhaisinta ja korkeinta. Sosiaalialan johtajien sitoutumistyyppien avulla pyritään selvittämään mitkä tekijät ovat vaikuttaneet sitoutumisen erilaisiin muodostumisiin.

Kuvio 11. Ulkoisen ja sisäisen sitoutumisen jakaumat

7.3 Eri tavoin sitoutuneiden sosiaalialan johtajien ryhmät - sitoutumistyyppit

Seuraavassa esitellään sitoutumistyyppien muodostaminen sekä eri sitoutumistyyppien jakaumat. Sen jälkeen kvantitatiiviseen analyysiin yhdistetään kvalitatiivinen analyysi, joiden synteessä muodostuu lopulliset sosiaalialan johtajien sitoutumistyyppit.

7.3.1 Dikotomisointi – sitoutumistyyppien muodostaminen

Edellisessä alaluvussa esiteltyjen summamuuttujien frekvenssijakaumien perusteella voitiin päätellä, että sitoutuminen on ollut keskimäärin voimakkaampaa. Tutkimuksessa etsitään vastausta siihen, miten eri tavoin sitoutuneet sosiaalialan johtajien ryhmät eroavat toisistaan ja mikä niissä on tyypillistä. Tällä asettelulla toivotaan saavan syvempää tietoa sosiaalialan johtajien sitoutumisesta ja ilmiön taustalla olevista seikoista. Eri tavoin sitoutuneiden sosiaalialan johtajien ryhmät on muodostettu dikotomisoimalla sisäisen ja ulkoisen sitoutumisen summamuuttujat. Kaksoissitoutumisen tutkimuksessa dikotomisointia on kuitenkin käytetty paljon erilaisiin sitoutumiskombinaatioihin perustuvien ryhmien rakentamisessa (esim. Pentti Jokivuori 2002). Useimmiten dikotomisointi on perustunut joko mediaanin perusteella tapahtuvaan jakoon tai mittareiden keskipistejakoon. Sisäisen ja

ulkoisen summamuuttujat on dikotomisoitu mediaania apuna käyttäen. Kun indikaattorit katkaistaan mediaanin kohdalta kahteen yhtä suureen ryhmään, saadaan molemmille sitoutumisen ulottuvuuk-
sille kaksi eri tavoin sitoutunutta yhtä suurta ryhmää. Ulkoinen ja sisäinen sitoutuminen jakaantuvat
näin sellaisiin, joiden sitoutuminen on alle mediaanin ja sellaisiin, joiden sitoutuminen on yli medi-
aanin. Kun nämä dikotomisoidut sisäisen ja ulkoisen summamuuttujat ristiintaulukoidaan keske-
nään, syntyy nelikenttä (taulukko 18) . Näin ollen saadaan neljä ryhmää: 1) heikko ulkoinen ja sisäi-
nen sitoutuminen (25 % vastaajista), 2) vahva sisäinen ja heikko ulkoinen sitoutuminen (15 % vas-
taajista), 3) vahva ulkoinen ja heikko sisäinen sitoutuminen (17 % vastaajista) ja 4) vahva ulkoinen
ja sisäinen sitoutuminen (43 % vastaajista). Ryhmät siis edustavat erilaisia sitoutumistyyppisiä.

Taulukko 18. Sitoutumisen tyyppien muodostuminen

SISÄINEN SI- TOUTUMINEN	ULKOINEN SITOUTUMINEN		Yhteensä
	Heikko	Vahva	
Heikko	Tyyppi 1 25 % (n=19)	Tyyppi 3 17 % (n=13)	43 % (n=32)
Vahva	Tyyppi 2 15 % (n=11)	Tyyppi 4 43 % (n=32)	57 % (n=43)
Yhteensä	40 % (n=30)	60 % (n=45)	100 % (n=75)

7.3.2 Sitoutumistyyppien jakaumat

Aluksi tarkastellaan vastausjakaumia eri sitoutumistyyppien avulla ja analyysin keskiössä on se mitä
erilaista ne tuovat yleiseen vastausjakaumaan verrattuna sekä toisiin sitoutumistyyppisiin. Sen jäl-
keen kvantitatiivisen analyysin tuloksiin yhdistetään kvalitatiivinen analyysi. Sitoutumistyyppit ovat
täten muodostuneet kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen analyysin synteessä.

Yleisen jakauman mukaan vastaajien kunnissa on keskimääräisesti enemmän kuin yksi, mutta vä-
hemmän kuin kaksi huostaan otettua lasta tuhatta asukastaan kohti. Kun tätä peilataan sitoutumis-
tyyppien kautta, voidaan tehdä havainto, että selkeästi ensimmäisen sitoutumistyyppin kohdalla on
vähemmän sijoituksia. Tämän sitoutumistyyppin kohdalla korostuu myös se, että vastaajista noin 26
prosenttia vastasi, että sijoituksia on enemmän kuin 2,1 mutta vähemmän kuin 3,3. Näin ollen voi-
daan todeta, että ensimmäiselle sitoutumistyyppille on ominaista että sijoituksia on vähän tai ei lain-

kaan. Nämä olivat selkeitä piirteitä. Toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa on pääsääntöisesti yhdestä kahteen huostaan otettua lasta 1000 asukasta kohti. Tämä on tyypillistä myös kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa. Tästä voidaan päätellä, että toisen ja kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa on keskimääräisesti verrattuna muihin kuntiin. Neljännen sitoutumistyyppin kunnissa jakaantuu aika tasaisesti.

Taulukko 19. Huostaanotettujen lasten määrä tuhatta asukasta kohti

		[5a] Huostaanotettujen lasten määrä tuhatta asukasta kohti			Yhteensä
		<1	1<2	2,1<3,3	
Sitoutumistyyppi	1	8	6	5	19
		42 %	32 %	26 %	100 %
		11 %	8 %	6 %	25 %
	2	2	7	2	11
		18 %	64 %	18 %	100 %
		3 %	9 %	3 %	15 %
	3	3	8	2	13
		23 %	62 %	15 %	100 %
		4 %	11 %	3 %	17 %
	4	11	14	7	32
		34 %	44 %	22 %	100 %
		15 %	19 %	9 %	43 %
Yhteensä		24	35	16	75
		32 %	47 %	21 %	100 %

Verrattaessa huostaan otettujen lasten sijoitusmuotoa perhe- ja laitoshoidon välillä, voidaan todeta eri sitoutumistyypeillä olevan ominaiset piirteet tämän suhteen. Ensimmäisen sitoutumistyyppille on ominaista, että sijoitukset ovat laitoshoitopainotteisia. Kyseisen sitoutumistyyppin vastaajien mukaan lähes 37 prosenttia sijoitetuista lapsista on neljäsosa tai vähemmän perhehoidossa ja loput laitoshoidossa. Huomion kiinnittää myös se, että perhehoidossa ei ole 76–100 prosenttia huostaan otetuista lapsista yhdessäkään tämän sitoutumistyyppin kunnassa. Toiselle ja kolmannelle sitoutumistyyppille on ominaista, että perhehoidossa ja laitoshoidossa on keskimääräisesti yhtä suuri määrä sijoitettuja lapsia. Neljännelle sitoutumistyyppille on ominaista, että sijoitukset ovat muihin sitoutumistyyppihin verrattuna enemmän perhehoitopainotteista. Kyseisen sitoutumistyyppin vastaajien mukaan lähes 19 prosentilla sijoitetuista lapsista on perhehoidossa enemmän kuin kolme neljäsosaa.

Taulukko 20. Huostaanotetuista lapsista perhehoidossa olevien määrä verrattuna laitoshoidon

		[5b/c] Huostaanotetuista lapsista perhehoidossa olevien määrä verrattuna laitoshoidon				Yhteensä
		0-25 %	26-50 %	51-75 %	76-100 %	
Sitoutumistyyppi	1	7 36 % 9 %	6 32 % 8 %	6 32 % 8 %	0 0 % 0 %	19 100 % 25 %
	2	1 9 % 1 %	5 46 % 7 %	4 36 % 5 %	1 9 % 1 %	11 100 % 14 %
	3	1 8 % 1 %	7 53 % 9 %	4 31 % 5 %	1 8 % 1 %	13 100 % 17 %
	4	3 9 % 4 %	12 38 % 16 %	11 34 % 15 %	6 19 % 8 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		12 16 %	30 40 %	25 33 %	8 11 %	75 100 %

Tutkimuksessa haluttiin kartoittaa onko mitään erityistä syytä tai syitä, miksi sosiaalialan johtajat pitävät tärkeänä lastensuojelun perhehoitoon panostamista. Eri taustatekijöiden kartoittavien kysymysten vastausjakaumat on esitetty liitteessä 6. Yleisten jakaumien perusteella tärkeimmiksi seikoiksi nousi lapsen etu ja perhehoidon edullisuus verrattuna laitoshoidon. Kun tätä tarkastellaan eri sitoutumistyyppien kautta, tulee selkeästi esiin, että toinen ja neljäs sitoutumistyyppi pitävät lastensuojelun perhehoitoon panostamisen ehdottoman tärkeänä seikkana *lapsen etua*. Näiden sitoutumistyyppien vastaajista kaikki vastasivat näin. Voidaan sanoa myös, että ensimmäiselle ja kolmannelle sitoutumistyyppille on myös tärkeää lapsen etu perhehoidon panostamiselle. *Alueellisen tasa-arvon* vuoksi perhehoitoon panostamisen vastaukset noudattavat yleistä jakaumaa. Eri sitoutumistyyppien sosiaalialan johtajat suhtautuvat alueelliseen tasa-arvoon hyvin samansuuntaisesti. Lastensuojelun perhehoitoon panostamiseen *lakimuutoksen* vuoksi jakoi eri sitoutumistyyppijä. Niin toisen kuin neljännenkin sitoutumistyyppin vastaajista noin neljäsosa piti sitä erittäin tärkeänä, kun samalla ensimmäisen ja kolmannen sitoutumistyyppin vastaajista ei kukaan pitänyt erittäin tärkeänä. Selkeästi toinen sitoutumistyyppi piti panostamista lakimuutoksen vuoksi tärkeimpänä muihin sitoutumistyyppihin verrattuna. Selkeästi negatiivisimmin tähän suhtautui ensimmäinen sitoutumistyyppi, jonka vastaajista neljäsosa oli asiasta täysin eri mieltä. *Kuntapäätäjien ohjeistuksen* vuoksi perhehoitoon satsaamisesta ei ollut selkeää mielipidettä millään sitoutumistyyppillä. *Perhehoidon edulli-*

suuden vuoksi siihen satsaamista piti tärkeänä neljäs sitoutumistyyppi. Kolmas sitoutumistyyppi piti sitä myös jonkin verran tärkeänä seikkana. Muilla jakaantui.

Yleisesti yli puolet sosiaalialan johtajista oli sitä mieltä, että ovat kokeneet johtamisuransa aikana vaikeutta noudattaa valtion säätämiä lakimuutoksia. Hyvin samalla tavoin jakaantui ensimmäinen ja neljäs sitoutumistyyppi. Kun tätä tarkastellaan sitoutumistyyppien mukaan, huomataan että kaikkein vaikeimmaksi noudattamisen yleisesti lakimuutoksiin koki kolmas sitoutumistyyppi josta 77 prosenttia oli tätä mieltä. Kaikista positiivisimmin lakimuutokseen noudattamisen yleisesti koki toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat.

Taulukko 21. Valtion lakimuutoksiin sitoutuminen

		[13] Vaikeus sitoutua valtion lakimuutoksiin		Yhteensä
		Ei	Kyllä	
Sitoutumistyyppi	1	10 53 % 13 %	9 47 % 12 %	19 100 % 25 %
	2	7 64 % 9 %	4 36 % 5 %	11 100 % 15 %
	3	3 23 % 4 %	10 77 % 13 %	13 100 % 17 %
	4	15 47 % 20 %	17 53 % 23 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		35 47 % 47 %	40 53 % 53 %	75 100 % 100 %

Lastensuojelulain perhehoitoa koskevan lakimuutoksen sosiaalialan johtajat olivat yleisesti kokeneet helpommaksi noudattaa kuin yleensä miten he suhtautuivat lakimuutoksiin. Neljännen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat kokeneet helpoimmaksi lastensuojelulain perhehoitoa koskevan lakimuutoksen noudattamisen. Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat olivat puolestaan kokeneet vaikeammaksi lastensuojelulain perhehoitoa koskevan muutokseen noudattamisen.

Taulukko 22.

Perhehoitolakiin sitoutuminen

	[12] Perhehoitolakiin vaikeus sitoutua		Yhteensä
	Ei	Kyllä	
Sitoutumistyyppi 1	12	7	19
	63 % 16 %	37 % 9 %	100 % 25 %
2	6	5	11
	55 % 8 %	45 % 7 %	100 % 15 %
3	4	9	13
	31 % 5 %	69 % 12 %	100 % 17 %
4	23	9	32
	72 % 31 %	28 % 12 %	100 % 43 %
Yhteensä	45	30	75
	60 % 60 %	40 % 40 %	100 % 100 %

Sosiaalialan johtajista 83 prosenttia vastasi, että perhehoito toimii tutkimuskyselyn täyttöhetkellä lainmukaisesti. Kun tätä tarkastellaan sitoutumistyyppien jakaumien mukaisesti, huomataan että toisen ja neljännen sitoutumistyyppien vastausjakaumat ovat lähes identtiset. Molemmissa sitoutumistyypeissä noin 91 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että perhehoito toimii lainmukaisesti. Kolmannen sitoutumistyyppin kohdalla vastaava prosentti suhteellisen korkea 85 prosenttia. Ensimmäisestä sitoutumistyyppistä lähes 37 prosenttia vastasi, ettei perhehoito toimi kyselyn vastaamisen hetkellä lainmukaisesti. Ensimmäisellä sitoutumistyyppillä on ollut eniten ongelmia perhehoidon lainmukaisessa toteuttamisessa.

Taulukko 23.

Perhehoidon lainmukainen toimivuus

	[20] Toimiiko perhehoito lainmukaisesti?		Yhteensä
	ei	kyllä	
Sitoutumistyyppi 1	7	12	19
	37 %	63 %	100 %
2	9	16	25
	9 %	91 %	100,0 %
3	1	10	11
	15 %	85 %	100,0 %
4	2	11	13
	9 %	91 %	100,0 %
Yhteensä	3	29	32
	17 %	83 %	100 %
	4	39	43
	13	62	75
	17 %	83 %	100 %
	17 %	83 %	100 %

Tutkimuksessa haluttiin selvittää sosiaalialan johtajien suhtautumista sen suhteen, uskovatko he laitoshoidon vähenevän ja perhehoidon lisääntyvän kunnissaan lakimuutoksen myötä. Väitteistä 15 c ja 15 d muodostettiin summamuuttuja (katso liite 7), jonka jakauman mukaan positiivisimmin laitoshoidon vähenemiseen ja perhehoidon lisääntymiseen uskoo neljännän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat. Toisen ja kolmannen sitoutumistyyppien sosiaalialan johtajien jakaumat ovat keskenään hyvin samankaltaisia. Molemmista sitoutumistyypeistä reilu kolme viidesosaa suhtautuu positiivisesti siihen, että lakimuutoksen vuoksi laitoshoido vähenee ja perhehoito lisääntyy. Ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat suhtautuvat tähän kaikista negatiivisimmin, sen vastaajista lähes 58 prosenttia uskoo, ettei lakimuutos lisää perhehoitoa ja vähennä laitoshoidoa.

Kun aluehallintovirastojen aluejakoa katsotaan sitoutumistyyppien mukaisesti, voidaan todeta ensimmäiselle sitoutumistyyppille olevan ominaista, että vastaajat ovat pääsääntöisesti Itä-Suomen tai Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintovirastojen alueilta. Ominaista on myös se, että tämän sitoutumistyyppin vastaajat eivät ole Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueelta. Toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajille on ominaista, että sosiaalialan johtajat ovat aika tasaisesti jakautuneet kaikkien aluehallintovirastojen alueelle. Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajille on ominaista, että he ovat Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueelta. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat eivät ole tyypillisesti Itä-Suomen aluehallintoviraston alueelta. Neljännän sitoutumistyyppin sosiaa-

lialan johtajat ovat pääsääntöisesti Etelä-Suomen, Lounais-Suomen sekä Länsi- ja Sisä-Suomen alueelta. Jos jakaamaa tarkastellaan Aluehallintovirastojen jakauman näkökulmasta, voidaan todeta, että Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueelta olevat sosiaalialan johtajat kuuluvat tyypillisesti joko kolmanteen tai neljanteen sitoutumistyyppiin. Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelta vastanneet sosiaalialan johtajat ovat tyypillisesti neljännestä sitoutumistyyppistä. Itä-Suomen aluehallintoviraston alueelta olevat sosiaalialan johtajat ovat puolestaan tyypillisesti ensimmäisestä sitoutumistyyppistä. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueelta olevat sosiaalialan johtajat ovat tyypillisesti ensimmäisestä tai neljännestä sitoutumistyyppistä. Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen vastaajat hajaantuivat aika tasaisesti kaikkiin sitoutumistyyppisiin.

Taulukko 24. Sitoutumistyytit aluehallintovirastoittain

	[11] Aluehallintovirasto						Yhteensä
	Etelä-Suomen AVI	Lounais-Suomen AVI	Itä-Suomen AVI	Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	Pohjois-Suomen AVI	Lapin AVI	
Sitoutumistyyppi 1	0 0 % 0 %	2 10 % 3 %	6 32 % 8 %	7 38 % 9 %	2 10 % 3 %	2 10 % 3 %	19 100 % 25 %
2	2 18 % 3 %	1 9 % 1 %	3 28 % 4 %	2 18 % 3 %	1 9 % 1 %	2 18 % 3 %	11 100 % 15 %
3	5 39 % 7 %	1 8 % 1 %	0 0 % 0 %	3 23 % 4 %	2 15 % 3 %	2 15 % 3 %	13 100 % 17 %
4	7 22 % 9 %	8 25 % 11 %	3 9 % 4 %	9 29 % 12 %	3 9 % 4 %	2 6 % 3 %	32 100 % 43 %
Yhteensä	14 19 % 19 %	12 16 % 16 %	12 16 % 16 %	21 27 % 27 %	8 11 % 11 %	8 11 % 11 %	75 100 % 100,0 %

Kun asukasmäärä katsotaan sitoutumistyyppiin mukaisesti asukasmäärä luokiteltuna kahteen eri luokkaan, huomataan että tyypillisesti ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtaja on kunnasta jossa on vähemmän asukkaita kuin 20 000 (kts. liite 8). Kun tarkastellaan asukasmääriä viisi-luokkaisessa jaottelussa, huomataan että alle 5000 asukkaan kunnasta on yli puolet ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajista. Toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat jakaantuvat kaikenkokoisiin kuntiin aika tasaisesti. Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat myös ai-

ka tasaisesti jakautuneet eri kokoisiin kuntiin. Neljännelle sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajille on ominaista, että he tulevat kunnasta jossa on asukkaita 20 000–49 999.

Sosiaalialan johtajilta kysyttiin syitä, jos heidän kunnassaan ei panosteta lastensuojelun perhehoitoon. Vastaukset on esitetty liitteessä 9. Sijoitettujen lapsen puute on selkeästi syy ensimmäisellä sitoutumistyyppillä. Noin kolmasosa kyseisen sitoutumistyyppin vastaajista ilmoitti, että he eivät tämän vuoksi panosta perhehoitoon. Neljännestä sitoutumistyyppistä löytyi myös pieni osa, jotka olivat tätä mieltä. Huomion arvoista on se, että toisessa ja kolmannessa sitoutumistyyppissä ei ole yhtään kuntaa, joissa ei olisi sijoituksia. *Taloudellisia resursseja* ja *aikapulaa* ei nähty esteenä perhehoitoon panostamiselle. Sitoutumistyyppinä verrattaessa toisiinsa, voidaan tehdä päätelmä, että ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajia arveluttaa eniten taloudellisten resurssien riittävyys perhehoitoon panostamiseen. *Työvoimapulan* kokee vähiten esteeksi toisen ja neljännen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat. *Perhehoitajien rekrytointi* perhehoidon panostamisen esteeksi jakaantui yleisessä jakaumassa hyvinkin tasaisesti. Sitoutumistyyppien kautta asiaa tarkasteltuna huomataan, että ensimmäisen sitoutumistyyppin vastaajista noin puolet on täysin tai jonkin verran samaa mieltä siitä, että perhehoitajien rekrytoinnin haastavuus on esteenä perhehoidon panostamiselle. Kolmannen sitoutumistyyppin vastaajat pitävät sitä selkeästi myös esteenä. Toisen sitoutumistyyppin vastaajat puolestaan ovat selkeästi sitä mieltä, että perhehoitajien rekrytoinnin haastavuutta ei nähdä esteenä perhehoitoon panostamiselle. Neljännen sitoutumistyyppin vastaajien vastaukset jakaantuvat kaikkiin vastausluokkiin, mutta selkeästi on nähtävissä positiivinen painotus sen suhteen, ettei sitä nähdä esteenä. *Kuntapäätäjien mielipidettä* ei missään sitoutumistyyppissä nähty esteenä perhehoitoon panostamiselle. Toisen ja neljännen sitoutumistyyppien sosiaalialan johtajien kunnissa kuntapäätäjät pitävät perhehoitoon panostamista tärkeänä. Kunta päätäjien arveltiin pitävän perhehoitoon panostamista vähien tärkeänä ensimmäisen sitoutumistyyppin kunnissa. *Sijoitettujen lasten moniongelmaisuus* nähtiin osittain esteeksi perhehoitoon sijoittamiselle. Vahvimmin tätä mieltä olivat ensimmäinen ja kolmas sitoutumistyyppi. Positiivisimmin tämän näki toisen sitoutumistyyppin vastaajat, joista noin 64 prosenttia oli sitä mieltä, ettei sijoitettujen lasten moniongelmaisuus ole esteenä perhehoitoon panostamiselle. Yhdeksännen patteriston väittämistä muodostettiin summamuuttuja (kts. liite 10), jolla haluttiin katsoa sitä, että millä tavalla eri sitoutumistyyppit suhtautuvat perhehoidon panostamiseen ja kokevatko he siinä olevan esteitä. Selkeästi vahvimmin esteitä perhehoitoon panostamiselle koki ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat. Kolmas sitoutumistyyppi näki myös enemmän esteitä perhehoitoon panostamiselle. Positiivisimmin asian näki toinen ja neljäs sitoutu-

mistyyppin vastaajat, joissa molemmissa lähes 70 prosenttia suhtautui positiivisesti perhehoitoon panostamiselle eivätkä nähneet esteitä syynä panostamiselle.

Kysymyspatteristoilla 14 ja 15 selvitettiin sosiaalialan johtajien suhtautumista lastensuojelulain perhehoidon lakimuutosta koskeviin väittämiin. Kysymysten vastausjakaumat sitoutumistyypeittäin on esitetty liitteissä 10 ja 11. Patteristojen vastausjakaumat on esitetty seuraavassa sitoutumistyypeittäin. *Ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat* eivät ole mielestään saaneet riittävästi ohjeistusta ja tietoa lakimuutoksesta. Huomion arvoista on se, että ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajista ei yksikään ollut täysin sitä mieltä, että olisivat saaneet riittävästi tietoa ja ohjeistusta lakimuutoksesta. Sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat kokivat, että valtion tulisi yleisesti antaa lisäresursseja kuntien käyttöön lakimuutosten yhteydessä. Selkeästi ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat kokevat enemmän lakimuutoksen olleen ristiriidassa oman kannan kanssa kuin muilla sosiaalialan johtajilla. Osa heistä on joutunut myös kuntapäätäjien kanssa ristiriitaiseen asemaan lakimuutoksen vuoksi. Kuitenkin he ovat kokeneet, että lakimuutoksella on positiivinen merkitys kunnan sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta. Ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat uskovat tähän kuitenkin vähiten verrattuna muihin sitoutumistyypeihin, noin 74 prosenttia heistä on epävarmoja asian suhteen. Epävarmoja he ovat myös sen suhteen, että onko lakimuutos merkityksellinen tasa-arvon ja asiakkaan oikeuksien kannalta. Ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajista yksikään ei ollut täysin samaa mieltä, että lakimuutos on lisännyt perhehoidon osuutta. He ovat myös epävarmimpia sen suhteen, että pystytäänkö heidän kunnassaan tukemaan perhehoitajia riittävästi ja että onko perhehoitajaresurssia tarpeeksi saatavilla. He ovat epävarmimpia perhesijoitusten paremmuudesta laitossijoituksiin verrattuna. Ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien näkemyksen mukaan sijoitetut lapset ovat moniongelmaisempia kuin aikaisemmin.

Toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat saaneet riittävästi tietoa ja ohjeistusta lakimuutoksesta. Toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat vahvimmin sitä mieltä, että valtion tulisi yleisesti antaa lisäresursseja kuntien käyttöön lakimuutosten yhteydessä. Toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajista kaikki olivat sitä mieltä, ettei lakimuutos ole ollut ristiriidassa oman kannan kanssa, eivätkä ole joutuneet kuntapäätäjien kanssa ristiriitaiseen tilanteeseen lakimuutoksen vuoksi. He ovat kokeneet myös, että lakimuutoksella on positiivinen merkitys kunnan sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta. Toinen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat uskovat eniten siihen, että lakimuutoksella on merkitystä alueellisen tasa-arvon kannalta. Lisäksi he pitävät lakimuutosta merki-

tyksellisenä asiakkaan oikeuksien kannalta. Toisaalta toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat epävarmoja lakimuutoksen vaikutuksesta. Lastensuojelun perhehoitoa pystytään järjestämään kaikille sitä tarvitseville heidän kunnissaan toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien mielestä. Heidän mielestään heillä on myös vastausjakauman perusteella parhaat perhehoitajaresurssit. Siitä huolimatta myös näissä kunnissa tarvitaan perhehoitajaresursseja lisää ja kokevat, että sijoitetut lapset ovat moniongelmaisempia kuin aikaisemmin.

Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat kokevat, etteivät he ole saaneet mielestään riittävästi ohjeistusta ja tietoa lakimuutoksesta. He kokevat myös, että valtion tulisi yleisesti antaa lisäresursseja kuntien käyttöön lakimuutosten yhteydessä. Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat kokevat selkeästi enemmän lakimuutoksen olleen ristiriidassa oman kantansa kanssa kuin muiden sitoutumistyyppien sosiaalialan johtajat. Osa heistä on joutunut myös ristiriitaiseen asemaan kuntapäättäjien kanssa lakimuutoksen vuoksi. Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat jokseenkin sitä mieltä, että lakimuutoksella on positiivinen vaikutus sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta. He ovat kuitenkin epävarmoja sen suhteen, että onko lakimuutos ollut merkityksellinen tasa-arvon kannalta. He suhtautuvat myös negatiivisesti sen suhteen, että lakimuutos olisi merkityksellinen asiakkaan oikeuksien kannalta. Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat uskovat kuitenkin varovaisen myönteisesti lakimuutoksen vähentävän laitoshoitoon sijoitettavien lasten määrää, vaikka perhehoitajien resurssimäärän koettiin olevan heikko ja sijoitettavien lasten olevan moniongelmaisempia. Siltikin he uskovat sitoutumistyypeistä eniten lakimuutoksen muuttavan toimintaa heidän kunnissaan.

Neljännän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat kokeneet saaneensa riittävästi tietoa ja ohjeistusta lakimuutoksesta. Heidän mielestään valtion tulisi yleisesti antaa lisäresursseja kuntien käyttöön lakimuutosten yhteydessä. Lakimuutos ei ole ollut ristiriidassa heidän oman kantansa kanssa. Neljännän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovatkin sitä mieltä, etteivät ole joutuneet kuntapäättäjien kanssa ristiriitaiseen tilanteeseen lakimuutoksen vuoksi. He ovat myös kokeneet, että lakimuutoksella on positiivinen merkitys kunnan sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat näkevät vahvimmin, että lakimuutoksella on merkitystä alueellisen tasa-arvon kannalta. He ovat vahvasti sitä mieltä, että lakimuutos on merkityksellinen asiakkaan oikeuksien kannalta. Neljännän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat uskovat positiivisimmin siihen, että lakimuutoksen myötä laitoshoidon vähenee kunnassa. He kokevat voimakkaimmin sitoutumistyypeistä lakimuutoksen vaikuttavan perhehoidon lisääntymiseen. Neljännän sitoutumistyyppin

sosiaalialan johtajat kokevat voimakkaimmin, että kunnassa tulee panostaa lastensuojelun perhehoiton suunnitelmallisuuteen. He uskovat kaikista sitoutumistyypeistä vahvimmin siihen, että pystyvät tukemaan perhehoitajia riittävästi. vastausjakauman perusteella voidaan yleisesti todeta, että perhesijoitusta pidetään laitoshoidon parempana vaihtoehtona. Vahvimmin tämä ilmenee neljännen sitoutumistyyppin vastaajista, joista lähes puolet oli täysin samaa mieltä. He ovat myös sitä mieltä, että sijoitetut lapset ovat moniongelmaisempia kuin ennen.

Sitoutumistyyppien muodostamisessa on käytetty edellä läpikäytyjä jakaumia, sitoutumistyyppien keskinäiseen vertailuun tehtyä taulukko (kts. liite 12) ja näihin on yhdistetty tutkimuksen laadullinen aineisto.

7.3.2.1 Sitoutumistyyppi 1 – ”pelkällä lakimuutoksella ei tehdä muutoksia”

Seuraavaksi esitetään kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen analyysien synteessinä keskeisimmiksi nousevat tekijät, jotka kuvaavat tyypillisesti sosiaalialan johtajien ensimmäistä sitoutumistyyppiä. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvien sosiaalialan johtajien niin sisäinen kuin ulkoinenkin sitoutuminen ovat alhaiset. Sitoutumisen teoriaan peilaten tämä kuvastaa sitä, että tähän ryhmään kuuluva sosiaalialan johtaja ei pidä lakimuutosta henkilökohtaisesti merkityksellisenä eikä lakimuutoksen vuoksi ole tehty juurikaan toimenpiteitä.

Tyypillinen ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtaja on pienestä kunnasta, joka sijaitsee Itä-Suomen tai Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintoviraston alueella. Näissä kunnissa huostaan otettujen lasten määrä vaihtelee voimakkaasti. Huostaanotot ovat selkeästi laitospainotteisempia verrattuna muiden sitoutumistyyppien huostaanottoihin. Ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa reilusti yli puolessa toimii lastensuojelun perhehoito uuden lainhengen mukaisesti heidän oman arvionsa mukaan. Vastaajien arvio lastensuojelun perhehoidon toimivuudesta kunnissaan on optimistinen, koska analyysin perusteella tulee selkeästi esiin se, että tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat eivät ole lakimuutokseen sitoutuneita. Muihin sitoutumistyyppihin verrattuna tällä sitoutumistyyppillä on ollut eniten ongelmia perhehoidon lainmukaisessa toteuttamisessa.

Sytä lastensuojelun perhehoitoa koskevan lakimuutokseen sitoutumattomuuteen löytyi lukuisia. Ensinnäkin tämän sitoutumistyyppin kunnissa ei ole mahdollisuutta noudattaa lastensuojelun perhe-

hoidon muutosta ilman resurssien lisäämistä uuden palvelumuodon kehittämiseen. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajia arveluttaa eniten taloudellisten resurssien riittävyys perhehoidon panostamiseen. He kokivat yleisesti myös eniten esteitä perhehoitoon panostamiseen. Ja sen vuoksi on sitoutumistyypeistä epävarmin sen suhteen, että lakimuutoksella olisi positiivinen vaikutus sosiaali- palvelujen kehittämisen suhteen.

”Resurssit ja odotukset eivät kohtaa, lisäksi valtion viranomaiset (AVI, Valvira) jääneet elämään vanhoihin rakenteisiin. Palveluiden kehittäminen vaikeaa.” (60)

”Lastensuojelulain muutos 2008 toi jo mukanaan velvoitteita, jolloin silloisilla resursseilla oli mahdoton vastata ja nykyisilläkään resursseilla velvoitteet eivät täyty. Sen jälkeen tapahtuneet lastensuojelulain muutokset ovat tulleet vielä lisävelvoitteina jo ennestään ylikuormitetuille työntekijöille ja alimitoitettulle resurssoinnille muutenkin. Siitä huolimatta muutokset ovat olleet tärkeitä ja hyviä ja niitä on yritetty toteuttaa kulloisenkin mahdollisuuden mukaisesti” (67)

Toiseksi tämän sitoutumistyyppin kunnissa on harvoin tarvetta lastensuojelun erityispalveluihin. Kaikissa ensimmäisen sitoutumistyyppin kunnissa ei ole lainkaan huostaan otettuja lapsia.

”Valmius pitäisi olla kaikkiin mahdollisiin erityisratkaisuihin, mutta niiden tarvetta ani harvoin jos koskaan. Tällä hetkellä ei ole sijoituksia. Jos olisi, niin olisi todellista vaikeutta. Ei kannata rekrytoida sekä valmentaa/kouluttaa perheitä, jos todennäköisyys sijoitukselle lähiaikoina/vuosina on lähellä nollaa.” (3)

Kolmanneksi sosiaalialan johtajat ovat kokeneet perhehoitajien rekrytoinnin vaikeana sekä heille riittävän tuen järjestämisen.

”Tarvittaessa pystymme saamaan ostopalveluna perhesijoituksia, vaikka omia sijaisperheitä työntekijäresursseilla on mahdotonta kouluttaa/tukea. Ostopalvelu sisältää perheiden koulutuksen ja tuen.” (52)

”Kunnassamme ei ole perhehoitajia.” (38)

Neljänneksi sosiaalialan johtajat ovat kokeneet huostaan otettavien lasten olevan moniongelmaisia, jonka on nähty olevan esteenä lastensuojelun perhehoitoon sijoittamiselle.

”...Toinen syy sijoitettavien lasten psyykinen vointi ja vahva oireilu, jota monikaan sijaisperhe ei ole valmis ottamaan vastaan/jatkamaan sijoitussuhdetta saamastaan tuestaan huolimatta.” (64)

”...Lisäksi perhehoidon ensisijaisuus ei toteudu aina sijaisperheen puuttumisen vuoksi tai siksi, että sijaisperhe ei halua ottaa vaikeasti oireilevaa sijaislasta tai jatkaa vaikeasti oireilevan sijaislapsen sijoitusta tukemisesta huolimatta.” (67)

Viidenneksi lastensuojelulain perhehoitoa koskevan muutoksen sitoutumattomuuden taustalla nähdään sosiaalialan johtajien näkemys siitä, etteivät he näe erityisen tärkeänä mitään syytä, miksi lastensuojelun perhehoitoon tulisi yleisesti panostaa. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat suhtautuivatkin lastensuojelun perhehoitoon kaikista negatiivisimmin verrattuna muihin sitoutumistyyppeihin. Sosiaalialan johtajat eivät ole myöskään vakuuttuneita perhesijoituksen paremmuudesta laitoshoidon suhteen. Ensimmäinen sitoutumistyyppi onkin epävarmin sen suhteen, onko lakimuutos ristiriidassa oman henkilökohtaisen kantansa suhteen. Välttämättä perhehoitosijoitus ei ole edes mahdollista sosiaalipalvelujen rakenteellisista tekijöistä johtuen.

”Perhesijoitus ei ole automaatti, vaan edelleen on harkittava sijoituspaikkaa lapsen tarpeiden perusteella ja nimenomaan lapsen kokonaistilanne huomioiden. Perhesijoitukset ovat toki mahdollisia, mutta ei lapsen kannalta välttämättä paras vaihtoehto.” (52)

”Laitossijoitus on parempi vaihtoehto, kun ei ole muuta vaihtoehtoa!” (3)

Syitä lastensuojelun perhehoitoa koskevan lakimuutokseen sitoutumattomuuteen ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajilla ovat siis resurssien riittämättömyys palvelumuodon kehittämiseen tai ylläpitämiseen, sijoitettujen lasten puuttuminen/vähyys, sijaisperheiden puute ja heille järjestettävän tuen puute, sijoitusten laitospainotteisuus, sijoitettavien lasten moniongelmaisuus ja sosiaalialan johtajien negatiivinen näkemys lastensuojelun perhehoitoon ja sen kehittämiseen sekä epävarma näkemys siitä onko perhesijoitus laitossijoitusta parempi vaihtoehto, kuntapäätäjät eivät pidä tärkeänä ja ei nähdä tärkeänä panostaa asiaan lakimuutoksen vuoksi. Sitoutumattomuuteen vaikuttavia syyt eli esteet lakimuutokseen sitoutumiseen ovat selkeä syy siihen, miksi sosiaalialan joh-

tajat arvelevat, etteivät pysty järjestämään perhehoitoa kaikille sitä tarvitseville. Ensimmäinen sitoutumistyyppi suhtautuukin negatiivisimmin perhehoidon lisääntymiseen ja laitoshoidon vähentymiseen lakimuutoksen vuoksi. Sen vuoksi oli aika yllättävää, kun ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat olivat kokeneet lastensuojelulain perhehoitoa koskevan lakimuutoksen noudattamisen kuitenkin helpompana kuin valtion yleisesti säättämien lakimuutosten noudattamisen. Muihin sitoutumistyyppeihin verrattuna tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat kokeneet toiseksi helpoimmaksi lastensuojelulain muutoksien noudattamisen. Sosiaalialan johtajat suhtautuvat siis positiivisemmin lakimuutokseen, mitä se käytännössä kuitenkin kunnassa on.

”Ei varsinaisesti vaikeuksia noudattaa, mutta usein lakimuutokset eivät tuo kuntaan mukanaan muutoksen tarvitsemia todellisia resursseja ja näin ei aina lainhenki toteudu vaikka kirjain toteutuisikin.” (56)

”Olenko jo niin vanha, että ajattelen, että lakeja on noudatettava vaikka pitkin hampain.” (55)

Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat eivät ole siis pitäneet lakimuutosta merkityksellisenä, eikä sen vuoksi ole tehty juurikaan muutoksia. Kiteytettynä ensimmäisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien sitoutumisesta voidaan sanoa, että he eivät ole lakimuutokseen sitoutuneita. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat näkevätkin enemmän esteitä kuin mahdollisuuksia perhehoitoon panostamiselle. Huomion arvoista on se, että tämän sitoutumistyyppin sosiaalialanjohtajat näkevät kyseiset esteet kaikista negatiivisimmin verrattuna muihin sitoutumistyyppeihin. Analyysin perusteella tulee esiin, että tyypillisesti tämän sitoutumistyyppin kunnissa ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia todellisuudessa toteuttaa lastensuojelun perhehoitoa uuden lain edellyttämällä tavalla, joten ei ole järkevää satsata palvelurakenteeseen jonka käyttöaste on minimaalinen. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat kokevat vahvimmiten, ettei olemassa olevilla resursseilla pystytä panostamaan yleensäkkään lastensuojelun perhehoitoon ja lakimuutokseen. Siltikin lakimuutoksia seurataan ja pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan, mutta kokevat ettei pelkkä lakimuutos riitä muutoksen aikaan saamiseksi.

7.3.2.2 Sitoutumistyyppi 2 – ”toimitaan lain edellyttämällä tavalla olemassa olevien resurssien turvin”

Tässä sitoutumistyyppissä sosiaalialan johtajien sisäinen sitoutuminen lakimuutokseen on korkea ja ulkoinen matala. Sitoutumisen teoriaan peilaten se kuvastaa sitä, että tähän sitoutumistyyppiin kuuluva sosiaalialan johtaja pitää lakimuutosta henkilökohtaisesti merkityksellisenä, mutta lakimuutoksen eteen ei ole tehty paljon toimenpiteitä. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtaja on tyypillisesti kunnasta, joka voi olla asukasmäärältään minkä kokoinen tahansa ja sijaita minkä tahansa Aluehallintoviraston alueella. Näissä kunnissa on keskimääräisesti huostaan otettuja lapsia verrattuna muihin sitoutumistyypeihin. Tyypillistä on myös se, että laitoshoidossa ja perhehoidossa on keskimääräisesti yhtä paljon lapsia eli noin puolet molemmissa. Sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa kannatetaan täysin lakimuutosta ja uskotaan lakimuutoksella olevan positiivinen vaikutusta sosiaalipalvelujen kehittämiseen. Mieltävät myös lakimuutoksella olevan merkitystä alueellisen tasa-arvon kannalta. Selkeästi kokevat, että perhehoito on laitossijoitusta parempi vaihtoehto ja ettei lakimuutos ole ristiriidassa oman kannan kanssa. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat olivat nähneet lastensuojelun perhehoidon merkityksellisenä jo ennen lakimuutosta. Lakimuutoksen vuoksi ei ole tarvinnut tehdä juurikaan toimenpiteitä, koska kunnassa on jo toimittu – tai ainakin lähes – lainhengen mukaisesti.

”Kunnassamme on panostettu jo ennen lakimuutosta perhehoitoon.” (22)

Tämä on ollut myös lastensuojelun perhehoitoa koskevaan lakimuutokseen sitoutumista edistävä tekijä. Perhehoitoon on panostettu suunnitelmallisesti esimerkiksi lisäämällä työvoimaresurssia.

”Lastensuojelun henkilöstörakenne on sellainen, että sijaishuollossa on omat työntekijät ja perhehoidolla oma tiimi. Perhehoitajien rekrytointiin on panostettu, samoin ennakkovalmennukseen. On perustettu uusi sijaishuollon sosiaalityöntekijän virka, jonka tehtävänä on sijaisperheiden rekrytointi, valmennuksen ja koulutuksen järjestäminen sekä tukea perhehoitajia.” (28)

Toiseksi lakimuutokseen sitoutumista on edistänyt sosiaalialan johtajien positiivinen suhtautuminen lastensuojelun perhehoitoon ja kolmanneksi vahva näkemys lapsen edusta sekä asiakkaan oikeuksista.

”Olemme saaneet lapset perhehoitoon aina, kun se on ollut lapsen edun mukaista.” (27)

”Lakimuutoksen perhehoidon ensisijaisuutta korostava velvoite on hyvä. Kuitenkin jos lastensuojelua on tähänkin saakka tehty lastensuojelulain hengessä eli lapsen edun mukaisesti, on silloin aina pyritty valitsemaan lapsella sopiva, juuri sijoitettavan lapsen edun mukainen sijaishuoltopaikka.” (28)

Neljänneksi vahvana tukena näyttäytyi alueelliset perhehoito- tai sijaishuoltoyksiköt, jotka kordinoivat alueen sijaishuollon perhehoitoa.

”Olemme alueellisen sijaishuoltoyksikön osakas ja sitä kautta perhehoito toimii paremmin kuin aiemmin.” (9)

Viidenneksi tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat sopeutuneet niukkoihin resursseihin ja panostaneet perhehoitoon niillä.

”Lainsäädäntöä on noudatettava, joskus taloudellinen niukkuus ohjaa palveluita.” (22)

Kuudenneksi kuntapäättäjät ovat pitäneet lastensuojelun perhehoitoon panostamista tärkeänä, jonka vuoksi tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat eivät ole joutuneet ristiriitaiseen tilanteeseen kuntapäättäjien kanssa. He näkevät lakimuutoksen myös positiivisena kunnan sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta.

Varsinaisesti lakimuutokseen sitoutumista estäväksi tekijäksi toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kohdalla muodostui ensinnäkin lasten ja nuorten moniongelmaisuus.

”Sijaishuollon tarpeessa on tällä hetkellä paljon nuoria, jolloin perhehoitovaihtoehto on usein sopimaton tai riittäviä tukitoimia ei saada järjestymään. Nämä sijoitettavat lapset ovat moniongelmaisia ja haastavia.” (68)

Toiseksi esteeksi muodostui vaikeus saada perhehoitoon yli 10 -vuotiaita lapsia ja sisaruksia.

”Perhehoitoon on vaikeampi saada kun perheessä on useampi lapsi, ja kun lapsen ikä yli 10 v.”
(71)

”Lakimuutoksen suuntaan on toimittu jo ennen sen voimaantuloa. Vaikeus on siinä, että vielä ei ole riittävästi nuorisoikäisten huostaan otettujen vastaanottamiseen kiinnostuneita perheitä. Heitä on jouduttu sijoittamaan laitoksiin.” (28)

Kolmanneksi esteeksi muodostuu sosiaalityöntekijöiden ”sijoittamiskulttuuri”.

”Myös työntekijät ovat tottuneet laitos- ja perhekotisijoituksiin. Sijaisperhe vaatii aina enemmän työntekijältä. Kehittämistoimenpiteet ovat kuitenkin menossa myös tämän vaikeuden voittamiseksi. Lisätukea sijaisperheille on tulossa verrattuna nykyiseen.” (17)

Neljänneksi tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat kokivat kaikista sitoutumistyypeistä voimakkaimmin resurssien lisäämiseen tarpeen lakimuutoksen vuoksi. Näissä kunnissa on olemassa olevilla resursseilla kehitetty lasten suojelun perhehoitoa. Perhehoidon edelleen tehostamiseksi ja lisäämiseksi tarvitaan lisäresursseja. Sen vuoksi lakimuutoksen vuoksi ei ole tehty juurikaan toimenpiteitä. He suhtautuvat siltikin positiivisesti perhehoidon lisääntymiseen ja laitoshoidon vähentymiseen lakimuutoksen vuoksi, mutta kuitenkin eivät todellisuudessa usko perhehoidon määrän lisääntyvän. Tämä voidaan nähdä viidentenä esteenä. Tämä ehkä selittää sitä, miksi tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat kokeneet helpompana yleisesti valtion säätämiin lakimuutoksien noudattamisen kuin lastensuojelulain 50 §:n muutoksien. Verrattuna muihin sitoutumistyyppisiin tämän sitoutumistyyppin johtajat ovat pitäneet helpoimpana noudattaa yleisesti valtion säätämiä muutoksia ja toiseksi vaikeimpana lastensuojelulain muutoksien noudattamisen.

”Kunnassamme toimitaan lain edellyttämällä tavalla olemassaolevien resurssien turvin” (57)

Kiteytettynä toisen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien sitoutumisesta voidaan sanoa, että he pitävät lastensuojelun perhehoitoa tärkeänä ja merkityksellisenä, jonka vuoksi sisäinen sitoutuminen on korkea. Ulkoinen sitoutuminen on matalaa, koska olemassa olevilla resursseilla on tehty lastensuojelun perhehoidon johon on panostettu jo ennen lakimuutosta olemassa olevien resurssien turvin.

7.3.2.3 Sitoutumistyyppi 3 – ”laki on laki ja sen mukaan toimitaan”

Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien sisäinen sitoutuminen lakimuutokseen on alhainen ja ulkoinen korkea. Sitoutumisen teoriaan peilaten se kuvastaa sitä, että tähän sitoutumistyyppiin kuuluva sosiaalialan johtaja ei pidä lakimuutosta henkilökohtaisesti merkityksellisenä, mutta lakimuutoksen eteen on tehty paljon toimenpiteitä. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtaja on tyypillisesti eri kokoisista kunnista. Kunta sijaitsee tyypillisesti Etelä-Suomen Aluehallintoviraston alueella. Näissä kunnissa on keskimääräisesti huostaan otettuja lapsia verrattuna muihin sitoutumistyyppeihin. Tyypillistä on myös se, että laitoshoidossa ja perhehoidossa on keskimääräisesti yhtä paljon lapsia eli noin puolet molemmissa. Kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa lastensuojelun perhehoito toimii lähes lainmukaisesti heidän oman arvionsa mukaan. He uskovat myös perhehoidon lisääntymiseen ja laitoshoidon vähentymiseen lakimuutoksen vuoksi. Analyysin perusteella kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat uskovat lakimuutoksen vaikutukseen liian optimistisesti, koska he eivät ole lakimuutokseen todella sitoutuneita ja lain henki jää siltä osin täyttymättä.

Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat suhtautuvat negatiivisesti lastensuojelun perhehoitoon. He eivät näe erityisen tärkeänä mitään syytä, miksi lastensuojelun perhehoitoon tulisi panostaa. Tämä nähdään esteenä lakimuutokseen sitoutumiselle. Tätä käsitystä tukee myös se, että sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat uskovat positiivisesti siihen, että lakimuutos muuttaa toimintaa, mutta heillä ei ole selkeää kantaa siitä, onko lastensuojelun perhehoitoon panostaminen tärkeää lakimuutoksen vuoksi. Lisäksi tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajilla on ollut eniten vaikeutta noudattaa tätä lakimuutosta verrattuna muihin sitoutumistyyppeihin. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat suhtautuivat lastensuojelun perhehoitoa koskevaan lakimuutokseen hyvin samantapaisesti kuin miten he suhtautuvat valtion säättämiin muutoksiin yleensä eli kokevat sitoutumistyyppiestä haastavimpana niiden noudattamisen. Tämä voidaan nähdä lakimuutokseen sitoutumisen toisena esteenä. Lakimuutoksen toimesta on tehty toimenpiteitä koska niin ”kuuluu tehdä”, mutta varsinaista sitoutumista lakimuutokseen ei ole tapahtunut. Kolmantena esteenä nähdään merkityksellisyden puute lakimuutoksen suhteen, joten todellista motivaatiota sen toteuttamiseen ei ole. Neljänneksi tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat eivät analyysin mukaan todella usko, että lastensuojelun perhehoitoa voitaisiin heidän kunnissaan lisätä. Viidenneksi esteenä voidaan nähdä sosiaalialan johtajan näkemuserot lainsäätäjien ja kuntapäätäjien kanssa. Sosiaalialan johtajat ovat kriti-

soineet lainsäätäjien näkemyksiä muun muassa kenttäkokemuksen puutteen vuoksi sekä kuntapäätäjii määrärahojen suhteen.

”Lainsäätäjillä on hyvin vähän todellista kenttäkokemusta.”(1)

”Lakimuutokset vaativat usein myös resurssien lisäämistä ja jos kunnissa ei sitouduta tähän, lain noudattaminen on käytännössä mahdotonta.” (50)

Lisäksi lakimuutokseen sitoutumisen vahvana kuudentena esteenä ovat erityyppiset resurssipulat ta-
loudellisten resurssien, ajan ja työvoiman saatavuuden suhteen.

”Lakimuutoksissa ja laeissa yleensäkin ei aina huomioida alueellisia eroja toimintaympäristössä eikä niistä mahdollisesti aiheutuvaa resurssipulaa.” (32)

”Lain velvoitteet sitoo järjestäjää, mutta rahoituspohja tuottaa vaikeuksia, koska huostaanottoja on enemmän kuin koskaan aiemmin. Päteviä työntekijöitä on vaikea saada lastensuojeluun.” (15)

Kiteytettynä kolmannen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien sitoutumisesta voidaan sanoa, että he pyrkivät noudattamaan lakimuutosta normien mukaisesti, mutta käytännössä estävät tekijät muodostuvat niin vahvoiksi, että varsinaista sitoutumista ei tapahdu.

7.3.2.4 Sitoutumistyyppi 4 – ”Lapsen etu, oma kiinnostus ja tuki päättäjiltä”

Neljännän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien niin sisäinen kuin ulkoinenkin sitoutuminen lakimuutokseen ovat korkeat. Sitoutumisen teoriaan peilaten se kuvastaa sitä, että tähän sitoutumistyyppiin kuuluva sosiaalialan johtaja pitää lakimuutosta henkilökohtaisesti merkityksellisenä ja lakimuutoksen vuoksi on tehty paljon toimenpiteitä. Neljännän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajille on ominaista, että he tulevat kunnasta jossa on asukkaita 20 000–49 999. Kunta sijaitsee tyypillisesti Etelä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen tai Lounais-Suomen Aluehallintoviraston alueella. Tyypillisesti tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa huostaan otettujen lasten määrä vaihtelee kuntakohtaisesti voimakkaasti. Tyypillistä on myös se, että perhehoidossa on keskimääräisesti enemmän lapsia kuin laitoshoidossa. Tämän sitoutumistyyppin kunnat ovat perhehoitopainotteisimpia verrattuna muiden sitoutumistyyppien kuntiin.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten sosiaalialan johtajat ovat kokeneet johtamisuransa aikana yleisesti lakimuutoksien sekä lastensuojelulain 50 §:n muutoksien noudattamisen. Neljäs sitoutumistyyppi on kokenut huomattavasti vaikeampana yleisesti valtion säätämien lakimuutoksien noudattamisen kuin lastensuojelulain 50 §:n muutoksien. Näiden välinen ero on suurin tällä sitoutumistyyppillä verrattuna muihin sitoutumistyyppihin. Yleisesti valtion säätämien lakimuutosten vaikeana pitämisen taustalla on selkeästi tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien näkemys resurssien puutteista, soveltamisohjeiden puutteesta, liian lyhyistä siirtymisajoista ja liiallisista velvoitteista.

”Lakimuutokset yleensä edellyttävät taloudellista lisäresurssointia kunnan puolelta ja kunnan tiukassa taloudellisessa tilanteessa lisäresurssien saaminen on vaikeaa. Korotetut valtionosuudet eivät kata lisääntyneitä kustannuksia ja kun valtionosuudet menevät kunnan yhteiseen kassaan ne eivät välttämättä kohdennu kunnan sisällä oikein. Pitäisi olla enemmän korvamerkittyjä valtionosuuksia.” (6)

”Velvoitteita tulee liikaa, kunnat eivät pysty palkkaamaan riittävästi osaavaa henkilöstöä, rahat eivät riitä ostopalveluihin eikä niiden valvontaan.” (5)

Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat kokeneet helpoimpana lastensuojelulain muutoksien noudattamisen kaikista sitoutumistyypeistä. Neljännen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa lastensuojelun perhehoito toimiikin lähes kaikissa kunnissa lainmukaisesti heidän oman arvionsa mukaan. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat suhtautuivatkin lastensuojelun perhehoitoon kaikista positiivisimmin verrattuna muihin sitoutumistyyppihin. He suhtautuvat myös positiivisimmin perhehoidon lisääntymiseen ja laitoshoidon vähentymiseen lakimuutoksen vuoksi, jota voidaan pitää lakimuutokseen sitoutumisen edistävänä tekijänä. Merkittävänä edistävänä tekijänä tulee esiin tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien voimakas näkemys lapsen edusta.

”Inhimillisuus ja jokaisen lapsen oikeus perheenomaiseen hoitoon sekä kustannussäästöt.” (69)

”Sijoitettavan lapsen etu ja tarve.” (42)

Neljännelle sitoutumistyyppille on ominaista myös, että heidän kunnassaan kuntapäätäjät pitävät tärkeänä lastensuojelun perhehoitoon panostamista. Neljännelle sitoutumistyyppille tyypillistä on se,

etteivät ole joutuneet ristiriitaiseen tilanteeseen kuntapäättäjien kanssa, eikä lakimuutos ole ristiriitaisessa oman kannan kanssa.

”Kunnassa olleet hyvät päättäjät, jotka kuunnelleet valmistelijaa.” (10)

”Kunnassa on mielletty perhehoitajien ensisijaisuus myös päättäjien taholta.” (53)

Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat uskovat vahvimmiten sitoutumistyypeistä, että lakimuutoksella on merkitystä alueellisen tasa-arvon kannalta. He uskovat myös lastensuojelun perhehoidon suunnitelmallisuuden lisääntyvän, sekä pystyvänsä tukemaan perhehoitajia riittävästi. Heillä on tarpeeksi perhehoitajaresurssia ja uskovat nykyisten resurssien riittävän. Kokevat perhesijoituksen laitossijoitusta parempana kaikista sitoutumistyypeistä vahvimmin. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa pyritään lisäämään perhehoidon määrää haasteellisiksi koettujen sijoitettavien kanssa.

”Kunnassamme on ollut jo ennen lakimuutosta tavoitteena sijoittaa kaikki pitkäaikaista sijoitusta tarvitsevat alle 13-vuotiaat perhehoitoon. Nyt pyrimme sijoittamaan myös yli 13-vuotiaat mikäli nuoren edun mukainen.” (73)

Seudulliset sijaishuoltoyksiköt on myös koettu hyvänä asiana.

”X:n seudulla yhteinen sijaishuoltoyksikkö joka kouluttaa perhehoitajia ja ylläpitää rekisteriä.” (16)

Kiteytettynä neljännen sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien sitoutumisesta voidaan sanoa, että he ovat sitoutuneet lakimuutokseen. Vahvimpina sitoutumista edistävinä seikkoina tulee esiin lapsen etu, sosiaalialan johtajan oma kiinnostus aiheeseen sekä vahva tuki kuntapäättäjiltä. Nämä seikat ovat vaikuttaneet siihen, että tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat ovat sitoutuneet lakimuutokseen, vaikka heidän kunnissaan on suhteessa enemmän jo perhehoitoon sijoitettuna lapsia kuin muiden sitoutumistyyppien kunnissa. Tämän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat pyrkivät kunnissaan lisäämään perhehoidon osuutta niin sanottujen vaikeaksi koettujen sijoitettavien kohdalla.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Sosiaalityön käytännön kokemusta pidetään vaikeana käsitteellistää ja jäsentää, jolloin se jää helposti hiljaiseksi tiedoksi. Tässä tutkimuksessa on pyritty saamaan tältä osin hiljaista tietoa, sosiaalialan johtajien subjektiivista tietoa ja suhtautumista lastensuojelun perhehoitoon, näkyväksi. Näkökulmana tässä tutkimuksessa on ollut siis tarkastella valtion intervention eli lakimuutoksen vaikutuksia sosiaalialan johtajan sitoutumisen kautta ja peilata tätä sosiaalityön vaikuttavuuden kannalta. Tarkoituksena on ollut luoda mittaamisen väline, jota voidaan vaikuttavuustutkimuksessa soveltavasti käyttää. Tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että valitulla menetelmällä pystytään luotettavasti mittaamaan sitoutumista ja mittari on soveltuva sosiaalityön vaikuttavuuden mittariksi. Tutkittavien tuottamat vastaukset ovat tuottaneet kuvan erilaisten sitoutumistyyppien olemassaolosta ja siitä, että nämä eroavaisuudet sitoutumisessa esiintyvät jo ajalla ennen lakimuutosta. Suuri merkitys on sillä, miten merkityksellisenä sosiaalialan johtajat ovat lastensuojelun perhehoidon kokeneet ennen lakimuutosta. Tutkimus antaa myös vastauksia niihin mekanismeihin ja taustatekijöihin, joita interventio saa aikaan erilaisissa konteksteissa ja mahdollistaa sitoutumisen. Interventio voi olla vaikuttavaa ja se voi parantua vain jos sen vaikuttavuus tiedetään. Saatujen tulosten perusteella vahvistuukin käsitys, että lakimuutoksien vaikutuksia voidaan tehostaa mittaamalla etukäteen lakimuutosta koskevaan asiaan sitoutumista ja huomioimalla sitoutumista estävät ja edistävät seikat jo varsinaisen lakimuutoksen yhteydessä. Koska valtion tehtävänä on tasa-arvosta huolehtivana instituutiona velvoitteita ja oikeuksia lakiin säätäessään seurata ja arvioida nimenomaan eri väestöryhmien välisten tasa-arvon toteutumista sekä toimintojen kehittymisessä että resurssien suuntaamisessa, tulisi tehdä enemmän vaikuttavuustutkimusta etukäteen.

Lakimuutokseen sitoutumista edistävät ja estävät tekijät

Seuraavaksi käydään läpi mitkä piirteet nousivat merkityksellisiksi sitoutumista edistävinä ja estävinä tekijöinä eri sitoutumistyyppien osalta. Lakimuutoksen onnistumista interventiona voidaan pitää kohtuullisen hyvänä. Lastensuojelulain 50 §:n muutokseen on tutkimukseen osallistuneista sosiaalialan johtajista sitoutunut 43 prosenttia eli neljännän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajat. *Neljännän sitoutumistyyppin* sosiaalialan johtajien lakimuutokseen sitoutumisen taustalla nähdään neljä merkittävää tekijää: 1) lastensuojelun perhehoidon kokeminen myönteisenä ja merkityksellisenä, 2) lapsen etu ja oikeus perhehoitoon, 3) vahva tuki kuntapäätäjiltä ja 4) ennakkoluuloton kehittäminen. Neljännän sitoutumistyyppin sosiaalialan johtajien kunnissa on jo ennen lakimuutosta sijoitettu

enemmän perhehoitoon kuin laitoshoitoon, mutta siltikin perhehoitoon panostaminen nähdään tärkeänä. Tämän sitoutumistyyppin kunnissa onkin panostettu vaikeaksi koettujen sijoitettavien lasten (esimerkiksi sisarukset, moniongelmaiset, nuoret) perhehoitoon sijoittamisen mahdollisuutta. *Kolmannen sitoutumistyyppin* (17 prosenttia vastaajista) sosiaalialan johtajien ulkoinen sitoutuminen oli voimakasta ja sisäinen matalaa. Näissä kunnissa on noin puolet huostaanotetuista lapsista perhehoidossa. Esteenä lastensuojelulain 50 §:n muutokseen sitoutumiselle on nähtävissä kolme merkittävää syytä: 1) sosiaalialan johtajan negatiivinen suhtautuminen lastensuojelun perhehoitoon, 2) sosiaalialan johtajan näkemyserot kuntapäätäjien ja lainsäätäjien kanssa ja 3) resurssipula (talous, aika, työvoima). *Toisen sitoutumistyyppin* (15 prosenttia) sosiaalialan johtajien sisäinen sitoutuminen oli voimakasta ja ulkoinen matalaa. Näissä kunnissa on noin puolet huostaanotetuista lapsista perhehoidossa. Huomioitavaa tässä on se, että lakimuutoksen vuoksi ei ole tehty toimenpiteitä, koska perhehoito on toiminut jo kyseisellä tavalla ennen lakimuutosta. Esteenä lastensuojelulain 50 §:n muutokseen sitoutumiselle on nähtävissä kolme merkittävää syytä: 1) tyytyminen ”helppojen” lasten perhehoitoon sijoittamiseen, 2) sijoittamiskulttuuri ja 3) resurssipula. Selkeästi siis ulkoiset tekijät vaikuttavat lakimuutokseen sitoutumattomuuteen. Sosiaalialan johtajilla olisi halua toimia lain edellyttämällä tavalla, mutta ylipääsemättömäksi esteeksi nousevat erilaiset resurssipulat. Tutkimus vahvistaa täten teoriaa, että resurssipula vaikuttaa sitoutumiseen. *Ensimmäisen sitoutumistyyppin* (25 prosenttia) sosiaalialan johtajien niin sisäinen kuin ulkoinen sitoutuminen oli matalaa. Näissä kunnissa huostaanotot ovat laitospainotteisia. Esteenä lastensuojelulain 50 §:n muutokseen sitoutumiselle on nähtävissä monenlaisia syitä, mutta käytännössä puuttuva palvelumuoto eli lastensuojelun perhehoito on niistä merkittävin.

Olisi voinut olettaa, että lakimuutoksella olisi ollut suurempi vaikutus nimenomaan niissä kunnissa, joissa lastensuojelun perhehoito ei ole ollut säädösten mukainen ja laitossijoitus on ollut perhehoitoa yleisempää. Analyysin mukaan lakimuutokseen ovat olleet sitoutuneita niiden sosiaalialan johtajien kunnat, joissa perhehoito on ollut jo laitoshoittoa yleisempää. Ehdottoman positiivista tässä on kuitenkin se, että näissä kunnissa on haluttu lähteä panostamaan perhehoidon niin sanottujen vaikeiksi kohderyhmiksi koettuihin sijoitettaviin. Näissä kunnissa päästäneen ainakin lähi vuosina lähelle Ruotsia ja Norjaa, joissa perhehoidossa on yli 80 prosenttia sijoitetuista lapsista. Suomessa on suurista kaupungeista ainakin Oulu jo päässyt tavoitteeseen, noin 80 prosenttia sijoitetuista lapsista on perhehoidossa. Tämä on vaatinut heiltä lastensuojelun perhehoidon aktiivista, pitkäjänteistä ja innovatiivista kehittämistä. Oulun tulos antaa uskoa siihen, että sijaisperheitä olisi saatavilla tarpeeksi, jos toiminta olisi organisoitu yhteistyöllä ja tuella. Perhehoidon lisääminen edellyttää sijais-

perheiden voimakkaampaa tukemista ja kouluttamista niin, että perheet voivat ottaa vastaan haastavampia lapsia. Perhehoito on edullista se, takaa lapselle pysyvät ihmissuhteet, pysyvän elinympäristön ja mahdollisuuden olla perheen jäsen. Tutkimuksen analyysi tukee Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen näkemystä siitä, että riittävät tukitoimet ovat perhesijoituksessa erityisen tärkeitä, koska perhehoidon lisääntyessä saattaa perheisiin tulla aiempaa vaikeammin hoidettavia lapsia ja tukitoimien puute voi johtaa lasten uudelleensijoitusten lisääntymiseen.

Pelkkä lakimuutos ei riitä

Kokonaisuudessaan sosiaalialan johtajat arvioivat optimistisemmin lastensuojelun perhehoidon toimimisesta kunnassa lainhengen mukaisesti, mitä varsinainen analyysi tuotti. Lastensuojelun perhehoito näyttäytyy tämän tutkimuksen valossa erityispalveluna, joka edellyttäisi usein laajempaa väestöpohjaa ollakseen toimivaa sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta. Tämän tutkimuksen tulokset tukevat näkemystä, että lastensuojelun perhehoitoon tarvitaan enemmän resursseja ja satsauksia – pelkkä lakimuutos ei riitä. Lakimuutoksella sinänsä ei saada aikaan muutoksia. Oleellista on sosiaalialan johtajien sitoutuminen lakimuutoksella haluttuun asiaan eli perhehoitoon. Ne sosiaalialan johtajat, jotka olivat lakimuutokseen sitoutuneita, olivat tehneet organisaatiossa jo vuosia töitä lastensuojelun perhehoidon osuuden lisäämiseksi. Jos lakimuutoksen todellista vaikuttavuutta haluttaisiin parantaa, ensinnäkin tulisi valtion ja kuntapäätäjien satsata resursseja lastensuojelun perhehoitoon käytettäväksi. Resursseja tulisi käyttää nimenomaan alueellisten perhehoitoyksikköjen perustamiseksi tai niiden roolin vahvistamiseksi. Norjan ja Ruotsin hyvää perhesijoitusprosenttia selittää sijaisperheitoimintojen organisoiminen maakuntatasoiseksi yhteistyöksi jota valtio tukee. Myös tämän tutkimuksen analyysi tukee sitä, että alueelliset perhehoitoyksiköt ovat selkeästi tukeneet lastensuojelun perhehoitoon panostamista ja sitoutumista Suomessa. Niiden avulla voitaisiin vaikuttaa positiivisesti ensimmäisen, toisen ja kolmannen sitoutumistyyppien sosiaalialan johtajien kuntien lastensuojelun perhehoidon kehittämiseen. Perhehoitoyksiköissä pystytään kouluttamaan ja tukemaan sijaisperheitä, ylläpitämään perhehoitajarekisteriä ja hakemaan uusia sijaisperheitä. Sieltä pitäen voidaan olla myös tärkeänä tukena kuntien sosiaalityöntekijöille sekä vaikuttamaan laitospainotteisten sosiaalityöntekijöiden asenteisiin. Analyysi tukee myös sitä, että sijoitettavat lapset ovat moniongelmaisempia. Vaikka laitossijoituksiin osan lasten kohdalla aina joudutaankin, niin tulisi kuitenkin pitää vaihtoehtona perhehoitoon siirtyminen sijoituksen jossakin vaiheessa. Tämä voidaan nähdä lukuisten tutkimusten mukaan lasten etuna, varsinkin pidempiaikaisissa sijoituksissa.

Lakimuutoksen onnistuminen interventiona

Lakimuutoksen onnistumista interventiona voidaan pitää kohtuullisen hyvänä, 43 prosenttia tutkimukseen osallistuneista sosiaalialan johtajista oli lakimuutokseen sitoutuneita. Lakimuutoksella toivottiin alueellisen eriarvoisuuden tasaantumista perhehoitoon pääsemisen suhteen, perhehoidon lisääntymistä ja laitoshoidon vähenemistä lapsen etu huomioon ottaen. Tutkimuksen tulokset tukevat näkemystä, että vaikka lainsäädäntö on kaikissa kunnissa sama, lastensuojelun perhehoito on muodostunut erilaiseksi eri kunnissa olosuhteiden pakosta ja täten epätasa-arvoon palvelun saatavuuden ja laadun suhteen on edelleen ongelmia. Valtion talouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen mukaan lakimuutoksen seurauksena jokaisessa kunnassa pyrittiin tarjoamaan perhehoitoa niille lapsille, jotka ovat perhehoidon keinoin hoidettavissa. Tarkastusviraston mukaan syynä tähän ei kuitenkaan ollut lakimuutos vaan laitoshoidon suuret kustannukset. Tämän tutkimuksen tulokset antavat kuitenkin enemmän viitteitä siitä, että ne sosiaalialan johtajat jotka olivat lakimuutokseen ja lastensuojelun perhehoitoon todellisesti sitoutuneita, pitivät ehdottomasti tärkeimpänä syynä perhehoitoon panostamiseen lapsen etua. Lakimuutokseen ja perhehoitoon sitoutumattomilla korostui edullisuusajattelu.

Lastensuojelulaki velvoittaa miettimään lapsen etua palveluja järjestettäessä, mutta sitä ei käytännössä voida toteuttaa, jos kaikki palvelut eivät ole edes vaihtoehtoina. Toiseksi sosiaalihuoltolaki kuitenkin painottaa, että kuntalaisten tulisi olla tarjottavien palvelujen suhteen tasa-arvoisessa asemassa asuinpaikasta riippumatta. Lakimuutoksella on ollut selkeä vaikutus niiden kuntien sosiaalialan johtajien sitoutumiseen, joissa perhehoitoon satsaaminen on ollut mahdollista. Kunnilla on hyvin erilaiset edellytykset lakisääteisten velvoitteiden ja hyvinvointipolitiikan toteuttamisessa. Kuntien tehtävänä julkisena toimijana on ihmis- ja perusoikeuksien turvaaminen. Näitä oikeuksia tulisi noudattaa eikä niitä saisi loukata taloudellisten voimavarojen vuoksi. Tutkimuksen analyysin perusteella voidaan kuitenkin todeta, että lastensuojelulain perhehoitoa koskevan lakimuutoksen suhteen rikotaan monessa kunnassa ihmis- ja perusoikeuksia. Osalla tutkimukseen osallistuneista kunnista ei ole lainkaan mahdollisuutta lastensuojelun perhehoitoon ja osalla ei ole kunnassa lainkaan lastensuojelua! Tänä päivänä, kun puhutaan peruspalvelujen riittämättömyydestä, on tärkeää, että lastensuojelun erityispalvelut ovat vahvoja. Jos lapsemme pääsevät kaikista tuen verkostoista läpi ilma tarvittavaa tukea, on se eettisesti sekä yhteiskunnallisesti hyvin merkittävä seikka. Tämä

lisää merkittävästi lasten sairastumisen ja syrjäytymisen riskiä, mikä on merkityksellistä yksilön elämälaatuun sekä yhteiskunnan kannalta kallista.

Lakimuutokseen sitoutumisen taustalla professionaalinen valinta

Tutkimuksessa tuli selkeästi esille se, että sosiaalialan johtajat eivät ota uusia säädösmuutoksia ”annettuina” vaan he konstruoivat sen monenlaisen tiedon ja prosessin kautta, jonka tuloksena määrittyy sitoutumisen laatu ja aste. Sosiaalialan johtajien lakimuutokseen sitoutumista ei voida siis pitää automaationa tai pelkkänä teknisenä suorituksena. Sitoutumisen määrittää sosiaalialan johtajan professionaalisuus, joka rakentuu monenlaisen tiedon ja asian summana. Tutkimuksen kuluessa pohdittiin sitä, mikä määrittää sosiaalialan johtajan sitoutumisen professionaaliseksi? Mikä sitoutuminen ei ole professionaalista? Tähän kysymykseen ei tämän tutkimuksen puitteissa voi saada vastausta. Tutkimus antaa kuitenkin viitteitä siitä, että kaikenlainen sitoutuminen lakimuutokseen on professionaalista, koska sosiaalialan johtaja on joutunut tekemään päätökset monen asian summana. Laki antaa harvoin suoraa vastausta arkisen ihmissuhdetyön ja palvelujärjestelmien kiperiin pulmiin. Sosiaalialan johtajat tekevät ratkaisut professionaalisen harkinnan lopputuloksena koko organisaatio ja siihen vaikuttavat seikat huomioon ottaen. Voisi olla hyvä, jos sosiaalialan johtaja tekisi tätä näkyvämmäksi organisaation työntekijöille, siten saadaan paremmin ymmärrys ja sitoutuminen asialle ja sitouttaisi työntekijöitä organisaation visioon.

Tämän tutkimuksen yksi lähtökohta oli työn kautta tehty havainto, että eri kunnissa toimitaan eri tavoin samojen lakisääteisten palvelujen suhteen. Tämän tutkielman kautta on tullut ymmärrys sen suhteen, että kunnissa eri tavoin toimiminen lainsäädännön suhteen johtuu monen asian summasta. Kuntien rakenteiden muutokset, palvelujen ja lakisääteisten tehtävien lisääntyminen sekä samaan aikaan taloudellisten resurssien niukentuminen ovat vaikuttaneet siihen, että sosiaalisektorilla ei pystytä sitoutumaan kaikkiin valtion säättämiin lakimuutoksiin. Sosiaalialan johtajien lastensuojelulain muutokseen sitoutuminen näkyy voimakkaampana kuin yleisesti heidän sitoutumisensa lakimuutoksiin. Sosiaalialan johtaja joutuu työssään punnitsemaan monen asian summana kuntapäätäjien kanssa, millä tavalla palvelut kunnassa järjestetään. Vaikka laki on velvoittava, mielestäni on ymmärrettävää, että vanhuspainotteisessa pienissä kunnissa ei välttämättä ole resurssia ja tarvetta sitoutua lastensuojelun perhehoitoa koskevaan lakimuutokseen resurssien niukkuuden vaikuttaessa toimintaan. Sosiaalialan johtajat käyttävät työssään ammatillista harkintaa, koska heidän on otettava huomioon tilanteiden tulkinnallinen monimutkaisuus ja monet näkökulmat.

Sosiaalityön vaikuttavuustutkimus

Sitoutuminen on laaja-alainen käsite ja sitä voidaan periaatteessa tutkia minkä tahansa asian yhteydessä. Valmiista mittareista olisikin hyvä kerätä tietoa, millä tavoin ne toimivat eri kontekstien kohdalla. Pitäisi olla useita mittareita, tutkimuksia eri näkökulmista ja niiden kaikkien tuottaman tiedon pohjalta voidaan vasta arvioida lakimuutoksen sitoutumisen vaikuttavuutta realistisesti ja luotettavasti. Sosiaalityössä tarvitaan erilaisiin konteksteihin sopivia vaikuttavuuden ja arvioinnin mittareita. Ilman toimivia mittareita on vaikea perustella esimerkiksi sosiaalityöhön tarvittavia resursseja. Sosiaalityön vaikuttavuuden näkökulmasta tutkimus tuo kuitenkin uutta tietoa vaikuttavuuden mittaamisesta. Se vahvistaa käsitystä, että vaikuttavuutta voidaan mitata hyvinkin erilaisin viitekehyksin ja asetelmin. Tutkielma on onnistunut siinä, että on tehnyt lakimuutokseen sitoutumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä näkyvämmäksi eli lisännyt tietoisuutta aiheesta. Varsinkin sosiaalityön puolella mittaaminen koetaan kovana arvona, jonka vastakohtana nähdään pehmeä kvalitatiivinen tutkimus. Tämä tutkimus on vahvistanut näkemystä, että monimetodinen lähestymistapa oli oikea valinta, koska näin saatiin moniulotteisempaa tietoa uudella mittaristolla.

Suomessa tarvitaan enemmän vaikuttavuustutkimusta. Sosiaalityön poliittinen instituutti on suosittanutkin erilaisten menetelmien ja tekniikoiden innovatiivista kehittämistä sosiaalityön interventioiden tutkimiseen sekä tutkimusten määrän lisääntymistä jotta saataisiin vertailtavia aineistoja. Nämä ovat tärkeitä seikkoja, kun parannetaan toimintatapoja, käytäntöjä ja palveluita. Jos todella haluamme ymmärtää kuinka jokin palvelu tai käytäntö toimii ja miten sitä voitaisiin parantaa, meidän täytyy mitata tuloksia ja reflektoida vaikutuksia. Tarvitaan siis lisää tutkimusta ja määritelmiä vaikuttavuudesta, jolloin se rakentuu yhtenäisemmäksi ja näkyvämmäksi. Suomessa tarvitaan myös vakiintunut rahoitus- ja ohjausjärjestelmä, jotta sosiaalityön vaikuttavuustutkimus voi rakentua kattavasti. Niin sanottuja hyviä käytäntöjä tulisi myös tutkia vaikuttavuustutkimuksen kautta, jotta saisimme hyvää tietoa siitä, miten niitä eri konteksteissa sovelletaan ja millä kohderyhmällä ne toimivat. Vaikuttavuus on keskeinen osa tämän päivän ja tulevaisuuden sosiaalityötä. On tärkeää omassa työssään havainnoida ja miettiä esimerkiksi eteen tulevista ilmiöistä, johtuuko se paikallisista olosuhteista tai sattumasta? Tai voiko kyseessä olla laajempi yhteiskunnallinen muutos? Vaikuttavuustutkimus tulisi ottaa toimintatavaksi kaikessa sosiaalityössä. On tärkeää luoda mittareita ja uudenlaisia tutkimusasetelmia ja levittää tuoda niitä kentälle esimerkiksi Sosiaalityön osaamiskeskusten kautta. Osaamiskeskuksen henkilökunta voisi olla myös tukemassa kuntien työntekijöitä vaikutta-

vuuden arvioinnin suhteen. Saadun tiedon perusteella on mahdollista kehittää palveluita tarpeita vastaaviksi ja vaikuttavimmiksi. Sosiaalityön vaikuttavuuden arviointia tarvitaan osoittamaan työn merkitys ja tulokset sosiaalipalvelujen asiakkaille, työntekijöille, hallinnolle ja muille päätöksentekijöille.

Lopuksi

Jos tämä tutkimus tehtäisiin uudelleen, käytettäisiin enemmän aikaa kohderyhmän eli sosiaalialan johtajien tavoittamiseen kattavamman otoksen saamiseksi. Tarpeeksi suuri otos mahdollistaisi kvantitatiivisen analyysin osalta monimuuttujamenetelmien käytön, mikä antaisi tutkimuksen analysointiin oman ulottuvuutensa. Tämä mahdollistaisi myös sitoutumistyyppien nelijaon käyttämistä eri tavalla. Suurten kaupunkien sosiaalialan johtajat oli erityisen haastava tavoittaa, joten heidän kohdallaan voisi käyttää strukturoitua puhelinhaastattelua. Sitoutumistyyppien muodostamisessa on huomioitava se, että monet tutkijat pitävät tällaista keinotekoisena jakamisena, jossa voidaan hävittää informaatiota. Monet tutkijat ovat siltikin joutuneet sitä käyttämään riittävän kokoisen aineiston puuttuessa, kuten tässä tutkimuksessa. Jatkossa asiaa voisi tutkia kokonaissitoutumisen sekä suuremman otoksen kautta, jolloin voisi typologioiden muodostamisessa käyttää skaaloihin perustuvaa keskipistejakoa (midpoint splits). Näin muodostetut ryhmät heijastelevat vastaajien todellista sitoutumisen tilannetta, eikä vain aineistoon perustuvia tilastollisia ryhmiä.

Yksi lähestymistapa lakimuutokseen sitoutumisen jatkotutkimukseen voisi olla käsiteanalyysin tekeminen aiheesta. Se toisi syvempää näkemystä käsitteestä, sen ennakkoehdoista, ominaispiirteistä ja seurauksista. Toinen mielenkiintoinen asia olisi tutkia käsiteanalyysin kautta lapsen etu –käsitettä. Tutkimuksen vastauksia analysoidessa huomattiin, että eri sitoutumistyyppien sosiaalialan johtajat olivat määritelleet lapsen etua monella tapaa. Jatkossa tulisi myös tutkia lakimuutosten vaikutusten ennakoitujen ja ennakoimattomia vaikutuksia sekä vaikutuksia lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. On selvää, että vaikutusten tarkasteleminen pitkällä aikajänteellä osoittaa sen pitkän ajallisen ketjun. Tämä tutkimus antaa tietoa välittömistä vaikutuksista mitä lakimuutos sai aikaan.

Kehitetty mittari soveltuu sosiaalialan johtajien lakimuutokseen sitoutumisen tutkimiseen, eikä ole suoraan sovellettavissa muihin arviointeihin. Tarvitaan kuitenkin enemmän tutkimusta, teorian soveltamista ja arvioitavan toiminnan kaikkien edustajien mukanaoloa jotta mittarista ja vaikuttavuudesta voidaan saada luotettava. Sosiaalialan johtajien lakimuutokseen sitoutumisen teoreettinen ja

operationaalinen määritelmä edellyttää lisätutkimuksia. Tapauskohtaisen arvioinnin mahdollisuudet on tarpeen selvittää sosiaalityön lakimuutokseen sitoutumisen vaikuttavuuden arviointiin. Tarvitaan laajempaa tutkimusta tutkimuksen kontekstin suhteen, koska sosiaalityön toiminnassa ovat mukana prosessit, olosuhteet, yhteisölliset tekijät, toimintaympäristöt, rakenteet, jolloin vaikuttavuutta voidaan tarkastella useista samanaikaisista näkökulmista. Tulisi analysoida tilannevaikuttavuutta ainakin sosiaalialan johtajien sekä sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta, jotta he voisivat myös itse arvioida lakimuutokseen liittyvien seikkojen merkityksellisyyttä ja eettisyyttä. Tärkeää on, että sosiaalityön vaikuttavuuteen liittyviä ajattelumalleja tarkastellaan mahdollisimman moniulotteisesti, erilaisten ja jopa ennennäkemättömistä näkökulmista.

Sosiaalityön profession vahvistamiseksi ja näkyvämmäksi tekemisen vuoksi tarvitsemme tutkimuksellisia keinoja, oli se sitten esimerkiksi arviointi-, vaikuttavuus-, tapaus- tai käytäntötutkimusta. Kaikki tuovat oman näkökantansa tutkittavaan ilmiöön ja sitä kautta kokonaiskäsitys muokkautuu. Profession vahvistamiseksi on tärkeää tehdä näkyväksi millaisia viitekehyksiä ja käsitteitä sosiaalialan johtajat käyttävät ja millaisiin ratkaisuihin he päätyvät ja miksi. Nämä eivät välttämättä ole julkilausuttuja ja näkyviä asioita, mutta juuri sen vuoksi niitä mielestäni pitäisikin tehdä näkyväksi tutkimuksellisin keinoin. Tätä kautta saamme sosiaalialan johtajuudesta ja sitoutumisesta eri asioihin uudenlaista tietoa joka vaikuttaa koko sosiaalialan tietopohjan kartuttamiseen ja vahvistamiseen. Tärkeintä mielestäni on tuottaa vaikuttavuustietoa monimetodisesti ja mahdollisimman monipuolisesti sosiaalityön tarpeisiin. Tämä tutkielma nähdään avauksena sosiaalialan johtajien lakimuutokseen sitoutumisen jäsentämiselle, jonka kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen ja ilmiön yleisyyteen tarvitaan paljon uutta tutkimusta eri näkökannoilta. Onkin tärkeää, että tutkimusta aiheesta jatkettaisiin mahdollisimman monipuolisesti jotta tieto ja ymmärrys siitä laajenisi ja siitä tullutta tietoa pystyttäisiin hyödyntämään päätöksenteossa ja toiminnallisissa ratkaisuissa.

Johdannossa tuotiin esiin tämän tutkimuksen vaikuttavuuden lyhyt määritelmä: ”Vaikuttavuus on olennainen ulottuvuus sosiaalityössä, koska työssä tavoitellaan ongelmallisen tilanteen muuttumista laadulliseksi paremmaksi.” (Pohjola 2012, 23.) Jos tästä näkökulmasta vaikuttavuutta katsotaan, voidaan todeta, että lakimuutoksen vuoksi on saatu muutosta lastensuojelun perhehoidon muuttumisesta laadullisesti paremmaksi. Edelleen on kuitenkin nähtävissä ongelmallisena epätasa-arvo palvelujen saatavuuden ja laadun suhteen.

LÄHTEET

Ahlgren-Leinvuo, Hanna (2013) Suomen kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2012. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ahvenius, Päivi (2012) Sosiaalityön erityispiirteet pienessä kunnassa. Teoksessa Minna Strömberg-Jakka & Teija Karttunen (toim.) Sosiaalityön haasteet – tukea ammattilaisten arkeen. Helsinki: PS-Kustannus, 296–319.

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1999) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.

Bardy, Marjatta (2001) Pikkulapsen sijoitus oman kodin ulkopuolelle – syrjäytymisen ja liittymisen risteyskohtana. Teoksessa Irmeli Järventie & Hannele Sauli (toim.) Eriarvoinen lapsuus. Helsinki: WSOY, 47–81.

Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto (2007) Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Dahler-Larsen, Peter (2004) Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt. Menetelmäkirja. Helsinki: Stakes.

Denzin, N.K. (1978) *The Research Art*. New York: McGraw-Hill, 2 p.

Engel, Rafael & Schutt, Russell (2010) *Fundamentals of Social Work Research*. Los Angeles: Sage.

Forssén, Katja (1993) Suojaverkon lapsiperheet: Tutkimus kasvuolopuutteiden takia lastensuojelun asiakkaana olevien perheiden ongelmista ja perheiden kanssa tehdystä sosiaalityöstä. Turun yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Sarja A. sosiaalipolitiikan tutkimuksia 2/1993.

Gilgun, Jane (2005) The Four Cornerstones of Evidence-Based Practice in Social Work. *Research on Social Work Practice* vol. 15 (1), 52–61.

Gorey, Kevin (1996) Effectiveness of social work intervention research: Internal versus external evaluations. *Social Work Research* vol. 20 (2), 119–128.

Gorey, Kevin & Thyer, Bruce & Pawluck, Debra (1998) Differential Effectiveness of Prevalent Social Work Practice Models: A Meta-Analysis. *Social Work* vol. 43 (3), 269–278.

Hallamaa, Jaana & Lötjönen, Salla (2002) Suomalainen tiedeyhteisö ja tutkimusetiikka. Teoksessa Sakari Karjalainen & Veikko Launis & Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus, 372–394.

Hallitusohjelma 19.4.2007.

Haverinen, Riitta (2012) Vaikuttavuus ja näyttö tavoitteena sekä sosiaalityön asiakastyön tutkimuksen kohteena. Teoksessa Anneli Pohjola & Tarja Kempainen & Sanna Väyrynen (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 65–88.

Hay, Colin (2005) Too important to leave to the economist? The Practical Economy of Welfare Retrenchment. *Social Policy & Society* 2005, vol. 4 (2), 197–205.

HE 331/2010 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain 50 §:n perhehoitolain ja omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta.

HE 137/2010 vp. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö: Hallituksen esitys laiksi lastensuojelulain muuttamisesta.

Heikka, Helena (2008) Sosiaali- ja terveysjohtajan työn kompetenssit. *Acta Universitatis Ouluensis*. D 968. Lääketieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto.

Heikkilä, Tarja (2001) Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Heinämäki, Liisa (2012) Valtionhallinnon ohjelmaohjaus kuntien sosiaali- ja terveydenhuollossa 2000-luvulla. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Helne, Tuula & Laatu, Markku (toim.) (2006) Vääryyskirja. Kelan tutkimusosasto. Helsinki: Kela.

Hurtig, Johanna (2004) Lasta suojelemassa: etnografia lapsen paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöistä. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Hänninen, Markku (2012) Parasta sosiaalijohtajan mielestä. Teoksessa Vuokko Niiranen ja Markku Hänninen (toim.) Sosiaalitoimen johtajat kunnissa. Kuntaliiton julkaisuja ACTA 234. Helsinki: Kuntatalon paino, 61–75.

Jahnukainen, Markku (2004) Koulukodissa ja koulukodin jälkeen. Aiheita 29. Helsinki: Stakes.

Jokivuori, Pentti (2002) Sitoutuminen työorganisaatioon ja ammattijärjestöön – kilpailevia vai täydentäviä? Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina – sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Kaikko, Kirsi (2005) Lastensuojelun avoperhetyön kuntoutumista tukevat elementit. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Lisensiaattityö. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.) (2011) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.

Kananoja, Aulikki & Niiranen, Vuokko & Jokiranta, Harri (2008) Kunnallinen sosiaalipolitiikka. Osallisuutta ja yhteistä vastuuta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karjalainen, Anne (2008) Tutkimusetiikasta. Teoksessa Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa (toim.) Suvi Ronkainen ja Anne Karjalainen. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 121–128.

Karjalainen, Pekka (2009) Prosesseja, vaikuttavuutta ja muutosmekanismeja. Teoksessa Riitta Sepänen-Järvelä & Vappu Karjalainen (toim.) Kehittämistyön risteyskiä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 196–214.

Karjalainen, Sakari & Saxén, Lauri (2002) Vilppi tieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa Sakari Karjalainen & Veikko Launis & Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus, 58–69.

Karjalainen, Pekka & Sarvimäki, Pirjo (toim.) (2005) Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 –toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:13. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Karvinen-Niinikoski, Synnove & Salonen, Jari & Meltti, Tero & Yliruka, Laura & Tapola-Haapala, Maria & Björkenheim, Johanna (2005) Konstikas sosiaalityö 2003. Suomalaisen sosiaalityön todellisuus ja tulevaisuuden näkymät. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 28. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Kemppainen, Tarja & Kostamo-Pääkkö, Kaisa & Niskala, Asta & Ojaniemi, Pekka & Vesterinen, Kerttu (2010) Sosiaalityön vaikuttavuuden ensiaskeleet Lapista. Tutkimus sosiaalitoimistojen työn vaikuttavuudesta. Lapin sosiaalityön kehittämissyksikkö. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus julkaisusarja 32. Rovaniemi: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
URL:http://www.sosiaalikallega.fi/julkaisut/julkaisusarja/index_html.luettu. Viitattu 4.4.2013.

Kemppainen, Tarja & Ojaniemi, Pekka (2012) Tieto ja vaikuttavuuden arviointi käytännön sosiaalityössä. Teoksessa Anneli Pohjola & Tarja Kemppainen & Sanna Väyrynen (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 43–64.

Ketola, Jari (2008) Lasten ja nuorten perhehoito. Teoksessa Jari Ketola (toim.) Sijoita perheeseen, perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kitinoja, Manu (2005) Kujan päässä koulukoti. Tutkimuksia 150. Helsinki: Stakes.

Kivinen, Tarja (1992) Lastensuojelun moninaisuus: Pitkittäisselvitys lasten asiakkuudesta. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimusraportteja 1992/59. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuslaitos.

Kivipelto, Minna (2010) Yhteenveto suomalaisista sosiaalipalvelujen vaikuttavuustutkimuksista, Muistio sosiaali- ja terveysministerille. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Finsoc.

Kivipelto, Minna & Blomgren, Sanna & Karjalainen, Pekka & Saikkonen, Paula (2013) Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittareiden kehittämisen lähtökohtia. Teoksessa Minna Kivipelto & Sanna Blomgren & Pekka Karjalainen & Paula Saikkonen (toim.) Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin. Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti 8/2013. Helsinki: Terveystieteiden- ja hyvinvoinnin laitos (THL), 17–26.

Kivipelto, Minna & Kotiranta, Tuija (2011) Valtaistumisen vaikuttavuuden arviointi. Miten voimme edistää sitä sosiaalityössä? Janus – Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti vol. 19 (2), 122–142.

- Koivisto, Juha (2005) Tiedon kerääminen ja systematisointi sosiaalialalla. Katsaus viiden ulkomaisen arviointi-instituutin strategioihin. FinSoc -arviointiraportteja 1/2005. Helsinki: Stakes.
- Korteniemi, Pertti & Kotiranta, Tuija & Kivipelto, Minna (2012) Kokemuksia sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin toteuttamisesta. Kriittisiä kohtia ja kehittämistarpeita. Teoksessa Anneli Pohjola & Tarja Kemppainen & Sanna Väyrynen (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 89–115.
- Korteniemi, Pertti & Borg, Pekka (2008) Kohti näyttöön perustuvaa ammatillista käytäntöä? Stakes, Työpapereita 23/2008. Helsinki
- Kostamo-Pääkkö, Kaisa & Niskala, Asta (2010) Esipuhe. Teoksessa Tarja Kemppainen & Kaisa Kostamo-Pääkkö & Asta Niskala & Pekka Ojanniemi & Kerttu Vesterinen Sosiaalityön vaikuttavuuden ensiaskeleet Lapista. Tutkimus sosiaalitoimistojen työn vaikuttavuudesta. Lapin sosiaalityön kehittämissyksikkö. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 32. Rovaniemi: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, 9–11.
- Kuopila, Ahti (2009) Sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuus yhteistoiminta-alueilla 13.1.2009. URL:<http://www.kunnat.net>, viitattu 20.8.2012.
- Kuoppala, Tuula ja Säkkinen, Salla (2012) Lastensuojelu 2011 - Tilastoraportti 26/2012. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.
- Kuoppala, Tuula ja Säkkinen, Salla (2013) Lastensuojelu 2012 - Tilastoraportti 30/2013. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.
- Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka – aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Känkänen, Päivi & Laaksonen, Sari (2006) Selvitys sijaishuollon ja jälkihuollon nykytilasta ja kehittämistarpeista. Lastensuojelun kehittämisohjelma. URL:<http://www.sosiaaliportti.fi/File/7d9702b1-7343-49cf-a3e8-36d4ceb9ead1/Loppuraportti.pdf>. Viitattu 13.7.2013.
- LsL 417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Laulainen, Sanna (2005) Lasten ja vanhusten asiat hyvällä mallilla? Onnistumisen avaimia Lapinlahden lastensuojelussa ja vanhuspalveluissa. OSAATKO –KARTUKE –hankkeen julkaisuja 4. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Lumijärvi, Ismo & Ratilainen, Kirsi (2004) Miten mitata henkilöstöä strategisena voimavarana. Inhimillisten voimavarojen johtaminen. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Majoinen, Kaija (2008) Kunta- ja palvelurakennemuutos. Julkaisussa Saastamoinen S. (toim.) Haastava kuntamuutos: demokratia, johtaminen ja palvelut. Seminaarikirja. 37. Kunnallistieteen päivät 30.-31.10.2008 Kotka. Tampere: Kunnallistieteenyhdistys – föreningen för kommunalvetenskap ry.

- Martinez, Michael (1998) Law versus Ethics: Reconciling Two Concepts of Public Service Ethics. *Administration and Society* 29/1998, 690.
- Meklin, Pentti (2001) Tavoitteiden saavuttamisen arviointi kuntataloudessa. Arvo Myllymäki & Jarmo Vakkuri (toim.) *Tulos, normi, tilivelvollisuus*. Tampere: Tampere University Press, 91–117.
- Metsämuuronen, Jari (1995) Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen – Sitoutuminen, motivaatio ja coping – Teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja, tutkimuksia 146. Helsinki: Helsingin Yliopisto.
- Metsämuuronen, Jari (2000a) Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia-sarja 1. Helsinki: Methelp.
- Metsämuuronen, Jari (2000b) Tilastollisen kuvauksen perusteet. Metodologia-sarja 2. Helsinki: Methelp.
- Metsämuuronen, Jari (2002) Tilastollisen päättelyn perusteet. Metodologia-sarja 3. 2. painos. Helsinki: International Methelp.
- Meyer, John & Herscovitch, Lynne (2001) Commitment in the Workplace. Toward a General Model. *Human Resource Management Review* 11, 299–326.
- Myllärinen, Tarja (2012) Esipuhe. Teoksessa Vuokko Niiranen ja Markku Hänninen (toim.) *Sosiaalitoimen johtajat kunnissa*. Kuntaliiton julkaisuja ACTA 234. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 3.
- Mäenpää, Johanna & Törrönen, Maritta (1996) Dokumentoitu lapsi – miten lapsi näkyy lastensuojelun asiakirjoissa? *Aiheita* 4/1996. Helsinki: Stakes.
- Mäkelä, Klaus (1990) Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Mäkelä, Marjukka & Kaila, Minna & Lampe, Kristian & Teikari, Martti (toim.) (2007) *Menetelmien arviointi terveydenhuollossa*. Hämeenlinna: Karisto, Duodecim.
- Mäkinen, Päivi (2009) Ammatillisuus ja etiikka ristipaineissa. Teoksessa Tuuli Hirvilammi & Markku Laatu (toim.) *Toinen vääryyskirja – lähikuvia sosiaalisista epäkohdista*. Helsinki: Kela, 253–266.
- Nagarajan, N & Vanheukelen, M. (1997) Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide to Intermediate and ex post evaluation. XIX/02-Budgetary overview and evaluation. DG XIX, European Commission.
- Netten, Ann (2011) Overview of Outcome Measurement for Adults Using Social Care Services and Support. *Methods Review* 6. London: School of Social Care Research.
- Niiranen, Vuokko (2012) Sosiaalijohdon työn strategisuus ja moniulotteisuus. Teoksessa Vuokko Niiranen ja Markku Hänninen (toim.) *Sosiaalitoimen johtajat kunnissa*. Kuntaliiton julkaisuja ACTA 234. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 32–48.

- Niiranen, Vuokko & Hänninen, Markku (2012a) Johdanto, Sosiaalijohto Suomessa – Tutkimuksen lähtökohdat ja toimintaympäristö. Teoksessa Vuokko Niiranen ja Markku Hänninen (toim.) Sosiaalitoimen johtajat kunnissa. Kuntaliiton julkaisuja ACTA 234. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 17–26.
- Niiranen, Vuokko & Hänninen, Markku (2012b) Sosiaalijohdon työn tila ja tulevaisuus. Teoksessa Vuokko Niiranen ja Markku Hänninen (toim.) Sosiaalitoimen johtajat kunnissa. Kuntaliiton julkaisuja ACTA 234. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 123–127.
- Niiranen, Vuokko & Seppänen-Järvelä, Riitta & Sinkkonen, Merja & Vartiainen, Pirkko (2011) Johtaminen sosiaalialalla. Helsinki: Gaudeamus.
- Nyqvist, Leo (1995) Onnistuuko räätälöity työ nuorisohuollossa? Ehkäisevän nuorisohuollon ko-keiluprojektin (LOKKI) arviointitutkimus. Sosiaalipolitiikan laitos. Sarja A:6. Turku: Turun yliopisto.
- Oja, Leo & Virtanen, Petri. (1998) Antoiko SOS-lapsikylä uuden mahdollisuuden? Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia 1. Helsinki: Helsingin aikuiskoulutuskeskus.
- Paasio, Petteri (2006) Yleinen ja erityinen viitekehys arvioinnissa. Hallinnon tutkimus 3. Arvioinnin teemanumero, 92–107.
- Pekkarinen, Elina (2010) Sosiaalialan arvojohtajat ja muutoksen managerit – Laadullinen katsaus sosiaalialan johtamisen tutkimuksesta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Avauksia 7/2010, Helsinki.
- Pohjola, Anneli (2007) Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 11–31.
- Pohjola, Anneli (2012a) Tutkimukseen perustuva vaikuttavuus. Teoksessa Anneli Pohjola & Tarja Kemppainen & Sanna Väyrynen (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 19–42.
- Pohjola, Anneli (2012b) Moniulotteinen vaikuttavuus. Teoksessa Anneli Pohjola & Tarja Kemppainen & Sanna Väyrynen (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 9–18.
- Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (2012a) Vaikuttavuus on monta. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen ja Sanna Väyrynen (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 347–352.
- Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (2012b) Toimittajien esipuhe. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen ja Sanna Väyrynen (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 7–8.
- Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (toim.) (2012c) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Puustinen-Korhonen, Aila (2011) Sukulais- ja läheisverkostosijoitukset lastensuojelussa ja asumisen järjestäminen huoltajuusjärjestelyin kodin ulkopuolisen sijoituksen vaihtoehtona. Muistio. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Prättälä, Kari (2003) Kunnallishallinnon käytäntö ja eettiset periaatteet. Teoksessa Kunnallishallinnon eettiset periaatteet. Kuntaosaston julkaisu 5. Helsinki: Sisäasiainministeriö, 15–19.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma 22.6.2011.

Pölkki, Pirjo (2008) Miten lastensuojelun vaikuttavuutta on Suomessa tutkittu? Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston seminaari: Erilaiset aineistot yhteiskuntatieteissä. Tampere 31.10.2008.

Pösö, Tarja (2004) Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. Stakesin tutkimuksia 133. Helsinki.

Rajavaara, Marketta (2006) Yhteiskuntaan vaikuttava Kela – Katsaus vaikuttavuuden käsitteisiin ja arviointiin. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 69, Helsinki: Kela.

Rajavaara, Marketta (2007) Vaikuttavuusyhteiskunta – sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 84, Helsinki: Kela.

Ronkainen, Suvi (2008) Otanta, edustavuus ja kadon analyysi. Teoksessa Suvi Ronkainen & Anne Karjalainen (toim.) Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 70–76.

Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne & Mertala, Sirpa (2008a) Graafisen kyselylomakkeen suunnittelu. Teoksessa Suvi Ronkainen & Anne Karjalainen (toim.) Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 31–41.

Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne & Mertala, Sirpa (2008b) Kvalitatiivisuus, kvantitatiivisuus ja sähköinen kyselytutkimus. Teoksessa Suvi Ronkainen & Anne Karjalainen (toim.) Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 17–30.

Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Yläne, Sari & Paavilainen, Eija (2011) Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro.

Rostila, Ilmari & Mäntysaari, Mikko (1997) Tapauskohtainen evaluointi sosiaalityön välineenä. Stakesin raportteja 212. Helsinki.

Rostila, Ilmari & Mäntysaari, Mikko, & Suominen, Tarja & Asikainen, Paula (2011) Sosiaalityön professionaalisuuden erot kuntaorganisaatioissa - organisaatiokulttuurien ja organisaatioilmapiirien kirjo. Janus – Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti vol. 19 (2) 2011, 143–157.

Rousu, Sirkka (2007) Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa. Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi. Acta nro 197. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Rousu, Sirkka & Holma, Tupu (2003) Lastensuojelupalvelujen hankinta ja tuottaminen. Lassohanke. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
URL:<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Viitattu 13.1.2014.

Sarala, Outi-Mari (2012) Tutkimus sitoutumisesta työn periaatteisiin - Satakunnan sosiaalialan johtajien sitoutuminen lastensuojelulain perhehoitoa koskeviin uusiin säädöksiin. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Kandidaatin tutkielma. Pori: Tampereen yliopisto.

Seeskorpi, Päivi & Sormunen, Marjo (2014) Huostaanottojen määrä huolestuttaa. Etelä-Suomen Sanomat 13.1.2014.

Shamir, Boas (1988) Commitment and leisure. *Sociological Perspectives*, Vol 31, No. 2, pp. University of California Press, 238–258.

Shaw, Ian & Briar-Lawson, Katharine & Orme, Joan & Ruckdeschel, Roy (2010) Mapping Social Work Research: Pasts, Presents and Future. Teoksessa Ian Shaw & Katherine Briar-Lawson & Joan Orme & Roy Ruckdeschel (Eds.) *The Sage Handbook of Social Work Research*. London: Sage Publications Ltd, 1–2.

Simonen, Outi (2012) Vaikuttavuustiedon hyödyntäminen erikoissairaanhoidon johtamisessa. *Terveystieteiden yksikkö. Väitöskirja*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Sinkkonen, Merja (2012) Eettiset ristiriidat sosiaalijohtajan työssä. Teoksessa Vuokko Niiranen ja Markku Hänninen (toim.) *Sosiaalitoimen johtajat kunnissa*. Kuntaliiton julkaisuja ACTA 234. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 49–60.

Sinkkonen, Merja & Koivistoinen, Mari (2012) Tutkimuksen toteutus: keitä sosiaalijohtajat ovat. Teoksessa Vuokko Niiranen ja Markku Hänninen (toim.) *Sosiaalitoimen johtajat kunnissa*. Kuntaliiton julkaisuja ACTA 234. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 27–31.

Social Work Policy Institute (2010) *Comparative Effectiveness Research and Social Work: Strengthening the Connection*. Washington, DC: National Association of Social Workers
URL:www.socialworkpolicy.org/wp-content/uploads/2010/03/SWPI-CER-Full-RPT-FINAL.pdf. Viitattu 1.9.2013.

Stenvall, Jari & Syväjärvi, Antti & Vakkala, Hanna (2008) ”Kun romppeet ovat paikoillaan”. Onnistunut kuntafuusio – pehmeä vai kova henkilöstövoimavarojen johtaminen? *Acta nro 204*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

StVM 37/2010 vp. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön mietintö: Hallituksen esitys laiksi lastensuojelulain muuttamisesta.

Suhonen, Ari (2008) Vaikuttavuuden arviointi lastensuojelun sosiaalityön avohuollossa. Lastensuojelun Tieto-hanke.

Suomen kunnat (2013) URL:<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/aluejaot/kuntienlukumaara/Sivut/default.aspx>. Viitattu 29.5.2013.

- Tilastokeskus (2012) asukasmäärä. <http://www.vrk.fi/default.aspx?docid=7544>. Viitattu 22.6.2013.
- Tilbury, Clare (2004) The Influence of Performance Measurement on Child Welfare Policy and Practice. *The British Journal of Social Work* vol 34 (2): 225–241.
- Tuomi, Jouni (2007) Tutkija ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Tammi.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 6. painos. Helsinki: Tammi.
- Töttö, Pertti (2005) Syvällistä ja pinnallista. Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa. Tampere: Vastapaino.
- Valli, Raine (2010) Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Helsinki: PS-kustannus.
- Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 6/2012 (2012) Tuloksellisuustarkastuskertomus - lastensuojelu. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Vedung, Evert (2003) Arviointiaalto ja sen liikkeelle panevat voimat. Stakes FinSoc, työpapereita 2/2003. Helsinki.
- Vehkalahti, Kimmo (2008) Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Vehviläinen-Julkunen, Katri & Paunonen, Marita (1997) Hoitotieteellisen tutkimuksen tarkoitus ja merkitys. Teoksessa Marita Paunonen & Katri Vehviläinen-Julkunen (toim.) Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Helsinki: WSOY, 14–25.
- Viitanen, Elina & Kokkinen, Lauri & Konu, Anne & Simonen, Outi & Virtanen, Juha V. & Lehto, Juhani (2007) Johtajana sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu, nro 59. Helsinki: Pole-Kuntatieto Oy.
- Vuorensyrjä, Matti & Borgman, Merja & Kemppainen, Tarja & Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli (2006) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiaalityön julkaisusarja 4, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Webb, Stephen (2001) Some considerations on the validity of evidence-based practice in social work. *British Journal of Social Work* vol. 31(1), 57–79.

LIITEET

Liite 1. Kutsu tutkimukseen

Arvoisa Vastaaja!

Opiskelen sosiaalityötä Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä. Opinnäytetutkimuksessani tutkin Suomen sosiaalialan johtajien näkemyksiä vuoden 2012 alussa voimaan tulleesta lastensuojelulain perhehoitoa koskevasta lakimuutoksesta ja sen tämän hetkisestä tilanteesta kunnissa. Tarkastelun kohteena on myös se miten sosiaalialan johtajat kokevat valtion antamat ohjeistukset ja säädökset. Sosiaalialan johtajien sitoutumista valtion antamiin ohjeistuksiin ja säädöksiin ei ole aiemmin tutkittu, joten tutkimuksella saadaan siitä tärkeää tietoa. Toivonkin Teidän osallistuvan tutkimukseen ja antavan sille tärkeän panoksenne! Tutkielmani ohjaajana toimii yliasistentti Heli Valokivi.

Tutkimus koskee siis lastensuojelun perhehoidon lakimuutosta. Mikäli organisaationne rakenne on sellainen, että kysymysten sisältö on tehtävänkuvaanne nähden liian yksityiskohtainen, voitte välittää kyselyn lastensuojelusta vastaavalle tai lastensuojelussa ylimmässä asemassa olevalla työntekijälle. Tämä kysely on toimitettu kaikille Suomen sosiaalialan johtajille. Tutkimuksen onnistumiseksi ja kattavan kuvan saamiseksi on tärkeää, että mahdollisimman moni vastaa kyselyyn.

Tutkimukseen vastaaminen tapahtuu vapaaehtoisesti ja anonyymisti. Kerättyä tutkimusaineistoa käytän vain omassa tutkimustyössäni, eikä tutkimusaineistoa luovuteta ulkopuolisten nähtäväksi. Raportointivaiheessa en yksilöi vastauksia. Luottamus ja anonyymiteetti säilytetään tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 10 minuuttia. Vastaaminen tapahtuu lomakkeessa annettujen ohjeiden mukaisesti. Pyydän Teitä kohteliaimmin osallistumaan tutkimukseen vastaamalla kyselylomakkeeseen 12.11.2012 mennessä.

Tutkimus valmistuu kevätlukukauden 2013 loppuun mennessä. Lisätietoja tutkimukseen liittyvistä asioista saa allekirjoittaneelta.

Yhteistyöstä kiittäen

Outi-Mari Sarala
Tampereen yliopisto, Porin yksikkö
Sosionomi (AMK), YtM-opiskelija
outi-mari.sarala@uta.fi
Puh. xxx

Lomakkeen osoite: #url#
Tunnus: #tunnus#
Salasana: #salasana#

Liite 2. Tutkimuksen kyselylomake

KYSELY SUOMEN SOSIAALIALAN JOHTAJILLE

Vastausohje: Ellei toisin mainita, valitkaa sopivin vaihtoehto tai kirjoittakaa vastaus sille varattuun tilaan.

Kun kyselyssä puhutaan **kunnasta**, tarkoitetaan kuntaa tai yhteistoiminta-aluetta josta työssänne vastaatte.

ALUKSI

1. Mikä on tehtävänimikkeenne?

- Perusturvajohtaja
- Sosiaalijohtaja
- Sosiaalisihteerin
- Vastaava sosiaalityöntekijä
- Joku muu

Jos vastasitte joku muu, mikä?

2. Onko nykyinen työ- tai virkasuhteenne

- Toistaiseksi voimassa oleva/vakituinen
- Määräaikainen/sijainen

3. Työkokemuksenne sosiaalialan johtotehtävissä?

- Alle 2 vuotta
- 2-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-15 vuotta
- Enemmän kuin 15 vuotta

4. Onko teillä työkokemusta lastensuojelun sosiaalityöstä?

- Kyllä. Alle 2 vuotta.
- Kyllä. 2-5 vuotta.
- Kyllä. 6-10 vuotta.
- Kyllä. 11-15 vuotta.
- Kyllä. Enemmän kuin 15 vuotta.
- Ei ole kokemusta.

5. Huostaanotot kunnassanne

- a) Paljonko kunnassanne on tällä hetkellä huostaanotettuja lapsia?
- b) Kuinka moni kaikista huostaanotetuista on tällä hetkellä perhehoidossa?
- c) Kuinka moni kaikista huostaanotetuista on tällä hetkellä laitoshoidossa?
- d) Montako lasta on huostaanotettu kunnassanne tämän vuoden aikana?
- e) Kuinka moni tänä vuonna huostaanotetuista on perhehoidossa?
- f) Kuinka moni tänä vuonna huostaanotetuista on laitoshoidossa?

Lukumäärä

LASTENSUOJELULAIN 50 §:N MUUTOKSIEN VAIKUTUKSET

Lastensuojelulain 50 §:n muutoksien myötä 1.1.2012 lastensuojelun perhehoidosta tuli ensisijainen sijoitusmuoto laitoshoittoon verrattuna. Lisäksi lain mukaan perhehoitajalle on nimettävä vastuutyöntekijä ja perhehoitajan on suoritettava ennakkovalmennus. Muutoksen yhteydessä säädettiin perhehoitajan vähimmäispalkkioksi 650 €/kk sekä siitä, että perhehoitajille on oltava tarvittava tuki sijoitusten aikana.

6. Onko lakimuutoksen toteuttamiseksi tehty jotakin/joitakin seuraavista toimenpiteistä? Vastatkaa jokaiseen kohtaan.

	Kyllä	Ei
a) Palkattu työvoimaa	☐	☐
b) Muutettu työnkuvaa/työnkuvia	☐	☐
c) Tiedotettu henkilöstöä	☐	☐
d) Tiedotettu kuntapäätäjiä	☐	☐
e) Järjestetty koulutusta/käyty koulutuksessa	☐	☐
f) Perustettu työryhmä	☐	☐
g) Laadittu kirjalliset ohjeet	☐	☐
h) Varattu talousarvioon resursseja	☐	☐
i) Tehty yhteistyötä työyhteisön sisällä	☐	☐
j) Tehty yhteistyötä työyhteisön ulkopuolella	☐	☐
k) Jotain muuta	☐	☐

Jos vastasitte jotain muuta, mitä?

7. Seuraavilla väittämillä kartoitetaan mielipidettänne lastensuojelulain muutoksista. Valitkaa jokaiseen väittämään mielestänne sopivin vaihtoehto.

1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
a) Koen lastensuojelulain perhehoitoa koskevien uusien säädösten sisällön merkityksellisenä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Mielestäni on tärkeää, että sijaishuolto järjestetään ensisijaisesti perhehoidossa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Mielestäni on tärkeää, että perhehoitajat suorittavat ennakkovalmennuksen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Mielestäni vastuutyöntekijän nimeäminen perhehoitajalle on hyvä uudistus.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Mielestäni perhehoitajien vähimmäispalkkio 650 € ei ole riittävä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Mielestäni on oleellista, että perhehoitajalle on järjestetty tarvittava tuki sijoituksen aikana.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Olen tehnyt kaikkeni/teen kaikkeni, jotta lakimuutos on saatu/saataisiin ajantasaiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Tämä lakimuutos on ollut ensisijaisena muihin sosiaalipalvelujen muutoksiin verrattuna.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Arvioikaa seuraavaa väittämää ja valitkaa mielestänne sopivin vaihtoehto. "Mielestäni lastensuojelun perhehoitoon tulee panostaa..."

1 = erittäin tärkeä, 2 = tärkeä, 3 = melko tärkeä, 4 = ei kovin tärkeä, 5 = ei lainkaan tärkeä, 6 = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
a) Lapsen edun vuoksi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Alueellisen tasa-arvon vuoksi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Lakimuutoksen vuoksi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Kuntapäätäjien ohjeistuksen vuoksi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Perhehoidon edullisuuden vuoksi (verrattuna laitoshoittoon)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Jokin muu syy	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jos vastasitte jokin muu syy, mikä?

9. Arvioikaa seuraavaa väittämää ja valitkaa mielestänne sopivin vaihtoehto. "Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska..."

1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
a) Meillä ei ole ollut sijoitettuja lapsia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Meillä ei ole tarpeeksi taloudellisia resursseja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Meillä ei ole tarpeeksi aikaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Meillä ei ole tarpeeksi työvoimaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Perhehoitajia on vaikea rekrytoida	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Kuntapäätäjät eivät pidä sitä tärkeänä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Sijoitetut lapset ovat moniongelmaisempia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Jokin muu syy	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jos vastasit jokin muu syy, mikä?

VALTION NORMI- ELI SÄÄDÖSOHJAUKSESTA

10. Montako asukasta on kunnassanne tai YTA-alueella, josta vastaatte?

11. Minkä Aluehallintoviraston (AVI) alueella kuntanne tai YTA-alueenne sijaitsee?

- Etelä-Suomen AVI
- Lounais-Suomen AVI
- Itä-Suomen AVI
- Länsi- ja Sisä-Suomen AVI
- Pohjois-Suomen AVI
- Lapin AVI
- Ahvenanmaan valtionvirasto

12. Oletteko johtamisurasi aikana kokeneet vaikeutta noudattaa valtion säätämiä lakimuutoksia?

- Kyllä
- Ei

Perustelkaa vastauksenne.

13. Oletteko kokeneet lastensuojelulain perhehoitoon liittyvän lakimuutoksen kohdalla vaikeutta noudattaa sitä?

- Kyllä
- Ei

Perustelkaa vastauksenne.

14. Vastatkaa seuraaviin lastensuojelulain perhehoidon lakimuutosta koskeviin väittämiin valitsemalla sopivin vaihtoehto.

1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
a) Olen saanut riittävästi tietoa ja ohjeistusta lakimuutoksesta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Mielestäni lakimuutosten yhteydessä valtion ei tarvitse antaa kunnille lisäresursseja sen toteuttamiseen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) En ole joutunut ristiriitaiseen tilanteeseen kuntapäätäjien kanssa lakimuutoksen vuoksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Lakiuudistus ei ole ollut ristiriidassa oman kantani kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Mielestäni lakimuutoksella on positiivinen merkitys kuntamme sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Mielestäni lakimuutoksella on merkitystä alueellisen tasa-arvon kannalta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Mielestäni lakimuutos on merkityksellinen asiakkaan oikeuksien kannalta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Seuraavaksi kartoitetaan mielipidettänne kunta- ja palvelurakenne (Paras) uudistuksesta sekä lastensuojelun perhehoidosta. Vastatkaa jokaiseen kohtaan.

1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
a) Mielestäni kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta on hyötyä yleisesti sosiaalipalvelujen kehittämiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Mielestäni kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta on hyötyä lastensuojelun palveluille.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Lastensuojelulain 50 §:n muutoksen myötä laitoshoido on vähentynyt/tulee vähentymään kunnassamme.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) Perhehoidon osuus lastensuojelussa on lisääntynyt/lisääntyy lakimuutoksen myötä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Mielestäni kunnassamme tulee panostaa enemmän lastensuojelun perhehoidon suunnitelmallisuuteen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f) Pystymme järjestämään lastensuojelun perhehoitoa kaikille sitä tarvitseville.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g) Kunnassamme pystytään tukemaan perhehoitajia riittävästi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
h) Kunnassamme on tarpeeksi perhehoitajaresursseja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
i) Uuden lain edellyttämät käytännöt on mielestäni mahdollista toteuttaa nykyisillä resursseilla.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
j) Perhesijoitus on mielestäni laitossijoitusta parempi vaihtoehto.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
k) Lakimuutos ei muuta toimintaamme millään tavalla.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
l) Sijoitetut lapset ovat moniongelmaisempia kuin ennen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

LOPUKSI

16. Seuraavilla väittämillä kartoitetaan kuinka merkityksellisenä koette tämän hetkisen työpaikkanne eli organisaation missä työskentelette.

1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	6
a) Työskentelen mielelläni juuri tässä organisaatiossa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) Työskentelisin mieluummin jossakin toisessa työpaikassa kuin nykyisessä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c) Olisin hyvin onnellinen, jos voisin työskennellä tässä organisaatiossa eläkkeelle saakka.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d) En tunne erityistä kiintymystä työpaikkaani kohtaan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e) Kuuluminen tähän organisaatioon merkitsee minulle henkilökohtaisesti hyvin paljon.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Mikä on teidän koulutussuuntauksenne?

- Sosiaalialan koulutus
- Terveystieteiden koulutus
- Johtamistieteiden koulutus
- Joku muu

Jos vastasitte joku muu, mikä?

18. Mikä on ylin suorittamanne tutkinto alallanne?

- Tohtorin tutkinto
- Lisensiaatin tutkinto
- Maisterin tutkinto
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK)
- Ammattikorkeakoulututkinto (AMK)
- Joku muu

Jos vastasitte joku muu,
mikä?

19. Oletteko suorittaneet johtamiseen liittyviä opintoja? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- En ole.
- Olen, ne sisältyvät tutkintooni.
- Olen suorittanut erillisen/erillisiä johtamiseen liittyviä opintoja.
- Jotain muuta.

Jos vastasitte jotain muuta,
mitä?

20. Toimiiko lastensuojelun perhehoito tällä hetkellä kunnassanne uuden lain mukaisesti?

- Kyllä
- Ei

Mitkä tekijät ovat
vaikuttaneet eniten
valitsemaanne vaihtoehdon?

21. Vapaa sana

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Liite 3. Sosiaalialan johtajien näkemys lastensuojelun perhehoitoon panostamisen taustalla olevista syistä

8. Arvioikaa seuraavaa väittämää ja valitkaa mielestänne sopivin vaihtoehto. "Mielestäni lastensuojelun perhehoitoon tulee panostaa..." (n=75)						
1 = erittäin tärkeä, 2 = tärkeä, 3 = melko tärkeä, 4 = ei kovin tärkeä, 5 = ei lainkaan tärkeä, 6 = en osaa sanoa						
	1	2	3	4	5	6
a) Lapsen edun vuoksi	85 % (63)	13 % (10)	1 % (1)	0 % (0)	1 % (1)	0 % (0)
b) Alueellisen tasa-arvon vuoksi	12 % (9)	29 % (22)	36 % (27)	16 % (12)	7 % (5)	0 % (0)
c) Lakimuutoksen vuoksi	15 % (11)	23 % (17)	28 % (22)	23 % (17)	11 % (8)	0 % (0)
d) Kuntapäätäjien ohjeistuksen vuoksi	3 % (2)	16 % (12)	45 % (34)	23 % (17)	13 % (10)	0 % (0)
e) Perhehoidon edullisuuden vuoksi (verrattuna laitoshoittoon)	25 % (19)	39 % (29)	18 % (14)	11 % (8)	7 % (5)	0 % (0)

Liite 4. Sosiaalialan johtajien näkemys syistä, jos perhehoitoon ei panosteta

9. Arvioikaa seuraavaa väittämää ja valitkaa mielestänne sopivin vaihtoehto. "Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska..." (n=75)						
1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa						
	1	2	3	4	5	6
a) Meillä ei ole ollut sijoitettuja lapsia	12 % (9)	3 % (2)	10 % (8)	4 % (3)	71 % (53)	0 % (0)
b) Meillä ei ole tarpeeksi taloudellisia resursseja	0 % (0)	3 % (2)	15 % (11)	13 % (10)	69 % (52)	0 % (0)
c) Meillä ei ole tarpeeksi aikaa	5 % (4)	9 % (7)	18 % (13)	18 % (13)	50 % (38)	0 % (0)
d) Meillä ei ole tarpeeksi työvoimaa	7 % (5)	8 % (6)	20 % (15)	24 % (18)	41 % (31)	0 % (0)
e) Perhehoitajia on vaikea rekrytoida	22 % (16)	20 % (15)	22 % (16)	10 % (8)	26 % (20)	0 % (0)
f) Kuntapäätäjät eivät pidä sitä tärkeänä	0 % (0)	5 % (4)	16 % (12)	23 % (17)	56 % (42)	0 % (0)
g) Sijoitetut lapset ovat moniongelmaisia	17 % (13)	31 % (23)	21 % (16)	10 % (7)	21 % (16)	0 % (0)

Liite 5. Sosiaalialan johtajien suhtautuminen lastensuojelun perhehoitoon

15. Seuraavaksi kartoitetaan mielipidettänne kunta- ja palvelurakenne (Paras) uudistuksesta sekä lastensuojelun perhehoidosta. Vastatkaa jokaiseen kohtaan. (n=75)						
1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä, 6 = en osaa sanoa						
	1	2	3	4	5	6
a) Mielestäni kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta on hyötyä yleisesti sosiaali- palvelujen kehittämiseksi.	7 % (5)	21 % (16)	26 % (19)	33 % (25)	13 % (10)	0 % (0)
b) Mielestäni kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta on hyötyä lastensuojelun palveluille.	8 % (6)	14 % (11)	32 % (24)	31 % (23)	15 % (11)	0 % (0)
c) Lastensuojelulain 50 §:n muutoksen myötä laitoshoido on vähentynyt/tulee vähentymään kunnassamme.	8 % (6)	27 % (20)	46 % (35)	12 % (9)	7 % (6)	0 % (0)
d) Perhehoidon osuus lastensuojelussa on lisääntynyt/lisääntyy lakimuutoksen myötä.	15 % (11)	28 % (21)	33 % (25)	19 % (14)	5 % (4)	0 % (0)
e) Mielestäni kunnassamme tulee panostaa enemmän lastensuojelun perhehoidon suunnitelmallisuuteen.	23 % (17)	53 % (40)	21 % (16)	3 % (2)	0 % (0)	0 % (0)
f) Pystymme järjestämään lastensuojelun perhehoitoa kaikille sitä tarvitseville.	24 % (18)	21 % (16)	20 % (15)	24 % (18)	11 % (8)	0 % (0)
g) Kunnassamme pystytään tukemaan perhehoitajia riittävästi.	12 % (9)	37 % (28)	24 % (18)	20 % (15)	7 % (5)	0 % (0)
h) Kunnassamme on tarpeeksi perhehoitajaresursseja.	7 % (5)	23 % (17)	17 % (13)	30 % (23)	23 % (17)	0 % (0)
i) Uuden lain edellyttämiä käytäntöjä on mielestäni mahdollista toteuttaa nykyisillä resursseilla.	7 % (5)	24 % (18)	24 % (18)	26 % (20)	19 % (14)	0 % (0)
j) Perhesijoitus on mielestäni laitossijoitusta parempi vaihtoehto.	31 % (23)	28 % (21)	40 % (30)	1 % (1)	0 % (0)	0 % (0)
k) Lakimuutos ei muuta toimintaamme millään tavalla.	6 % (4)	18 % (13)	24 % (21)	32 % (23)	20 % (14)	0 % (0)
l) Sijoitetut lapset ovat moniongelmaisempia kuin ennen.	39 % (29)	42 % (31)	14 % (10)	4 % (3)	1 % (1)	0 % (0)

Liite 6. Lastensuojelun perhehoitoon panostamisen syitä sitoutumistyypeittäin

		[8a] Mielestäni lastensuojelun perhehoitoon tulee panostaa lapsen edun vuoksi. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	13 68 % 17 %	6 32 % 8 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	19 100 % 25 %
	2	11 100 % 15 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	11 100 % 15 %
	3	7 54 % 9 %	4 30 % 6 %	1 8 % 1 %	0 0 % 0 %	1 8 % 1 %	13 100 % 17 %
	4	32 100 % 43 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		63 84 % 84 %	10 14 % 14 %	1 1 % 1 %	0 0 % 0 %	1 1 % 1 %	75 100 % 100 %

		[8b] Mielestäni lastensuojelun perhehoitoon tulee panostaa alueellisen tasa-arvon vuoksi. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	2 11 % 3 %	5 26 % 7 %	6 31 % 8 %	4 21 % 5 %	2 11 % 3 %	19 100 % 25 %
	2	0 0 % 0 %	2 18 % 3 %	7 64 % 10 %	1 9 % 1 %	1 9 % 1 %	11 100 % 15 %
	3	1 8 % 1 %	5 38 % 7 %	3 23 % 4 %	3 23 % 4 %	1 8 % 1 %	13 100 % 17 %
	4	6 19 % 8 %	10 31 % 13 %	11 34 % 15 %	4 13 % 5 %	1 3 % 1 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		9 12 % 12 %	22 30 % 30 %	27 37 % 37 %	12 15 % 15 %	5 6 % 6 %	75 100 % 100 %

		[8c] Mielestäni lastensuojelun perhehoitoon tulee panostaa lakimuutoksen vuoksi. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0	5	4	5	5	19
		0 %	26 %	22 %	26 %	26 %	100 %
		0 %	7 %	5 %	7 %	7 %	25 %
	2	3	4	2	1	1	11
		27 %	37 %	18 %	9 %	9 %	100 %
		4 %	5 %	3 %	1 %	1 %	15 %
	3	0	3	5	4	1	13
		0 %	23 %	39 %	31 %	8 %	100 %
		0 %	4 %	7 %	5 %	1 %	17 %
	4	8	5	11	7	1	32
		25 %	16 %	34 %	22 %	3 %	100 %
		11 %	7 %	15 %	9 %	1 %	43 %
Yhteensä		11	17	22	17	8	75
		15 %	23 %	30 %	22 %	10 %	100 %
		15 %	23 %	30 %	22 %	10 %	100 %

		[8d] Mielestäni lastensuojelun perhehoitoon tulee panostaa kuntapäätäjien ohjeistuksen vuoksi. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0	3	8	5	3	19
		0 %	16 %	42 %	26 %	16 %	100 %
		0 %	4 %	11 %	7 %	4 %	25 %
	2	1	1	7	1	1	11
		9 %	9 %	64 %	9 %	9 %	100 %
		1 %	1 %	10 %	1 %	1 %	15 %
	3	0	2	7	2	2	13
		0 %	15 %	55 %	15 %	15 %	100 %
		0 %	3 %	10 %	3 %	3 %	17 %
	4	1	6	12	9	4	32
		3 %	19 %	38 %	27 %	13 %	100 %
		1 %	8 %	16 %	12 %	5 %	43 %
Yhteensä		2	12	34	17	10	75
		3 %	16 %	45 %	23 %	13 %	100 %
		3 %	16 %	45 %	23 %	13 %	100 %

		[8e] Mielestäni lastensuojelun perhehoitoon tulee panostaa perhehoidon edullisuuden vuoksi. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	4	6	3	3	3	19
		21 %	31 %	16 %	16 %	16 %	100 %
		5 %	8 %	4 %	4 %	4 %	25 %
	2	2	4	3	1	1	11
		19 %	36 %	27 %	9 %	9 %	100 %
		3 %	5 %	4 %	1 %	1 %	15 %
	3	0	8	4	1	0	13
		0 %	61 %	31 %	8 %	0 %	100 %
		0 %	11 %	5 %	1 %	0 %	17 %
	4	13	11	4	3	1	32
		41 %	34 %	13 %	9 %	3 %	100 %
		17 %	15 %	5 %	4 %	1 %	43 %
Yhteensä		19	29	14	8	5	75
		24 %	39 %	19 %	11 %	7 %	100 %
		24 %	39 %	19 %	11 %	7 %	100 %

Liite 7. Summamuuttuja: lastensuojelun laitoshoido vähenee ja perhehoito lisääntyy sitoutumistyy-
peittäin

	[SM15c+d] Laitoshoido vähenee ja perhehoito lisääntyy		Yhteensä
	1-5	6-10	
Sitoutumis- tyyppi	1	8	19
		58 %	42 %
		15 %	11 %
			25 %
2	4	7	11
	36 %	64 %	100 %
	5 %	9 %	15 %
3	4	9	13
	31 %	69 %	100 %
	5 %	12 %	17 %
4	6	26	32
	19 %	81 %	100 %
	8 %	35 %	43 %
Yhteensä	25	50	75
	33 %	67 %	100 %
	33 %	67 %	100 %

Liite 8. Asukasmäärä kaksi- ja viisiluokkaisesti luokiteltuna sitoutumistyypeittäin

	[10] Asukasmäärä		Yhteensä	
	Vähemmän kuin 20000	20000-169999		
Sitoutumistyyppi	1	18 95 % 24 %	1 5 % 1 %	19 100 % 25 %
	2	6 55 % 8 %	5 45 % 7 %	11 100 % 15 %
	3	8 61 % 11 %	5 39 % 7 %	13 100 % 17 %
	4	16 50 % 21 %	16 50 % 21 %	32 100 % 43 %
Yhteensä	48 64 % 64 %	27 36 % 36 %	75 100 % 100 %	

	[10] Asukasmäärä					Yhteensä	
	alle 5000	5000-9999	10000-19999	20000-49999	50000-169999		
Sitoutumistyyppi	1	10 53 % 13 %	3 16 % 4 %	5 26 % 7 %	1 5 % 1 %	0 0 % 0 %	19 100 % 25 %
	2	1 10 % 1 %	3 27 % 4 %	2 18 % 3 %	3 27 % 4 %	2 18 % 3 %	11 100 % 15 %
	3	2 15 % 3 %	4 32 % 5 %	2 15 % 3 %	2 15 % 7 %	3 23 % 4 %	13 100 % 17 %
	4	5 16 % 7 %	7 22 % 9 %	4 12 % 5 %	12 38 % 21 %	4 12 % 5 %	32 100 % 43 %
Yhteensä	18 24 % 24 %	17 23 % 23 %	13 17 % 17 %	18 24 % 36 %	9 12 % 12 %	75 100 % 100 %	

Liite 9. Syitä lastensuojelun perhehoitoon panostamattomuudelle sitoutumistyypeittäin

		[9a] Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska meillä ei ole ollut sijoitettuja lapsia (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	6	1	4	0	8	19
		32 %	5 %	21 %	0 %	42 %	100 %
		8 %	1 %	5 %	0 %	11 %	25 %
	2	0	0	2	1	8	11
		0 %	0 %	18 %	9 %	73 %	100 %
		0 %	0 %	3 %	1 %	11 %	15 %
	3	0	0	2	1	10	13
		0 %	0 %	15 %	8 %	77 %	100 %
		0 %	0 %	3 %	1 %	13 %	17 %
	4	3	1	0	1	27	32
		10 %	3 %	0 %	3 %	84 %	100 %
		4 %	1 %	0 %	1 %	36 %	43 %
Yhteensä		9	2	8	3	53	75
		12 %	3 %	11 %	4 %	70 %	100 %
		12 %	3 %	11 %	4 %	70 %	100 %

		[9b] Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska meillä ei ole tarpeeksi taloudellisia resursseja. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0	0	5	5	9	19
		0 %	0 %	26 %	26 %	48 %	100 %
		0 %	0 %	7 %	7 %	12 %	25 %
	2	0	0	2	1	8	11
		0 %	0 %	18 %	9 %	73 %	100 %
		0 %	0 %	3 %	1 %	11 %	15 %
	3	0	0	2	3	8	13
		0 %	0 %	15 %	23 %	62 %	100 %
		0 %	0 %	3 %	4 %	11 %	17 %
	4	0	2	2	1	27	32
		0 %	6 %	6 %	3 %	85 %	100 %
		0 %	3 %	3 %	1 %	36 %	43 %
Yhteensä		0	2	11	10	52	75
		0 %	3 %	15 %	13 %	69 %	100 %
		0 %	3 %	15 %	13 %	69 %	100 %

		[9c] Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska meillä ei ole tarpeeksi aikaa. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	3	2	6	3	5	19
		16 %	11 %	31 %	16 %	26 %	100 %
		4 %	3 %	8 %	4 %	7 %	25 %
	2	0	1	0	1	9	11
		0 %	9 %	0 %	9 %	82 %	100 %
		0 %	1 %	0 %	1 %	12 %	14 %
	3	1	2	1	4	5	13
		8 %	15 %	8 %	31 %	38 %	100 %
		1 %	3 %	1 %	5 %	7 %	17 %
	4	0	2	6	5	19	32
		0 %	6 %	19 %	16 %	59 %	100 %
		0 %	3 %	8 %	7 %	25 %	43 %
Yhteensä		4	7	13	13	38	75
		5 %	9 %	17 %	17 %	52 %	100 %
		5 %	9 %	17 %	17 %	52 %	100 %

		[9d] Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska meillä ei ole tarpeeksi työvoimaa. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	3	3	6	4	3	19
		16 %	16 %	31 %	21 %	16 %	100 %
		4 %	4 %	8 %	5 %	4 %	25 %
	2	0	0	1	2	8	11
		0 %	0 %	9 %	18 %	73 %	100 %
		0 %	0 %	1 %	3 %	11 %	14 %
	3	1	2	4	3	3	13
		8 %	15 %	31 %	23 %	23 %	100 %
		1 %	3 %	5 %	4 %	4 %	17 %
	4	1	1	4	9	17	32
		3 %	3 %	13 %	28 %	53 %	100 %
		1 %	1 %	5 %	12 %	23 %	43 %
Yhteensä		5	6	15	18	31	75
		7 %	8 %	20 %	24 %	41 %	100 %
		7 %	8 %	20 %	24 %	41 %	100 %

		[9e] Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska perhehoitajia on vaikea rekrytoida. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	7 37 % 9 %	3 16 % 4 %	5 26 % 7 %	3 16 % 4 %	1 5 % 1 %	19 100 % 25 %
	2	1 9 % 1 %	3 27 % 4 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	7 64 % 9 %	11 100 % 14 %
	3	3 23 % 4 %	4 31 % 5 %	4 31 % 5 %	2 15 % 3 %	0 0 % 0 %	13 100 % 17 %
	4	5 16 % 7 %	5 16 % 7 %	7 22 % 9 %	3 9 % 4 %	12 37 % 16 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		16 21 % 21 %	15 20 % 20 %	16 21 % 21 %	8 11 % 11 %	20 27 % 27 %	75 100 % 100 %

		[9f] Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska kuntapäätäjät eivät pidä sitä tärkeänä. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	6 32 % 8 %	6 32 % 8 %	7 36 % 9 %	19 100 % 25 %
	2	0 0 % 0 %	1 9 % 1 %	1 9 % 1 %	3 27 % 4 %	6 55 % 8 %	11 100 % 15 %
	3	0 0 % 0 %	1 7 % 1 %	1 7 % 1 %	6 47 % 8 %	5 39 % 7 %	13 100 % 17 %
	4	0 0 % 0 %	2 6 % 3 %	4 13 % 5 %	2 6 % 3 %	24 75 % 32 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		0 0 % 0 %	4 5 % 5 %	12 16 % 16 %	17 23 % 23 %	42 56 % 56 %	75 100 % 100 %

		[9g] Tällä hetkellä emme panosta lastensuojelun perhehoitoon, koska sijoitetut lapset ovat moniongelmaisempia. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	5 26 % 7 %	6 32 % 8 %	5 26 % 7 %	2 11 % 3 %	1 5 % 1 %	19 100 % 25 %
	2	1 9 % 1 %	2 18 % 3 %	1 9 % 1 %	0 0 % 0 %	7 64 % 10 %	11 100 % 15 %
	3	3 23 % 4 %	4 31 % 5 %	1 8 % 1 %	3 23 % 4 %	2 15 % 2 %	13 100 % 17 %
	4	4 13 % 5 %	11 34 % 15 %	9 28 % 12 %	2 6 % 3 %	6 19 % 8 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		13 17 % 17 %	23 32 % 31 %	16 21 % 21 %	7 9 % 9 %	16 21 % 21 %	75 100 % 100 %

Liite 10. Summamuuttujan jakauma sitoutumistyypeittäin perhehoitoon panostamisen esteistä

	[SM9] Perhehoitoon panostamisen summamuuttuja		Yhteensä
	1	2	
Sitoutumistyyppi	1	6	19
		32 %	100 %
		8 %	25 %
		17 %	
2	3	8	11
		73 %	100 %
		11 %	15 %
3	8	5	13
		42 %	100 %
		7 %	17 %
4	10	22	32
		69 %	100 %
		29 %	43 %
Yhteensä	34	41	75
		55 %	100 %
		55 %	100 %

Liite 11. Suhtautuminen lastensuojelulain perhehoitoa koskeviin väittämiin sitoutumistyypeittäin (kysymyspatteristo 14)

		[14a] Olen saanut riittävästi tietoa ja ohjeistusta lakimuu- toksesta. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumis- tyyppi	1	0	8	4	6	1	19
		0 %	42 %	21 %	32 %	5 %	100 %
		0 %	11 %	5 %	8 %	1 %	25 %
	2	6	0	5	0	0	11
		55 %	0 %	45 %	0 %	0 %	100 %
		8 %	0 %	7 %	0 %	0 %	15 %
	3	2	7	1	2	1	13
		15 %	54 %	8 %	15 %	8 %	100 %
		3 %	9 %	1 %	3 %	1 %	17 %
	4	16	9	7	0	0	32
		50 %	28 %	22 %	0 %	0 %	100 %
		21 %	12 %	9 %	0 %	0 %	43 %
Yhteensä		24	24	17	8	2	75
		32 %	32 %	22 %	11 %	3 %	100 %
		32 %	32 %	23 %	11 %	3 %	100 %

		[14b] Mielestäni lakimuutosten yhteydessä valtion ei tarvitse antaa kunnille lisäresursseja sen toteuttamiseen. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumis- tyyppi	1	1	2	2	2	12	19
		5 %	11 %	11 %	11 %	62 %	100 %
		1 %	3 %	3 %	3 %	16 %	25 %
	2	0	0	0	3	8	11
		0 %	0 %	0 %	27 %	73 %	100 %
		0 %	0 %	0 %	4 %	11 %	15 %
	3	0	0	3	2	8	13
		0 %	0 %	23 %	15 %	62 %	100 %
		0 %	0 %	4 %	3 %	11 %	17 %
	4	1	0	8	4	19	32
		3 %	0 %	25 %	13 %	59 %	100 %
		1 %	0 %	11 %	5 %	25 %	43 %
Yhteensä		2	2	13	11	47	75
		3 %	3 %	16 %	15 %	63 %	100 %
		3 %	3 %	16 %	15 %	63 %	100 %

		[14c] En ole joutunut ristiriitaiseen tilanteeseen kuntapäätäjien kanssa lakimuutoksen vuoksi. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	8 42 % 11 %	4 21 % 5 %	5 26 % 7 %	0 0 % 0 %	2 11 % 3 %	19 100 % 25 %
	2	8 73 % 11 %	1 9 % 1 %	1 9 % 1 %	0 0 % 0 %	1 9 % 1 %	11 100 % 15 %
	3	3 23 % 4 %	4 31 % 5 %	4 31 % 5 %	0 0 % 0 %	2 15 % 3 %	13 100 % 17 %
	4	22 69 % 29 %	6 19 % 8 %	2 6 % 3 %	2 6 % 3 %	0 0 % 0 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		41 55 % 55 %	15 20 % 20 %	12 15 % 16 %	2 3 % 3 %	5 7 % 7 %	75 100 % 100 %

		[14d] Lakiuudistus ei ole ollut ristiriidassa oman kantani kanssa. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	6 32 % 8 %	5 26 % 7 %	7 37 % 9 %	1 5 % 1 %	0 0 % 0 %	19 100 % 25 %
	2	11 100 % 15 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	11 100 % 15 %
	3	4 31 % 5 %	8 61 % 11 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	1 8 % 1 %	13 100 % 17 %
	4	28 87 % 37 %	4 13 % 5 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		49 65 % 65 %	17 24 % 24 %	7 9 % 9 %	1 1 % 1 %	1 1 % 1 %	75 100 % 100 %

		[14e] Mielestäni lakimuutoksella on positiivinen merkitys kuntamme sosiaalipalvelujen kehittämisen kannalta. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0 0 % 0 %	3 16 % 4 %	14 73 % 19 %	0 0 % 0 %	2 11 % 3 %	19 100 % 25 %
	2	8 73 % 11 %	2 18 % 3 %	1 9 % 1 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	11 100 % 15 %
	3	1 8 % 1 %	9 69 % 12 %	3 23 % 4 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	13 100 % 17 %
	4	17 53 % 23 %	10 31 % 13 %	4 13 % 5 %	1 3 % 1 %	0 0 % 0 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		26 35 % 35 %	24 32 % 32 %	22 29 % 29 %	1 1 % 1 %	2 3 % 3 %	75 100 % 100 %

		[14f] Mielestäni lakimuutoksella on merkitystä alueellisen tasa-arvon kannalta. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0 0 % 0 %	3 16 % 4 %	12 63 % 16 %	4 21 % 5 %	0 0 % 0 %	19 100 % 25 %
	2	3 27 % 4 %	3 27 % 4 %	5 46 % 7 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	11 100 % 15 %
	3	0 0 % 0 %	4 31 % 5 %	9 69 % 12 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	13 100 % 17 %
	4	10 31 % 13 %	7 22 % 9 %	12 38 % 16 %	2 6 % 3 %	1 3 % 1 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		13 17 % 17 %	17 23 % 23 %	38 51 % 51 %	6 8 % 8 %	1 1 % 1 %	75 100 % 100 %

		[14g] Mielestäni lakimuutos on merkityksellinen asiakkaan oikeuksien kannalta. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	1	4	13	1	0	19
		5 %	21 %	69 %	5 %	0 %	100 %
		1 %	5 %	17 %	1 %	0 %	25 %
	2	9	0	2	0	0	11
		82 %	0 %	18 %	0 %	0 %	100 %
		12 %	0 %	3 %	0 %	0 %	14 %
	3	1	5	6	1	0	13
		8 %	39 %	45 %	8 %	0 %	100 %
		1 %	7 %	8 %	1 %	0 %	17 %
	4	16	10	5	1	0	32
		50 %	31 %	16 %	3 %	0 %	100 %
		21 %	13 %	7 %	1 %	0 %	43 %
Yhteensä		27	19	26	3	0	75
		36 %	25 %	35 %	4 %	0 %	100 %
		36 %	25 %	35 %	4 %	0 %	100 %

Liite 12. Suhtautuminen lastensuojelulain perhehoitoa koskeviin väittämiin sitoutumistyypeittäin (kysymyspatteristo 15)

		[15c] Lastensuojelulain 50 §:n muutoksen myötä laitoshoidon vähentynyt/tulee vähentymään kunnassamme. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					Yhteensä
		1	2	3	4	5	
Sitoutumistyyppi	1	0	0	15	1	3	19
		0 %	0 %	79 %	5 %	16 %	100 %
		0 %	0 %	20 %	1 %	4 %	25 %
	2	0	2	6	3	0	11
		0 %	18 %	55 %	27 %	0 %	100 %
		0 %	3 %	8 %	4 %	0 %	15 %
	3	1	7	4	1	0	13
		8 %	53 %	31 %	8 %	0 %	100 %
		1 %	9 %	5 %	1 %	0 %	17 %
	4	5	11	10	4	2	32
		16 %	34 %	31 %	13 %	6 %	100 %
		7 %	15 %	13 %	5 %	3 %	43 %
Yhteensä	6	20	35	9	5	75	
	8 %	27 %	46 %	12 %	7 %	100 %	
	8 %	27 %	46 %	12 %	7 %	100 %	

		[15d] Perhehoidon osuus lastensuojelussa on lisääntynyt/lisääntyy lakimuutoksen myötä. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					Yhteensä
		1	2	3	4	5	
Sitoutumistyyppi	1	0	3	10	5	1	19
		0 %	16 %	53 %	26 %	5 %	100 %
		0 %	4 %	13 %	7 %	1 %	25 %
	2	1	2	4	4	0	11
		9 %	18 %	37 %	36 %	0 %	100 %
		1 %	3 %	5 %	5 %	0 %	15 %
	3	1	7	1	3	1	13
		8 %	53 %	8 %	23 %	8 %	100 %
		1 %	9 %	1 %	4 %	1 %	17 %
	4	9	9	10	2	2	32
		28 %	28 %	32 %	6 %	6 %	100 %
		12 %	12 %	13 %	3 %	3 %	43 %
Yhteensä	11	21	25	14	4	75	
	15 %	28 %	33 %	19 %	5 %	100 %	
	15 %	28 %	33 %	19 %	5 %	100 %	

		[15e] Mielestäni kunnassamme tulee panostaa enemmän lastensuojelun perhehoidon suunnitelmallisuuteen. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	3 16 % 4 %	11 58 % 15 %	5 26 % 7 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	19 100 % 25 %
	2	1 9 % 1 %	7 64 % 10 %	1 9 % 1 %	2 18 % 3 %	0 0 % 0 %	11 100 % 15 %
	3	1 8 % 1 %	8 61 % 11 %	4 31 % 5 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	13 100 % 17 %
	4	12 38 % 16 %	14 43 % 19 %	6 19 % 8 %	0 0 % 0 %	0 0 % 0 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		17 23 % 23 %	40 53 % 53 %	16 21 % 21 %	2 3 % 3 %	0 0 % 0 %	75 100 % 100 %

		[15f] Pystymme järjestämään lastensuojelun perhehoitoa kaikille sitä tarvitseville. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	5 26 % 7 %	2 11 % 3 %	3 16 % 4 %	5 26 % 7 %	4 21 % 5 %	19 100 % 25 %
	2	5 46 % 7 %	2 18 % 3 %	0 0 % 0 %	2 18 % 3 %	2 18 % 3 %	11 100 % 15 %
	3	0 0 % 0 %	4 31 % 5 %	5 38 % 7 %	4 31 % 5 %	0 0 % 0 %	13 100 % 17 %
	4	8 25 % 11 %	8 25 % 11 %	7 22 % 9 %	7 22 % 9 %	2 6 % 3 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		18 24 % 24 %	16 21 % 21 %	15 20 % 20 %	18 24 % 24 %	8 11 % 11 %	75 100 % 100 %

		[15g] Kunnassamme pystytään tukemaan perhehoitajia riittävästi. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0 0 % 0 %	7 37 % 9 %	7 37 % 9 %	5 26 % 7 %	0 0 % 0 %	19 100 % 25 %
	2	3 27 % 4 %	2 18 % 3 %	2 18 % 3 %	3 27 % 4 %	1 10 % 1 %	11 100 % 15 %
	3	0 0 % 0 %	5 39 % 7 %	4 31 % 5 %	3 22 % 4 %	1 8 % 1 %	13 100 % 17 %
	4	6 19 % 8 %	14 44 % 19 %	5 16 % 7 %	4 12 % 5 %	3 9 % 4 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		9 12 % 12 %	28 37 % 37 %	18 24 % 24 %	15 20 % 20 %	5 7 % 7 %	75 100 % 100 %

		[15h] Kunnassamme on tarpeeksi perhehoitajaresurssia. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0 0 % 0 %	2 11 % 3 %	7 37 % 9 %	5 26 % 7 %	5 26 % 7 %	19 100 % 25 %
	2	1 8 % 1 %	4 37 % 5 %	0 0 % 0 %	2 18 % 3 %	4 37 % 5 %	11 100 % 15 %
	3	0 0 % 0 %	1 7 % 1 %	4 31 % 5 %	4 31 % 5 %	4 31 % 5 %	13 100 % 17 %
	4	4 13 % 5 %	10 31 % 13 %	2 6 % 3 %	12 37 % 16 %	4 13 % 5 %	32 100 % 43 %
Yhteensä		5 7 % 7 %	17 23 % 23 %	13 17 % 17 %	23 31 % 31 %	17 23 % 23 %	75 100 % 100 %

		[15i] Uuden lain edellyttämiä käytäntöjä on mielestäni mahdollista toteuttaa nykyisillä resursseilla. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	0	2	7	6	4	19
		0 %	11 %	36 %	32 %	21 %	100 %
		0 %	3 %	9 %	8 %	5 %	25 %
	2	2	1	1	4	3	11
		18 %	9 %	9 %	37 %	27 %	100 %
		3 %	1 %	1 %	5 %	4 %	15 %
	3	0	4	2	4	3	13
		0 %	31 %	15 %	31 %	23 %	100 %
		0 %	5 %	3 %	5 %	4 %	17 %
	4	3	11	8	6	4	32
		9 %	34 %	25 %	19 %	13 %	100 %
		4 %	15 %	11 %	8 %	5 %	43 %
Yhteensä		5	18	18	20	14	75
		7 %	24 %	24 %	27 %	18 %	100 %
		7 %	24 %	24 %	27 %	18 %	100 %

		[15j] Perhesijoitus on mielestäni laitossijoitusta parempi vaihtoehto. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	3	3	13	0	0	19
		16 %	16 %	68 %	0 %	0 %	100 %
		4 %	4 %	17 %	0 %	0 %	25 %
	2	3	4	4	0	0	11
		26 %	37 %	37 %	0 %	0 %	100 %
		4 %	5 %	5 %	0 %	0 %	15 %
	3	2	7	4	0	0	13
		15 %	54 %	31 %	0 %	0 %	100 %
		3 %	9 %	5 %	0 %	0 %	17 %
	4	15	7	9	1	0	32
		47 %	22 %	28 %	3 %	0 %	100 %
		20 %	9 %	12 %	1 %	0 %	43 %
Yhteensä		23	21	30	1	0	75
		31 %	28 %	40 %	1 %	0 %	100 %
		31 %	28 %	30 %	1 %	0 %	100 %

		[15k] Lakimuutos ei muuta toimintaamme millään tavalla. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	1	3	8	7	0	19
		5 %	16 %	42 %	37 %	0 %	100 %
		1 %	4 %	11 %	9 %	0 %	25 %
	2	0	4	4	2	1	11
		0 %	37 %	37 %	17 %	9 %	100 %
		0 %	5 %	5 %	3 %	1 %	15 %
	3	0	1	3	5	4	13
		0 %	8 %	22 %	39 %	31 %	100 %
		0 %	1 %	4 %	7 %	5 %	17 %
	4	3	5	6	9	9	32
		9 %	16 %	19 %	28 %	28 %	100 %
		4 %	7 %	8 %	12 %	12 %	43 %
Yhteensä		4	13	21	23	14	75
		6 %	18 %	24 %	32 %	20 %	100 %
		6 %	18 %	24 %	32 %	20 %	100 %

		[15l] Sijoitetut lapset ovat moniongelmaisempia kuin ennen. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = osittain samaa / osittain eri mieltä, 4 = jonkin verran eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä)					
		1	2	3	4	5	Yhteensä
Sitoutumistyyppi	1	8	9	2	0	0	19
		42 %	47 %	11 %	0 %	0 %	100 %
		11 %	12 %	3 %	0 %	0 %	25 %
	2	3	4	1	1	1	10
		30 %	40 %	10 %	10 %	10 %	100 %
		4 %	5 %	1 %	1 %	1 %	15 %
	3	4	7	1	1	0	13
		31 %	53 %	8 %	8 %	0 %	100 %
		5 %	10 %	1 %	1 %	0 %	17 %
	4	14	11	6	1	0	32
		44 %	34 %	19 %	3 %	0 %	100 %
		19 %	15 %	8 %	1 %	0 %	43 %
Yhteensä		29	31	10	3	1	74
		39 %	42 %	14 %	4 %	1 %	100 %
		39 %	42 %	14 %	4 %	1 %	100 %

Liite 13. Sitoutumistyyppien keskinäinen vertailu kysymyksittäin

Kysymykset	Sitoutumistyytit			
	1	2	3	4
5 b	4	2	3	1
huost. 1000	1	4	3	2
8 a	3	1	4	1
8 b	3	4	2	1
8 c	4	1	3	1
8 d	4	2	3	1
8 e	4	2	3	1
9 a	1	2	3	4
9 b	1	3	2	4
9 c	1	4	2	3
9 d	1	4	2	3
9 e	1	4	2	3
9 f	1	3	2	4
9 g	1	4	2	3
14 a	4	1	3	2
14 b	4	1	3	2
14 c	3	1	4	2
14 d	4	1	3	2
14 e	4	1	3	2
14 f	4	1	3	2
14 g	4	1	3	2
15 c	4	3	2	1
15 d	4	3	2	1
15 e	2	4	3	1
15 f	3	1	4	2
15 g	4	1	3	2
15 h	3	2	4	1
15 i	4	3	2	1
15 j	4	2	3	1
15 k	1	2	4	3
15 l	1	4	3	2
12	3	2	1	4
13	3	4	1	2
20	4	1	3	1
SUM15 cd	4	3	2	1
9 SUM	4	1	3	2
RES SUM	4	1	3	2